

Internasjonalt samarbeid, hjelparbeid og kald krig

Norsk humanitær utenrikspolitikk 1945-1970

Willy Øverland

VEILEDER

Øyvind Tønnesson

Universitetet i Agder, 2021

Fakultet for Humaniora og Pedagogikk

Institutt for Religion, filosofi og historie

Master

Forord

Etter månedsvis med arbeid er omsider denne masteroppgaven i Historie ferdig. Det har vært en slitsom tid med tunge løft og høyt tempo, men jeg kan ikke ta hele æren selv. Jeg har fått masse støtte fra en rekke forskjellige folk, og uten denne støtten hadde nok neppe denne masteroppgaven blitt til. Jeg vil først og fremst gi en stor takk til min veileder Øyvind Tønnesson. Han har loset meg trygt gjennom masteroppgaveskrivningen, gitt mange gode kommentarer, og utvist en tålmodighet på nivå med en helgen.

Øvrige UiA-ansatte og medstudenter fortjener også en stor takk for kritikk, kommentarer, og et kjempeflott sosialt miljø på Historiestudiet. Jeg kunne ikke bedt om bedre klassekamerater eller lærere. Ansatte på biblioteket har også hjulpet meg med å finne alt mulig rart fra lageret, og de har alltid vært hjelpsomme. Erika på Sørbok kunne alltid selge meg alt jeg trengte av notatbøker og penner, og heltene i kantina hadde alltid noe god mat til en billig penge.

Videre vil jeg takke mine gode venner. Daniel Helland for redaktørarbeid og hjelp til formatering, Lars Jørpeland for å ha hjulpet meg med mental helse, og Rudi Pedersen som alltid hadde tid til å prate når ting så som mørkest ut.

Jeg vil takke familien min som alltid støttet meg med alt de kunne. Det er altfor mange av dere til å navngi, men dere vet alle hvem dere er. Dere har alle hjulpet meg med brainstorming, og lidd dere gjennom mine mange foredrag om oppgaven min rundt middagsbordet.

Takket være alle dere, Tiedemanns Rød 3, og utallige liter kaffe, kunne denne masteroppgaven bli til. Nok en gang tusen takk til alle sammen.

Willy Øverland.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	i
Innholdsfortegnelse	ii
1 Introduksjon.....	1
1.1 Metode.....	2
1.1.1 Teori	6
1.1.2 Kildene	8
1.1.3 Litteraturen	12
1.1.4 Historiografi og periodisering	14
2 Småstater, makt og internasjonal politikk.....	22
2.1 IR-teori.....	22
2.2 Makt	24
2.2.1 Hard makt	25
2.2.2 Myk makt	26
2.3 Småstater og internasjonal organisering	28
3 Norge; Et lite land i en stor verden	35
3.1 Stabilitet og enighet med Arbeiderpartiet i spissen	36
3.1.1 Norge blir med i FN	38
3.2 Norsk vestvending og anti-kommunisme	40
3.2.1 Norsk brobyggingspolitikk	40
3.2.2 Trussel fra øst.....	42
3.3 Norsk utviklingshjelp	45
3.3.1 Norsk fredstradisjon	47
3.4 Avspenning og regimeskifter.....	50
4 Anti-kommunisme og lojalitet til FN; Norge i Korea.....	53

4.1	Bakgrunn for Koreakrigen	54
4.1.1	Fra nordkoreansk blitzkrieg til sino-amerikansk stillingskrig.....	55
4.2	Norges inntreden i krigen.....	57
4.2.1	FN kaller til aksjon.....	58
4.2.2	Sovjetisk boikott av FN.....	59
4.3	NORMASH og Røde Kors	60
4.4	Korea etter Krigen	65
5	Norsk nestekjærlighet i Biafra	69
5.1	Bakgrunnen for Biafrakrigen	69
5.2	Den humanitære situasjonen.....	71
5.2.1	Kwashiorkor	72
5.2.2	Mediedekning	73
5.3	Internasjonal innblanding	75
5.4	Norske aktører.....	76
5.4.1	Kristen-Norge våkner	79
5.4.2	Kirkens Nødhjelp.....	81
5.4.3	Jesus Christ Airlines.....	84
6	Konklusjon.....	87
7	Kilder	98
7.1	Litteratur	98
7.2	Oppslagsverk	100
7.3	Primærkilder.....	102
7.4	Nettsteder	104
7.5	Videomateriale.....	106
7.6	Figurer	106

1 Introduksjon

Østerud kritiserte i april 2006 det han omtalte som «norsk engasjementspolitikk» i en artikkel i *Nytt norsk tidsskrift*. Østerud kritiserer norsk bistandsarbeid for å virke mot sin hensikt, og fastslår at den ikke bidrar til effektiv statsbygging i tredjeverdensland, men tvert imot bidrar til å finansiere den lokale korrupsjonen. I korte trekk er Østerud generelt kritisk til tanken om Norge som en såkalt «humanitær stormakt», det kan tolkes som at han mener dette er et slags nasjonalmytos som man i Norge bruker til å danne et nasjonalt selvbilde.¹

Hvorvidt Norge med rette kan kalle seg en humanitær stormakt eller ei er ikke videre interessant for denne oppgaven. Det interessante i Østeruds artikkel er den overordnede karakteristikken han tildeler den humanitære utenrikspolitikken, eller «engasjementspolitikken» som han kaller det i sin tekst. Nemlig at denne politikken virker mot sin hensikt. Hensikten Østerud tildeler denne politikken i artikkelen er ganske vag, men i avslutningen antyder han at hensikten bak denne utenrikspolitiske linjen kun er «gode intensjoner» fra norsk side. Det kan tolkes som at Østerud mener at denne politikken har vært et slags naivt norsk forsøk for å redde verden, drevet av et norsk behov for å kunne gi seg selv en klapp på skulderen.²

Østeruds artikkel får en til å tenke over hvorfor Norge egentlig har noen humanitær utenrikspolitikk til å begynne med. Kan det virkelig være så enkelt som at nordmenn er et usedvanlig raust, idealistisk og naivt folkeslag, som bestandig har gått verdensproblemer i møte med intet annet enn gode intensjoner og et behov for å kunne skryte av sin egen gode innsats? Svaret på det er simpelt hen «nei». Det finnes, per 2021, ingen data som skulle tilsi at nordmenn skiller seg nevneverdig ut sånn sett. Derfor for å finne ut om hvorvidt Østerud har rett i at den norske humanitære utenrikspolitikken har virket mot sin hensikt, må vi derfor spørre oss hva hensikten bak den i det hele tatt var. Dette spørsmålet reiser seg i Østeruds avslutning. Der slår nemlig Østerud fast at norsk humanitær utenrikspolitikk i stor grad har virket mot sin hensikt,

---

¹ Østerud 2006

² Ibid: 231

men uten at artikkelen i noen særlig grad sier noe konkret om hva hensikten bak denne politikken var.³

Hva slags hensikt lå bak den norske humanitære utenrikspolitikken? Hva slags funksjon var den ment å ha? Er to spørsmål som umiddelbart reiser seg etter å ha lest Østerud nådeløse, men kanskje også til dels berettigede kritikk av denne politikken. Dersom man senere man skal kunne ta stilling til hvorvidt Østerud har rett i at denne politikken har virket mot sin hensikt, må man logisk nok først finne ut hva hensikten kan ha vært. Denne politiske linjen har blitt ført i norsk utenrikspolitikk i lang tid, og derfor vil denne oppgaven forsøke å svare på hvorfor denne linjen i det hele tatt ble ført.

Hovedproblemstillingen i denne oppgaven er derfor: **Hvilke var hensiktene med den norske humanitære utenrikspolitikken i perioden 1945 – 1970?**

Ettersom det sannsynligvis ikke kun er ett eneste motiv, men veldig godt mulig flere, vil det også være relevant å også stille følgende spørsmål; **I hvilken grad var hensiktene knyttet til ideer om internasjonal solidaritet, kristen nestekjærighet, og et ønske om å styrke Norges internasjonale posisjon?**

Den sistnevnte problemstillingen vil gi et grundigere svar enn kun oppgavens hovedproblemstilling alene vil kunne gi, derfor kan det være lurt å tenke på den som et oppfølgingsspørsmål til hovedproblemstillingen.

1.1 Metode

Som problemstillingen impliserer, blir dette et kvalitativt prosjekt. Problemstillingen spør etter en årsak eller et formål, ikke etter en kvantifisering eller sammenlikning. Denne oppgaven er altså et prosjekt hvor analyse og drøfting av tekst står i sentrum.⁴ Mye av oppgavens fokus ligger på allerede eksisterende litteratur, samtidige dokumenter/avisartikler og

---

³ Ibid: 313-314

⁴ Grønmo 2020

memoarer/biografier, altså en god blanding av primærkilder og sekundærkilder.⁵ Det forekommer også noen tall i form av pengesummer og statistikk. Imidlertid er ikke dette vektlagt i stor nok grad til at det blir noe nevneverdig innslag av kvantitative metoder,⁶ utover at pengesummer blir justert for inflasjon slik at det gir et klarere bilde av hvor mye penger det faktisk er.⁷ Man kan kanskje si at noen generaliseringer som for eksempel «norsk opinion» er kvantifiseringer, da disse er basert på hva de store partiene mente, hvorav hva som gjør et parti stort er valgresultatet. Allikevel er kvantitativ metode nyttigere i prosjekter hvor man akter å sammenlikne noe med noe annet, og denne oppgaven kan neppe sies å være et komparativt prosjekt. Derfor blir metoden for denne oppgaven hovedsakelig kvalitativ, og spesifikt basert på tolkning av tekst.⁸

Kvalitativ metode går ut på at man tolker litteratur eller kilder for å finne svar på hva et eller annet betydde eller hva et eller annet var. En kvalitativ kilde kan også være for eksempel et dybdeintervju eller en filmsnutt, imidlertid var dessverre ikke filmkameraer like vanlige i oppgavens periode, og de eventuelle intervjuobjektene har for det meste dessverre avgått med døden. Derfor blir denne oppgaven basert nærmest utelukkende på tolkning av tekst.⁹ Når man skal jobbe med slike kvalitative kilder er en rekke tommelfingerregler, men ingen fasit. Derfor kan man ikke gi et helt generelt svar på nøyaktig hvordan man driver kvalitativ forskning, da alle kilder er ulike. Imidlertid finnes det noen felles regler som gjelder de fleste kilder. Det første man må gjøre er å spørre: Hva denne kilden er, hvem skrev den, når ble den skrevet, og i hvilken kontekst? Ulike tekster har ulike funksjoner, språk endrer seg over tid, og ulike opphavsmenn kan ha skrevet ulike ting i ulike sammenhenger. I denne oppgaven stammer mesteparten av alle kildene og all litteratur fra ca 1950-2021, så språkendringer blir nok neppe

---

⁵ Arkivverket 2017

⁶ Grønmo 2020

⁷ Pengesummer i denne oppgaven regnes alltid ut med Prisstigningkalkulatoren til Norges bank. Kursen regnes alltid fra det aktuelle året pengebøpet ble betalt om til tilsvarende verdi i 2019. Denne kalkulatoren finnes her: [Priskalkulator \(norges-bank.no\)](https://priskalkulator.norges-bank.no)

⁸ Kjeldstadli 2019: 229-243

⁹ Ibid: 183-184

noe stort problem.¹⁰ Imidlertid er tekstene skrevet av mange forskjellige forfatter, med ulik hensikt og i ulike kontekster.¹¹

De færreste av tekstene er skrevet med historikere som tiltenkt publikum, og følgelig sier ikke kildene i seg selv noe om konteksten, eller om hva som menes med ting som refereres til. Kildene forteller heller ikke av seg selv hvorfor de bruker visse begreper fremfor andre, eller om hvorfor de nevner noen ting ofte, mens de nesten unngår andre ting. Innholdet i teksten må med andre ord tolkes, og derfor må man starte med å fastsette kildens sjanger. Er kilden en avisartikkel må man passe på ting som eierskap, lesergruppe og politisk tilhørighet, mens man med en lovtekst må vektlegge ordlyd, samtidig rettspraksis og samtidige oppfatninger om rett og galt. Videre er det viktig å vite noen om hvem som skrev teksten.¹² Det er dessuten ikke alltid sikkert at vi vet helt sikkert hvem forfatteren var. I stortingsdokumentene som er brukt i denne oppgaven er det for eksempel ikke alltid helt sikkert hvem som skrev teksten, da det ofte bare står navnet på et departement eller flere navn uten at forfatter presiseres. Anonym eller uklar forfatter gjør teksten vanskelig å tillegge en spesifikk person eller gruppe, hvilket ikke nødvendigvis trenger å være problematisk, disse stortingsdokumentene kan fortsatt med stor sikkerhet tillegges den norske stat selv om vi ikke nødvendigvis kan si nøyaktig hvem som satt bak skrivemaskinen.¹³

Det må videre presiseres at flesteparten av primærkildene i denne oppgaven kommer fra nettbaserte arkiver, og ingen klausulerte kilder har blitt brukt. For det første eliminerer dette helt alle problemer som kan oppstå når man bruker klausulert kildemateriale, som for eksempel hvordan man skal sensurere materialet med tanke på taushetsplikt osv.¹⁴ For det andre er imidlertid ikke nettbaserte arkiver heller ikke helt feilfrie. I et vanlig arkiv finner en historiker stort sett alt nødvendig materiale i fysisk form, problemet med fysiske arkiver er at det finnes mange av dem, og at de ligger spredt rundt om på ulike steder. Dette kan bety at man enten må reise til det aktuelle arkivet eller be om å få tilsendt en kopi, dette kan være ganske problematisk

---

¹⁰ Ibid: 179

¹¹ Ibid: 183-190

¹² Ibid: 175-177

¹³ Ibid: 183-190

¹⁴ Norges Lov 2021 §13-§13g.

i forhold til reiseutgifter eller at mengden av kilder simpelt hen er for stor til at arkivansatte kan kopiere og sende det.¹⁵ I moderne tid har digitaliseringen heldigvis kommet langt i norske arkiver og også i FNs arkiver, men det er på langt nær alt materiale som enda har blitt digitalisert. Det gjør at det vil være en viss usikkerhet knyttet til om hvorvidt man har komplette kilder eller om noe mangler, og da kommer disse to problemene med fysiske arkiver tilbake.¹⁶

Hva slags funn kan så denne oppgaven forvente å finne? I en slik kvalitativ undersøkelse vil det aldri være mulig å finne en ubestridelig fasit, derfor vil funnene i denne oppgaven være et mulig svar, og ikke en fasit. Funnene vil heller neppe kunne fortelle oss noe om hvorvidt denne utenrikspolitiske tilnærmingen var et Norsk fenomen, eller hvordan den norske tilnærmingen skiller seg fra andre lands tilnærming, da problemstillingen ikke legger opp til noe betydelig fokus på sammenlikning. I korte trekk vil funnene gi oss et mulig svar som kan fortelle oss hvorfor Norge etter andre verdenskrig så å si kontinuerlig har drevet med utviklingshjelp, nødhjelp, og aktiv deltagelse i FN med særlig fokus på å styrke organisasjonen og å bekjempe fattigdom.

Oppgaven skal lete etter et mulig svar på problemstillingen ved å først se nærmere på den politiske situasjonen som rådet i Norge i starten av den kalde krigen, altså hva slags utenrikspolitiske utfordringer Norge stod ovenfor, og hva slags tanker som preget den norske tilnærmingen til utenrikspolitikk. Deretter vil oppgaven se på to konkrete caser, hvor ulike motiver til ulike grader kom til uttrykk. Den første casen det er snakk om er Norges deltagelse i Koreakrigen, og etterfølgende deltagelse i det skandinaviske sykehusprosjektet i Sør-Korea etter krigen. Den andre casen er det norske hjelpearbeidet i Nigeria under Biafrakrigen.

Oppgavens to caser fant sted med ca 20 års mellomrom, vil derfor gi et inntrykk av hva slags kontinuitet og brudd som fantes i den humanitære utenrikspolitikken, og hvordan disse eventuelt korrelerer med endringer i Norges øvrige politiske situasjon. Altså hvordan motiver bak den humanitære utenrikspolitikken kan ha endret seg over tid, og om det muligens kan ha noen sammenheng med andre politiske utviklinger under den kalde krigen. Dessuten representerer disse to casene to ytterpunkter i spørsmålet om hvilken rolle ikke-statlige aktører

---

¹⁵ Satt på spissen er det ikke praktisk mulig å reise jorda rundt eller bestille kopi av 10-15 arkivbokser.

¹⁶ Tosh 2015: 90-95

har spilt i norsk humanitær utenrikspolitikk, og kan derfor muligens fortelle oss noe om denne dynamikken mellom stat og ikke-statlige organisasjoner kan ha hatt noen sammenheng med motivene bak hjelpearbeidet.

Videre vil det teoretiske rammeverket også ha påvirkning på hva slags svar som kan kunne ut av funnene. I denne oppgaven vil det bli brukt et teoretisk rammeverk som er noe uortodoks i historieforskning, nemlig International Relations-teori, altså IR-teori, i form av Soft Power-teori med noen innslag av Realisme.¹⁷ Dette grunner i at oppgaven dreier seg om internasjonal politikk under den kalde krigen, altså er det hensiktsmessig å basere oppgaven på teori hentet fra statsvitenskap. Dette vil følgelig også prege tolkningen av funnene. Satt på spissen kan det forventes at oppgavens funn vil kunne styrke eller svekke følgende hypotese: **Den norske humanitære utenrikspolitikken var en «mykmaktsgren» av den helhetlige norske sikkerhetspolitikken.** Dette er fordi oppgavens teoretiske rammeverk ser utenrikspolitikk som et «edderkoppnett» av forskjellige aktører, hvor alle har ulike interesser de kjemper for med alle tilgjengelige maktmidler, deriblant også myke maktmidler.

1.1.1 Teori

Det teoretiske rammeverket i denne oppgaven er i all hovedsak bygget på Joseph Nyes bruk av begrepet «Soft Power», eller «myk makt» oversatt til norsk.¹⁸ I korte trekk kan man si at myk makt er å se god PR som en form for makt på lik linje med for eksempel atomvåpen. Videre trekkes Akira Iryes beskrivelse av hvordan internasjonal organisering, kombinert med globalisering, åpnet opp FN som en ny front i den kalde krigen hvor man kjempet med myke maktmidler.¹⁹ I tillegg trekkes Ian Hurds forklaring på hvordan internasjonal organisering fungerer i praksis, da det bidrar til å vise hvorfor stater i utgangspunktet var interesserte i å vinne disse myke maktkampene.²⁰ Hurd beskriver blant annet hva som skjer om en internasjonal organisasjon ikke håndhever reglene sine i tilstrekkelig grad, hva som skjer om en stat ikke oppfyller sine forpliktelser, og hva som skjer om en stat blir isolert i internasjonal

---

¹⁷ Nyes Soft power-teori tilhører i utgangspunktet den liberale tradisjonen.

¹⁸ Nye 2004

¹⁹ Iriye 2002

²⁰ Hurd 2021

organisering. Hovedpoenget med å bruke nettopp dette teoretiske rammeverket er å få frem at myk makt og deltagelse i internasjonalt samarbeid også var viktige hensyn under den kalde krigen.

Mykmaktsaspektene ved den kalde krigen vies lite oppmerksomhet i norsk historieskrivning, og tas i stor grad opp nærmest som en ettertanke.²¹ Myk makt er et begrep som ble gjort kjent av Joseph Nye i hans bok *Soft Power*.²² Myk makt består i å oppnå mål, uten å måtte true eller betale noen for det. Myk makt betyr grovt sagt at andre hører på og etterfølger det du sier, fordi de mener du er troverdig, kunnskapsrik, overbevisende eller rett og slett bare liker deg. For å forene historien om Norge i den kalde krigen med historien om norsk humanitær utenrikspolitikk, vil jeg forsøke å se disse to utviklingene i kontekst av mykmaktsbegrepet fra Nye. Myk makt er altså en type makt som fokuserer på å bygge allianseforhold over tid, ved å hjelpe hverandre. For eksempel kan et land med overskudd bruke dette til å hjelpe land som sliter med nød, fattigdom, etc.

Utviklingshjelp, nødhjelp, og deltagelse i internasjonale organisering er alle former for utenrikspolitikk hvor myk makt enten brukes eller produseres. Utviklingshjelp og nødhjelp kan bli misforstått som en form for hard makt, spesifikt økonomisk makt. Imidlertid er økonomisk makt ikke alltid penger, og at noe koster penger betyr ikke nødvendigvis at det er et økonomisk maktmiddel.²³ Økonomisk makt handler om kjøp/salg og om å tjene penger, utviklingshjelp og nødhjelp kan neppe sies å være inntektskilde eller noen form for betaling, derfor kan disse trygt sies å være knyttet primært til myk makt.²⁴

Dette var en rask oppsummering av oppgavens teoretiske rammeverk, slik det er klart og tydelig hva slags perspektiv oppgaven har i forhold til tolkningen av kildene og litteraturen.

---

²¹ Mer om det i historiografien.

²² Nye 2004

²³ Tanks og atomraketter koster også penger, men er definitivt militære maktmidler.

²⁴ Mer om det senere i oppgaven.

1.1.2 Kildene

Primærkilder er en stor del av denne oppgaven, og danner mye av grunnlaget for empirikapitlene i denne oppgaven. En primærkilde kan være så mangt, men de mest brukte i denne oppgaven er stortingsdokumenter, avisartikler, memoarer/biografier og partiprogrammer. Disse avisartiklene og dokumentene ligger allment tilgjengelig på nett, og man finner stortingsdokumentene på stortingets nettsider,²⁵ avisartikler på Atekst,²⁶ og partiprogrammer på nettsidene til Norsk senter for forskningsdata.²⁷ Memoarene og biografiene er også publiserte, og kan enkelt fås tak i på bokhandelen eller biblioteket, det brukes altså ingen klausulerte kilder eller kilder som på annet vis er utilgjengelig for allmenheten. Disse kildene er primærkilder, altså tekster som ble skrevet i datiden av folk som ofte var delaktige i datidens debatt, og følgelig må de gjennomgå kildekritikk på en annen måte enn faglitteratur, og ettersom det også er snakk om ulike typer primærkilder må de også tas ulike hensyn til.²⁸

Aviser er en type primærkilde som kan by på en rekke utfordringer, særlig tilknyttet fremstillingen av saken. For det første er aviser generelt ment for å raskt spre en forkortet utgave av et budskap til et bredest mulig publikum. Det betyr at fremstillingen er forenklet både for å gjøre budskapet kortfattet, men også for at det skal være overkommelig for publikummet å lese avisen innen rimelig tid. Videre må aviser tjene penger, følgelig konkurrerer aviser med hverandre, og søker derfor å få budskapet raskest mulig på trykk, og da helst med mest mulig spennende innfallsvinkel. Aviser har også politisk tilhørighet, og må alltid ta hensyn til redaktører og eiere, samt hva deres lesere ønsker å høre om.²⁹ Aviser som primærkilder må derfor ansees som korte fremstillinger, som er preget av avisens politiske tilhørighet og eierskap, og som er tilpasset lesernes behov både språklig og innholdsmessig.

---

²⁵ [Finn saken - stortinget.no](http://Finn_saken_-_stortinget.no)

²⁶ [Retriever - News Archive \(retriever-info.com\)](http://Retriever_-_News_Archive_(retriever-info.com))

²⁷ [Data om det politiske system - NSD - Norsk senter for forskningsdata](http://Data_om_det_politiske_system_-_NSD_-_Norsk_senter_for_forskningsdata)

²⁸ Arkivverket 2017

²⁹ Kaldal 2003: 52

Aviser er en god kilde til å fortelle oss hva folk var opptatt av, og hvordan folk reagerte på hendelser, men de egner seg dårlig til å gi et detaljert og nyansert bilde av fortiden alene.³⁰

Stortingsdokumenter er også primærkilder, men de byr på andre utfordringer enn aviser. Stortingsdokumenter er for det første godt systematisert, og til en viss grad også standardisert. De vanligste formatene er: Stortingsmelding (St. Meld. Nr. 69.), Stortingsproposisjon (St. Prp. Nr. 420.), og Innstilling (Innst. S. nr. 666.).³¹ Samtlige av disse tre formatene har blitt brukt som kilder i denne oppgaven, og derfor er det naturlig av det forklares litt omkring disse. Det finnes flere formater, men de er uvanlige og uten relevans for denne oppgaven.

En Stortingsmelding er et dokument som har som intensjon å informere stortinget om et eller annet, uten å dermed foreslå noe konkret vedtak. Stortingsmeldinger er altså rapporter, drøftinger av fremtidig politikk, eller annen informasjon til Stortinget. Dette er hovedregelen, men det finnes ett relativt sjeldent unntak, hvor stortingsmeldinger fremlegges for å trekke tilbake et forslag.³²

En stortingsproposisjon er et forslag til Stortinget om å vedta et eller annet konkret forslag, som kan være alt fra budsjettforslag til nye forskrifter om fremstilling, innføring og forsvarlig oppbevaring av tobakksprodukter. Videre kan også en stortingsproposisjon ha tillegg (St. Prp. Nr. 420. Tillegg Nr. 58008.), dette er da et dokument som tilføyer et eller annet til en stortingsproposisjon. En stortingsproposisjon er altså et forslag til å vedta eller gjennomføre et konkret tiltak, for eksempel en ny lov.³³

En innstilling er et forslag fra et mindretall til en endring av en Stortingsproposisjon eller en Stortingsmelding. Man kan kanskje oppsummere en typisk innstilling som: «Vi i Kranglepartiet mener at X burde stå i teksten fremfor Y, fordi jabb jabb jabb og bla bla bla.»

---

³⁰ Tosh 2015: 78-79

³¹ Samtlige av disse eksemplene er fiktive, og skal kun vise hvordan et slikt dokument vil bli ført opp på kildelista ... St. Prp. Nr. 420. Er ikke en ekte stortingsmelding.

³² Stortinget 2019

³³ Ibid:

Altså et forslag til å endre en eller flere detaljer i en proposisjon eller en melding, for eksempel ordlyden eller nøyaktig pengesum i et budsjett.³⁴

Stortingsdokumenter er offentlige dokumenter som er ment som sakspapirer til daværende debatter på Stortinget, og bærer preg av å være kortfattet, rett på sak, og ganske kompakte når det gjelder informasjon. Disse dokumentene kan fortelle oss om hva slags saker som ble drøftet på Stortinget, og hva regjering og storting prioriterte. Imidlertid er også disse dokumentene ment for samtiden, altså er de ikke på noen måte ment for å informere ettertiden, og de tar som en selvfølge at leseren allerede vet noe om saken. Videre bærer slike offentlige dokumenter preg av byråkratisk språk og gammelmodig språk, som betyr at man må ta høyde for at språket i dokumentene er noe annerledes enn moderne norsk. I tillegg må det nevnes at offentlige dokumenter utgitt av statlige institusjoner ikke nødvendigvis er mer nøyaktige enn andre primærkilder, da også disse kan bære liknende politiske hensyn som for eksempel aviser. Det som finnes offentlig tilgjengelig av slike dokumenter er som regel ting som det aktuelle statsorganet mener at egner seg for offentligheten, og det er alltid mulig at visse opplysninger kan være utelatt eller lagt til i ettertid.³⁵

En annen kilde som kan fortelle oss om datidens politikk er partiprogrammer. Partiprogrammer er litt spesiell primærkilde, da dens utfordringer er mye mer synlige og åpenbare enn de fleste andre primærkilder. Et partiprogram er et dokument hvor et politisk parti utdyper hva partiet står for, og hva partiet ønsker å oppnå dersom det får makt. Et partiprogram har altså en åpenbar politisk farge, og et åpenbart ideologisk ståsted. Videre er partiprogrammer «ferskvarer», i den forstand at de er skrevet for å bli lest i løpet av en 2-4 års periode etter at de er skrevet. Følgelig er de ikke skrevet med historikere i tankene, men først og fremst med datidens partimedlemmer og mulige nye partimedlemmer som tiltenkt publikum.³⁶ I likhet med stortingsdokumentene tar forfatterne av partiprogrammer også utgangspunkt i at leseren allerede på forhånd har en viss kjennskap til innholdet, og følgelig må disse kildene også kobles opp mot hva som ellers foregikk i datidens samfunn. Det som imidlertid gjør partiprogrammer ganske unike er at de

---

³⁴ Stortinget 2014

³⁵ Tosh 2015: 107-109

³⁶ Sterri 2017

forteller oss noe om hva ulike grupper i befolkningen tenkte om samfunnsforholdene i samtiden, og om hva slags problemer disse gruppene mente at man burde prioritere.³⁷

Memoarer og biografier skiller seg markant fra de tidligere nevnte kildene, og det bli brukt en del memoarer/biografier i oppgaven.³⁸ Hovedforskjellen på disse to er at en biografi handler om en persons liv og virke, og kan enten være skrevet av personen selv som en selvbiografi eller av noen andre, mens en memoar omhandler en spesiell tidsperiode eller hendelse i forfatterens liv.³⁹ Et godt eksempel på en memoar som vil bli brukt i denne oppgaven er *Syv år for freden*, som er en bok hvor Trygve Lie skriver om sin tid som generalsekretær i FN.⁴⁰ Et eksempel på en biografi som blir brukt i denne oppgaven er *Biafra- Da Norge våknet- Elias Berge og Kirkens nødhjelp*, som er en bok av Bjørn Magnus Berge om farens arbeid i Kirkens Nødhjelp.⁴¹ Det kan ofte være litt uklart om slike bøker er primær- eller sekundærkilder, da man kan argumentere for begge. De er skrevet av folk som enten var til stede eller som på andre måter var nær den personen eller hendelsen som omtales, men på den annen side er disse bøkene også skrevet flere år etter at hendelsen fant sted. I tillegg er slike bøker ofte i et format som både inkluderer etterpåklokskap, og som er skrevet med tanke om og også underholde leseren. Slike bøker er ment til å være både informative, underholdende, og lesbare for vanlige folk som sannsynligvis ikke er historikere. Det kan påvirke fremstillingen ved at forfatter gir en forenklet og mer spenningsfylt utgave av historien. Videre har også mennesker en tendens til å fremstille seg selv eller folk de ser opp til eller kjenner i best mulig lys.⁴² Altså er det en god sjanse for at slike bøker kan gi en noe romantisert vinkling på saken ved å utelate eller legge til visse detaljer, slik som noen historikere for eksempel våren 2021 kritiserte NRKs dokumentar *Frontkjempere* for å gjøre.⁴³ Man må huske at en slik bok på en måte er noens personlige historie i skriftlig form, og at mennesker ofte kan fortelle noen røverhistorier når de

---

³⁷ Tosh 2015: 104-109

³⁸ Grensen mellom en memoar og en selvbiografi er vanskelig og definere, og har jeg valgt å skille dem ved å ta utgangspunkt i at en selvbiografi omhandler hele personens liv, mens en memoar omhandler en spesiell del av personens liv.

³⁹ Skei 2019, Engelstad, Langeggen & Redse 2021 og Melberg 2019

⁴⁰ Lie 1954

⁴¹ Berge 2005

⁴² Kjeldstadli 2019: 177-179

⁴³ Kristiansen 2021 og Solvang 2021

snakker om sin egen fortid. Å fortelle røverhistorier og skrøner er noe alle mennesker gjør, det er en helt naturlig ting for mennesker å gjøre historiene sine mer spennende og interessante ved å ta seg noen kunstneriske friheter med en i utgangspunktet sann historie.⁴⁴ Derfor er det veldig viktig at man alltid tar slike beretninger med en klype salt, og knytter innholdet opp til andre kilder/sekundærkilder som kan gi oss noe mer håndfast enn bare forfatterens ord i seg selv.⁴⁵ Alt i alt er memoarer og biografier generelt gode kilder, men de er også til syvende og sist noens personlige historie og det er derfor ikke helt sikkert at detaljene i historien stemmer helt overens med hva som faktisk skjedde.⁴⁶

Primærkilder er en viktig del av denne oppgaven, men de må settes i sammenheng med allerede etablert kunnskap om tidsperioden. Det vil si at den etablerte faglitteraturen må trekkes inn som sekundærkilder, slik at det så kan settes inn i en teoretisk ramme.

1.1.3 Litteraturen

I denne oppgaven brukes det en del forskjellig litteratur som sekundærkilder, og følgelig kan man heller ikke anse disse som nødvendigvis likeverdige. Derfor er det viktig å få et generelt overblikk over hva slags litteratur som er tilgjengelig, slik at man vet noe om hvor omfattende den relevante historiografien er. En ting som også bør nevnes er at litteraturen og kildene for det meste er skrevet på enten norsk eller engelsk, men at det også forekommer henvisninger til dansk, svensk, og tyskspråklig materiale. Det brukes mange ulike tekster som på ulike vis kan by på utfordringer i forhold til relevans, troverdighet og format, og derfor bør man også kategorisere sekundærlitteraturen.⁴⁷

«Ryggraden» i litteraturlista er i stor grad bøker som er skrevet av anerkjente historikere, slik som *Vekst og Velstand* av Helge Pharo m flere, *Oljealder* av Rolf Tamnes m flere, *Med rett til å hjelpe* av Eldrid Mageli, *Norsk Utviklingshjelps historie* av Jarle Simensen, og andre bøker

---

⁴⁴ Tenk på gamle onkel Kristen som forteller om da han var på sjøen i ungdommen. Kjernen i historien er som regel sann, men mange av detaljene er overdrevet.

⁴⁵ Tosh 2015: 118-119

⁴⁶ Ibid: 75-78

⁴⁷ Kjeldstadli 2019: 179-181

skrevet av forfattere med stor akademisk tyngde innen historiefaget. Disse bøkene er anerkjent som «standard» oversiktsverk, og forfatterne er alle anerkjente innen sine respektive felt. Mange av disse bøkene er ofte av eldre dato, slik som *Vekst og velstand*, som er fra 1986, derfor må man ta i betraktning at visse tolkninger fra disse bøkene kan være foreldet. Imidlertid kan man i all hovedsak anse disse bøkene som troverdige, da disse både er skrevet av folk med dokumenterte kunnskaper på feltet, og også har blitt fagfellevurdert.⁴⁸

Fagbøker skrevet av statsvitere, slik som *Soft power* av Joseph Nye,⁴⁹ *Governing the world* av Mark Mazower,⁵⁰ og *The Global Community* av Akira Iriye,⁵¹ osv, skiller seg i grunnen fra historie-titlene først og fremst ved å være fra en annen disiplin. For disse bøkene gjelder i grunnen det samme som for historie-titlene ovenfor. Disse titlene er også skrevet av anerkjente fagfolk, og fagfellevurdert, og kan med samme forbehold som historie-titlene, ansees som meget troverdig. Faglitteratur sånn som de nevnte titlene er i all hovedsak nærmest problemfrie å bruke som sekundærkilder.⁵²

Fagartikler og masteroppgaver er ikke like omfattende og inneholder ikke like mye informasjon, men de nyter allikevel en sammenliknbar grad av troverdighet som faglitteratur. For eksempel blir det henvist til *Flyktninger, fred og sikkerhet* av Øyvind Tønnesson,⁵³ og *Lite land som humanitær stormakt?* av Øyvind Østerud, osv.⁵⁴ Disse artiklene er skrevet av fagfolk, og som regel utgitt i anerkjente tidsskrifter, i tillegg til at de også har gjennomgått omfattende fagfellevurdering. Masteroppgaver blir ikke henvist til i like stor grad i denne oppgaven, men det vil kun bli henvist til masteroppgaver som har blitt publisert via NORA (Norwegian Open Research Archive)⁵⁵ eller liknende arkiver. En masteroppgave må ha oppnådd karakter A eller B fra et anerkjent universitet, og ha blitt fagfellevurdert av fagfolk for å kunne bli publisert der. Derfor kan man tillegge både fagartiklene og masteroppgavene en høy grad av troverdighet.

---

⁴⁸ Svartdal 2021

⁴⁹ Nye 2004

⁵⁰ Mazower 2012

⁵¹ Iriye 2002

⁵² Arkivverket 2017

⁵³ Tønnesson 2017

⁵⁴ Østerud 2006

⁵⁵ [Nora - Forskningsresultater \(openaccess.no\)](https://nora.openaccess.no)

Denne typen artikler og masteroppgaver er også relativt uproblematisk sekundærkilder, og har som følge av forfatterens kvalifikasjoner i kombinasjon med fagfelleevaluering høy grad av troverdighet.

En annen hyppig brukt sekundærkilde i denne oppgaven er Store Norske Leksikon.⁵⁶ Dette er et norsk nettbasert leksikon som skrives av fagpersoner, og går gjennom kontinuerlig fagfelleevaluering. Artiklene er skrevet som korte sammendrag av et tema, og blir kun henvisning til der det finnes konsepter, datoer, enkelthendelser, eller andre småting som må forklares. Store Norske Leksikon brukes i oppgaven også ofte i samspill med annen mer dyptgående litteratur. I all hovedsak er SNL god og pålitelig, men artiklene er som regel korte og brukes derfor i all hovedsak til å forklare detaljer i oppgaven, eller i samspill med annen litteratur. Omtrent det samme kan man si om denne oppgavens bruk av Norsk Biografisk Leksikon, som er en del av Store Norske Leksikon og i stor grad skrevet av de samme forfatterne, men med fokus på enkeltmenneskers historie.⁵⁷

Den siste sekundærkilden som blir brukt i denne oppgaven er bilder og videopptak, blant annet et foredrag av Frank Aarebrot fra 2014. Bilder og videopptak kan være både primærkilder eller sekundærkilder, helt avhengig av det individuelle tilfellet. Dette er ikke en kilde som brukes mye i oppgaven, men dog ofte nok til at det bør nevnes. Det henvises kun til videopptak som ligger fritt tilgjengelig på nett, og som også er laget av personer som er kvalifisert og anerkjent innen sine respektive fagfelt. Bilder er ikke veldig sentrale i denne oppgaven, men de kan ha noen utfordringer. For det første er bilder ment for å minnes et eller annet, ikke for å lære bort noe. Altså kan bilder fortelle oss noe om ting vi allerede har noe kjennskap til ved å visualisere noe.⁵⁸

1.1.4 Historiografi og periodisering

Det er viktig å identifisere hva slags prosjekt denne oppgaven skal bli. Det finnes mange ulike måter å skrive historie på, lokalhistorie som for eksempel historien om Mons Fuhr og

---

⁵⁶ [Store norske leksikon \(snl.no\)](http://snl.no)

⁵⁷ [Norsk biografisk leksikon \(snl.no\)](http://snl.no)

⁵⁸ Kaldal 2003: 54-56

eplevinsproduksjonen i Grimstad, skrives annerledes enn sosialhistorie som for eksempel Kvinnebevegelsens kamp for kvinnelig stemmerett. Hovedskillet ligger i hvilket perspektiv historikeren har, altså hvor «zoomet inn» det er. I lokalhistorie er historikeren fokusert for eksempel vinbryggeriet i Grimstad, og fokuset forlater sjelden eller aldri Grimstad. I sosialhistorie som for eksempel kampen for kvinnelig stemmerett er historikerens fokus ikke på et spesifikt geografisk område, men på en gruppe av befolkningen som finnes i hele landet og kanskje også utenfor. En viktig grunn til å identifisere hva slags historie man skriver er at man da også enklere kan finne ut hva slags perspektiv som passer, altså på hvilket nivå man bør zoome inn.⁵⁹

Denne oppgaven er forholdsvis enkel å klassifisere, da temaet er norsk utenrikspolitikk. Det gjør at temaet nødvendigvis blir en form for norsk politisk historie, som betyr at perspektivet i utgangspunktet også bør sees på nasjonalt nivå, da norsk politikk nødvendigvis angår hele Norge og ikke bare for eksempel Agder. Imidlertid er det ikke bare generell norsk politikk det er snakk om, men utenrikspolitikk medregnet humanitær utenrikspolitikk. Utenrikspolitikk gjelder nødvendigvis også andre land, ergo må perspektivet zoomes ut fra kun Norge. Ettersom oppgavens tema stort sett dreier seg om Norge og en håndfull andre land er allikevel ikke dette noen verdenshistorisk tekst, men heller en transnasjonal historie. En transnasjonal historie har fokuset ut over landets grenser, men ikke på hele verden generelt slik verdenshistorie har. Fokuset ligger på Norges interaksjon med utviklingsland, FN og supermaktene, som gjør at oppgaven nødvendigvis blir en transnasjonal historie, men også en historie om globalisering. Globaliseringshistorie dreier seg i korte trekk om hvordan verden blir knyttet sammen, deriblant også gjennom internasjonal organisering og samarbeid. Oppgaven kan derfor sies å hovedsakelig være en historie om norsk utenrikspolitikk, men hvor fokuset ligger på transnasjonalt og globalt nivå, da hendelsene foregikk på flere forskjellige kontinenter.⁶⁰

Norsk utenrikspolitisk historie i tiden etter andre verdenskrig har blitt viet stor oppmerksomhet i norsk historieforskning. En fellesnevner for norsk historieskrivning på dette feltet er at det tas utgangspunkt i Kaldkrigsperspektivet. Det vil si at det i stor grad fokuseres på trusselen om atomkrig, våpenkappløpet og andre rene hardmaktsaspekter ved konflikten. Dette noe

---

⁵⁹ Tosh 2015: 56-57 og 66-67

⁶⁰ Ibid: 46-69

ensporede fokus på hardmaktsaspektene ved den kalde krigen gjør at andre sider av konflikten til tider kan bli overskygget eller tilsidesatt. Gode eksempler på dette er *Vekst og velstand* av Helge Pharo m flere, og *Oljealder* av Rolf Tamnes m flere, og *Kald krig og internasjonalisering* av Knut Eriksen m flere.⁶¹ Disse verkene er å anse som standard oversiktsverk i norsk utenrikspolitisk historie.

Vekst og Velstand handler i stor grad om intern norsk politikk, det vil si norsk økonomi, opprustning og hovedtendenser i norsk politikk i perioden 1945-1965.⁶² I denne boken er det også et kapittel som omhandler Norges møte med den tredje verden, men fokuset ligger på utviklingshjelp i statlig regi og på avkolonisering. Et av temaene som tas opp er Koreakrigen, hvor utviklingsarbeidet også får en tilknytting til den kalde krigen. Imidlertid vies dette temaet kun 3 sider i hele boken, så det står som en parentes i den overordnede fortellingen. Hovedfokuset i boken ligger på den norske gjenreisningen, samarbeidet med NATO, og generelt hvordan Norge forholdt seg til den Sovjetiske trusselen rent militært og økonomisk.

Kald krig og internasjonalisering er bind nr. 5 i serien *Norsk utenrikspolitikks historie*, og tar for seg perioden 1949-1965.⁶³ Det første man her bør merke seg er at tittelen i seg selv forteller mye om forfatterens perspektiv; internasjonaliseringsprosessen skiller tydelig fra den kalde krigen. Fokuset i denne boken er på sikkerhetspolitiske forhold og på økonomisk integrasjon, og i likhet med *Vekst og velstand*, behandles bistand som en egen adskilt prosess, helt uavhengig av den kalde krigen. Den kalde krigen sees i stor grad gjennom harde maktmidler, som militær kapasitet og økonomiske forhold. Det vies lite oppmerksomhet til annet internasjonalt samarbeid enn militær og økonomisk integrasjon, og ingen nevneverdig oppmerksomhet vies til ikke-statlige aktørers rolle.

Oljealder er bind nr. 6 samme serie som *Kald krig og internasjonalisering*, og bokens periode er 1965-1995.⁶⁴ Umiddelbart forteller tittelen at funnet av norsk olje er det som særtegn

---

⁶¹ Det er viktig å merke seg at disse verkene er skrevet av en rekke personer, og at det også er snakk om stort sett de samme forfatterne bak alle tre bøkene.

⁶² Pharo et al. 1987

⁶³ Eriksen & Pharo 1997

⁶⁴ Tamnes 1997

denne perioden i norsk historie. Mye av fortellingen i denne boken er om den økonomiske oppgangen etter at Norge fant olje, og på hvordan det påvirket Norges forhold til utlandet. Boken er også en fortsettelse av bind 5, altså er fokuset fortsatt på militære og økonomiske aspekter ved den kalde krigen. For eksempel vies det mye oppmerksomhet til den norsk-sovjetiske konflikten om nord-områdene, og om norsk innflytelse/ekspansjon i Antarktis. Til forskjell fra *Kald krig og internasjonalisering* og *Vekst og velstand*, er faktisk ca. en tredjedel av denne boken dedikert til norsk deltagelse i fredsmekling, bistand og deltagelse i FN. Imidlertid er disse temaene adskilt fra den kalde krigen, og temaene er ofte satt i perioden etter 1975.

Utviklingshjelpen er i all hovedsak relativt godt kartlagt, og det viktigste oversiktsverket på dette området er *Norsk utviklingshjelps historie* av Jarle Simensen.⁶⁵ Simensen tar i denne boka opp temaer som India-hjelpen (Kerala-prosjektet), avkolonialisering og norsk samhandling med diverse internasjonale organisasjoner, mens det derimot ikke vies noen særlig oppmerksomhet til at disse temaene overlapper med den kalde krigen rent tidsmessig. (Bokens periode er 1952-1975). Fremstillingen blir derfor i likhet med kaldkrigspektivet i utenrikspolitisk historie, ikke ukorrekt, men noe forenklet. Forenklet, i den betydning at det separerer utviklingshjelpen fra øvrig utenrikspolitikk, akkurat som at man i norsk utenrikspolitisk historie også trekker den samme skillelinjen.

Et annet viktig aspekt ved den norske humanitære utenrikspolitikken er historien om norske ikke-statlige aktører. Disse kan man dele inn i to hovedgrupper; kirkelige og sekulære organisasjoner. Kirkelige organisasjoner skiller seg fra de sekulære organisasjonene ved at det ofte også foreligger et element av forkynnelse i deres arbeid, og fordi kirkelige organisasjoner begrunner hjelpearbeidet sitt annerledes. Kirkelige organisasjoner anser hjelpearbeid for å være en religiøs handling, i betydningen at man gjennom hjelpearbeid følger misjonsbefalingen og handler i Jesu ånd. I sekulære organisasjoner bedrives tilsvarende former for hjelpearbeid, men der begrunner man hjelpearbeid ut ifra en tanke om å forebygge krig, fordi man bare da kan oppnå varig fred. Kirkelige og sekulære organisasjoner er altså begge ikke-statlige organisasjoner med liknende mål, hovedforskjellen ligger i synet på hvorfor hjelpearbeid er

---

⁶⁵ Simensen 2003

viktig. Slike organisasjoner har også spilt en rolle i norsk utviklingshjelp, selv om den eksisterende litteraturen på området dessverre er begrenset i omfang.

Kirkelige organisasjoner finnes det mange av, men den største og viktigste er Kirkens Nødhjelp. Det finnes ikke mye litteratur om dette temaet, men det finnes ett godt oversiktsverk skrevet av Aud Tønnessen: *Kirkens nødhjelp Bistand, tro og politikk*.⁶⁶ I Tønnessens bok finnes en god oversikt over Kirkens nødhjelp, med hovedvekt på organisasjonens utvikling gjennom dens eksistens. Spesielt relevant for oppgaven er kapittelet om Biafra. Boka skiller seg fra de tidligere nevnte verkene på to viktige områder; For det første omhandler boken et mindre tema, følgelig går boken mer i detalj. For det andre er bokens tidsperiode 1945-2006, altså er tidsperioden betraktelig lengre enn de tidligere nevnte bøkene. I likhet med Simensens verk om utviklingshjelpen, behandles her Kirkens nødhjelps historie separat fra historien om den kalde krigen.

Det finnes også noe litteratur om Røde Kors, som er den største og viktigste sekulære ikke-statlige organisasjonen. *Med rett til å hjelpe* er en bok av Eldrid Mageli, hvor hun gir en gjennomgang av norsk Røde Kors historie.⁶⁷ Denne boken skiller seg også ut i forhold til periodisering. Magelis fortelling om norsk Røde Kors starter i 1859, og ender i 2014. I likhet med Tønnessens bok er denne boken ment til å fortelle historien om en spesifikk organisasjon, og som følge av det knyttes fortellingen i liten grad opp til utenrikspolitiske forhold i samtiden. I tillegg er det spesielt interessant for denne oppgaven at Røde Kors innsats under Koreakrigen kun blir nevnt i forbifarten.

Det finnes en bok om Røde Kors i Korea, den heter *Med Røde Kors i Korea*, og er skrevet av Ragnar Wisløff Nilssen.⁶⁸ En viktig forskjell her er at Nilssens bok ikke i utgangspunktet er en faghistoriebok, den er en memoar. Boken er Nilssens fortelling om sin tid som Røde Kors-lege under Koreakrigen, følgelig er tidsperioden ca 1950-1953 og handler mest om hvordan krigen opplevdes av de norske legene og soldatene. Imidlertid kommer Nilssen i boken også inn på temaer som: Hvordan norsk opinion forholdt seg til krigen, hvordan samspillet mellom Røde

---

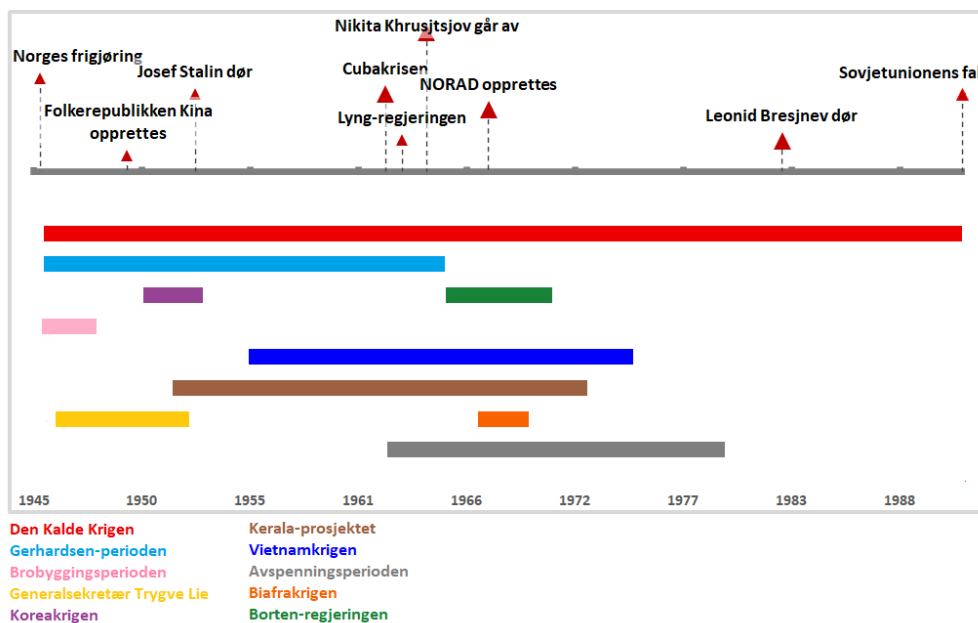
⁶⁶ Tønnessen 2007

⁶⁷ Mageli 2014

⁶⁸ Nilssen 1952

Kors og staten foregikk, og hvilke utfordringer man støtte på i møte med koreanerne. Boken skiller seg fra alle tidligere nevnte titler, da den i hovedsak kun tar for seg ett spesifikt tema i en betydelig kortere periode, i tillegg til at den som nevnt ikke er et faghistorisk verk. Den norske Røde Kors innsatsen settes allikevel ikke inn i sammenheng med øvrig norsk utenrikspolitikk, hvilket gjør at Nilssens perspektiv nok ligger nærmere verkene til Mageli, Simensen, og Tønnessen, enn til kaldkrigsperspektivet vi finner hos Eriksen, Pharo, og Tamnes.

Dette som vi kanskje kan kalle «utviklings- og internasjonaliseringperspektivet», er litt som en anti-tese til kaldkrigsperspektivet, i den betydning at disse to perspektivene fokuserer på ulike ting i samme tidsperiode. Imidlertid må det atter en gang understrekes at disse perspektivene ikke er feilaktige, men at de ser på to samtidige historiske utviklinger separat. Det er store tidsmessige overlapp mellom disse to perspektivene, og av den grunn kan man lure på om disse to fortellingene beskriver to ulike aspekter av en helhetlig utvikling.⁶⁹

Figur 1: Tidslinje for oppgavens periode.⁷⁰

Som vi ser på denne tidslinjen, foregikk begge disse to utviklingene nærmest samtidig. Derfor er det mulig å tenke at disse to perspektivene egentlig beskriver to sider av den samme

⁶⁹ Kaldal 2003: 114-116

⁷⁰ Øverland 2021

helhetlige utviklingen i norsk utenrikspolitikk. Perioden for denne oppgaven er 1945-1970, fordi dette tidsrommet gir oss anledning til å se på hvordan den humanitære utenrikspolitikken og den øvrige utenrikspolitikken endret seg gjennom den første halvdel av den kalde krigen.

Den nøyaktige startdatoen for den norske humanitære utenrikspolitikken er noe omstridt, og periodiseringen i denne oppgaven kunne derfor muligens ha blitt satt annerledes. Denne oppgaven bygger i stor grad på periodiseringen man finner i *Vekst og Velstand, Kald krig og internasjonalisering*, og *Oljealder*. Disse tre verkene omhandler norsk politisk historie og norsk utenrikspolitisk historie, og setter startpunktet for denne perioden på slutten av 1940-tallet og sluttpunkt rundt 1965. Det finnes også alternativer til dette, hvorav det mest kjente kommer fra Terje Tvedt i boka *Det internasjonale gjennombruddet*. Tvedt setter her startdatoen på 1960-tallet et sted, og knytter den humanitære utenrikspolitikken sammen med innvandring og debatten rundt integrering.⁷¹ Tvedts periodisering betydelig lengre fremme i tid, altså fra 1960-tallet og utover. Hovedgrunnen bak at denne oppgaven heller operer med den førstnevnte periodisering, er at den åpner for å sette den humanitære utenrikspolitikken i sammenheng med fredsbevegelsen før andre verdenskrig, og med den situasjonen som rådet i internasjonal politikk i første halvdel av den kalde krigen.

Opgaven skal se på to caser fra denne perioden for å få frem dette; Korea og Biafra. Når det gjelder Koreakrigen er den norske historieskrivingen heller mager. Den norske innsatsen i Korea nevnes for eksempel så vidt i *Kald krig og internasjonalisering*, men det er snakk om to sider. Kort sagt er det lite norsk faghistorisk litteratur om Koreakrigen, og heller ikke om sykehusprosjektet som fant sted etter krigen. Derfor vil mye av kapitlet om Koreakrigen støtte seg på engelskspråklig litteratur som *The Cambridge history of the cold war* av Odd Arne Westad m flere.⁷² Problemet med den engelskspråklige litteraturen er at den ikke i noen særlig grad nevner noe om Norges deltagelse. Derfor må det kapitlet også lene seg på stortingspapirer, memoarer og liknende. For eksempel *Syv år for freden*, som er Trygve Lies bok om hans tid som generalsekretær i FN.

---

⁷¹ Tvedt 2017

⁷² Westad et al. 2010

Litteratursituasjonen for kapitlet om Biafra omtrent som for kapitlet om Korea. Det finnes begrensede mengder faglitteratur om temaet, og det som finnes er som regel deler av et større oversiktsverk, slik som *Med rett til å hjelpe*.⁷³ Dette kapitlet må derfor også i stor grad støtte seg på stortingspapirer, memoarer og liknende. *Da Norge Våknet* er en bok av Bjørn Magnus Berge, hvor Berge har skrevet en biografi om sin far, Elias Berge. Denne boken handler om Elias Berges tid som generalsekretær i Kirkens nødhjelp under Biafrakrigen.

---

⁷³ Mageli 2014

2 Småstater, makt og internasjonal politikk

Teorien i denne oppgaven er hovedsakelig bygget på Soft Power-teorien fra Joseph Nye, men med innslag fra E.H. Carrs realisme. Dette teoretiske rammeverket er sentrert rundt små stater og internasjonal organisering etter andre verdenskrig, og derfor trekkes Akira Iriye og Mark Mazower inn for å fortelle oss noe om hva slags rolle internasjonal organisering spilte i oppgavens periode, og gi en historisk kontekst til teorien. Helt til sist trekkes Ian Hurd inn for å så kunne si noe om hvordan internasjonale håndhever reglene sine.

Dette teoretiske rammeverket vil kunne fortelle oss noe om hva slags rolle en liten stat som Norge kunne spille i internasjonalt, og hvordan en slik stat også typisk ville forholdt seg til den internasjonale organiseringen i denne perioden. I korte trekk hvorfor en liten stat kan ha interesse av å delta i slik internasjonal organisering, og hva slags maktmidler disse stiller med.

2.1 IR-teori

Denne oppgavens teoretiske rammeverk er hentet fra det som kalles «IR-teori», som er forkortelse for «International relations theory». Dette er et relativt bredt paraplybegrep, men IR-teori kan deles i fire generelle tradisjoner: realisme, liberalisme, konstruktivisme, og marxisme.

Av disse fire tradisjonene er realisme og liberalisme de to mest relevante for denne oppgaven, men for å få en oversikt over IR-teori er det allikevel lurt å også nevne konstruktivisme og marxisme, slik at det klart kommer frem at denne oppgavens tilnærming til IR-teori ikke nødvendigvis er eneste fasit. Disse fire tradisjonene representerer fire ulike måter å se på internasjonal politikk, og alle fire kan gi svar som kan være like sanne på samme tid, uten å nødvendigvis utelukke hverandre.

Realisme er en verdensanskuelse som tar utgangspunkt i at mennesker følger allerede etablerte maktstrukturer, normer og tradisjoner, og at disse vanskelig lar seg endre.⁷⁴ Realismen tar utgangspunkt i at strukturene i internasjonal politikk er basert på maktforholdet mellom ulike

---

⁷⁴ Carr 2016: 12- 19

stater, og at stater alltid vil forsøke å opparbeide seg mer makt med alle tilgjengelig midler, slik at de så kan overleve. Realismen ser på internasjonal politikk litt på samme måte som man kan tenke på et strategispill,⁷⁵ hvor man har som mål å kontinuerlig styrke seg med alle tilgjengelige midler både for å kunne eliminere rivaler, men også for å unngå å selv bli eliminert.⁷⁶

Liberalisme tar i motsetning til realisme ikke utgangspunkt i at internasjonal politikk er basert på at stater vil akkumulere makt, men at internasjonal politikk heller er basert på overlapp mellom staters egeninteresser. Det vil si at internasjonale avtaler i liberalismen kun tilsluttes av stater som ser en egeninteresse som de har til felles med de andre partene i avtalen. Internasjonale avtaler er derfor basert på frivillig deltagelse, og at medlemmer når som helst kan trekke seg ut av en hvilken som helst grunn. Soft Power er en teori som hører til i denne situasjonen, da den legger stor vekt på hvordan en stats handlinger blir oppfattet av andre. Altså om en stat faktisk holder avtaler, om en stats egeninteresse kolliderer med en annen stats egeninteresse, osv.⁷⁷

Konstruktivisme legger til grunn at hvordan to eller flere stater ser på hverandre bestemmer hvordan de vil forholde seg til hverandre. Det klassiske ekspelet er venn/fiende-eksempelet, som går ut på at en stat som ser en annen stat som en fiende, vil forholde seg til den andre som en fiende, og følgelig vil den andre staten gjøre det samme slik at fiendeforholdet til slutt blir gjensidig. Dette betyr at en stat vil reager ulikt på to ellers identiske situasjoner, avhengig av om den andre staten oppfattes som venn eller fiende. For eksempel er det greit for USA at Storbritannia har atomvåpen, men ikke at Nord-Korea har det samme, selv om begge tilfeller er at en annen stat er i besittelse av atomvåpen.⁷⁸

---

⁷⁵ Et godt eksempel på et slikt spill er Civilization 6, hvor økonomi, diplomati, militære, spionasje, religion/ideologi og vitenskap/kultur alle kan være virkemidler i maktkamper mellom spillerne, og målet er å utslette rivalene uten å selv bli utslettet.

⁷⁶ Hurd 2021: 19-21

⁷⁷ Ibid: 21-25

⁷⁸ Ibid: 25-29

Den siste tradisjonen er marxisme, og dens grunnprinsipp internasjonal politikk og internasjonal økonomi er det samme, eller i alle fall uadskillelige. I marxismen er maktforholdet mellom rike og fattige stater det som også gjør maktforholdene i internasjonal politikk asymmetriske, og i de rike statenes favør. Marxismen legger videre til grunn at de rike statene derfor heller ikke har noen insentiver til å endre dette, og følgelig vil gjøre alt i sin makt for å opprettholde status quo. Følgelig anser derfor marxismen også internasjonale organisasjoner som et verktøy laget av rike stater for å opprettholde denne asymmetriske maktbalansen. Altså er marxismen i korte trekk en materialistisk tradisjon som ser internasjonal organisering som en del av klassekampen, men mellom stater.⁷⁹

Disse fire tradisjonene i IR-teorien har ganske ulike utgangspunkt, og gir følgelig veldig ulike svar på mange av de samme spørsmålene. Imidlertid er det, som tidligere nevnt, ikke slik at det ene nødvendigvis utelukker det andre, og alle disse fire tradisjonene kan ha rett samtidig. Derfor er det slik at selv om Soft power-teori i utgangspunktet tilhører den liberalistiske tradisjonen, kan den fortsatt stemme selv om det tas utgangspunkt i at dynamikken i internasjonal politikk fungerer slik som beskrevet i den realistiske tradisjonen.⁸⁰ Derfor kan vi i det teoretiske rammeverket legge til grunn at internasjonal politikk først og fremst styres av maktforholdet mellom stater, og at endringer i dette maktforholdet også endrer dynamikken i internasjonal politikk. I tillegg kan vi også legge til grunn at det alltid foregår maktkamper mellom stater i internasjonal politikk, og at stater alltid søker å styrke seg for å sikre sin egen overlevelse.

2.2 Makt

Om vi i resten av oppgaven skal forholde oss til at internasjonal politikk hovedsakelig blir diktet av den internasjonale maktbalansen, og følgelig også dreier seg om makt, må vi nødvendigvis også definere hva makt er. Det er i den forbindelse at Nye blir sentral i oppgavens teoretiske rammeverk, da han er blant dem som har undersøkt dette temaet grundig. Nye har i

---

⁷⁹ Ibid: 29-30

⁸⁰ Ibid: 30-32

sin bok *Soft Power*, både funnet frem til en tydelig definisjon av hva makt er, og sågar definert ulike typer makt.

Makt blir definert av Joseph Nye som: «Even til å få det som du vil.»⁸¹ Dette er ved første øyekast en enkel definisjon på et abstrakt begrep. Imidlertid blir man nesten nødt til å spørre: «Hvordan får man det som man vil?». Nye stiller dette spørsmålet i sin bok, og straks blir makt et mer komplekst tema. Nye sier om makt: “Power is like the weather. Everyone depends on it and talks about it, but few understand it.”⁸² Det sentrale Nye påpeker er at makt kan være så mangt, og han deler makt inn i to kategorier med til sammen fem underkategorier.

2.2.1 Hard makt

Den første kategorien av makt som Nye identifiserer er hard makt. Harde maktmidler deler han videre opp i to under underkategorier, militær makt og økonomisk makt. Hard makt er med andre ord det første man gjerne tenker på som makt, altså midler som kan gi deg det du vil ved bruk av konkrete og lett kvantifiserbare virkemidler.

Militær makt er altså vold eller trusler om vold, og kan i internasjonal politikk tenkes på som hærstyrker, hangarskip og liknende. Militær makt kan måles og kvantifiseres i antall aktive militære, kapasitet til å mobilisere/produsere egne våpen, antall kjemiske/kjernefysiske/biokjemiske/andre masseødeleggelsesvåpen, samt militærpersonellet og våpnenes kvalitet. En stat utøver militær makt ved å bruke militæret sitt til å få noe fra et annet land, for eksempel et landområde, gjennom krig eller trusler om krig.⁸³ Fra gammelt av har krig vært en helt naturlig del av diplomati, og derfor var militærmakt sett på som den beste indikatoren på hvor mektig et land var. Militær makt har derfor blitt brukt som et virkemiddel i politikk i uminnelige tider, hvilket den prøyssiske generalen Carl von Clausewitz

---

⁸¹ Nye 2016: 1-11

⁸² Nye 2004: 1

⁸³ Ibid: 5-11

oppsummerte på en meget klar og tydelig måte i sin bok *Vom Kriege:*” Der Krieg ist eine bloße Fortsetzung der Politik mit anderen Mitteln». ⁸⁴

Hard makt er imidlertid ikke nødvendigvis bare hangarskip og atomraketter, det kan også for eksempel være penger, altså økonomisk makt. Økonomisk makt er alle maktmidler som er knyttet til penger, ressurser, handel og likende. Disse faktorene gir makt fordi de enten gir evnen til å betale for å få det du vil ha, eller setter andre i en posisjon hvor deres økonomi er direkte knyttet til dine avgjørelser, slik at du kan bruke dette som pressmiddel for å få det du vil ha. Et eksempel på det siste kan være å kontrollere et stred eller en kanal langs en viktig handelsrute, og kreve betaling i form av penger, varer eller tjenester i bytte mot passasje. ⁸⁵

Økonomisk makt og militær makt er harde maktmidler, og har som fellesnevner at de for det er enkle å kvantifisere eller måle, og i stor grad fungerer ved å sette eller oppfylle betingelser. Altså betingelser i form av betaling, eller trusler om alvorlige konsekvenser dersom ikke den andre parten gir seg. ⁸⁶

2.2.2 Myk makt

Den andre formen for makt kaller Nye «myk makt». Myk makt er mer abstrakt enn hard makt og følgelig ikke like enkel å kvantifisere, tvert imot er myk makt i de fleste tilfeller vanskelig eller umulig å kvantifisere på noe vis. Myk makt er altså evnen til å overbevise andre om å gjøre som du vil uten å true eller bestikke dem, altså å få den andre parten til å ville det samme som deg. Myk makt har utspring i ting som anseelse, tillitt og appell, og bygges følgelig sakte opp over lang tid, mens den derimot kan rives ned svært raskt. Nye identifiserer tre underkategorier av myk makt, og deler dem inn på følgende vis; kulturell makt, ideologisk makt, utenrikspolitisk makt. ⁸⁷

---

⁸⁴ Von Clausewitz 2003: 27 Oversatt til Norsk: Krig er en ren fortsettelse av politikken med andre midler.

⁸⁵ Nye 2004: 1-11

⁸⁶ Ibid:

⁸⁷ Ibid: 11

Kulturell makt er i korte trekk en stats kulturelle påvirkning på andre stater. Kulturell makt kommer fra kilder som typisk er knyttet til kunst, vitenskap/utdanning, og media. Dette kan være ting som litterære verker som *Sult* av Knut Hamsun, at norske elever generelt scorer bra på PISA-testene, eller en populær film som for eksempel *Kontiki* fra 2012. Alle disse eksemplene trekker frem produkter av norsk kultur, altså norsk litteratur, norsk ungdom, og norsk film, og viser dette frem til omverden, slik at omverden dermed får et inntrykk av hva slags land Norge er. Dersom dette inntrykket blir godt mottatt, vil det da også gjenspeile seg i at omverden vil se på Norge som et land med en god kultur som produserer fine ting som, bra litteratur, smarte elever, og spennende filmer. Kort sagt kan positive assosiasjoner til norsk kultur bidra til at omverden oppfatter Norge som et attraktivt land som er verdt å samarbeide med/lytte til.⁸⁸

Ideologisk makt kommer fra landets innenrikspolitik. Det kan være systemer, det kan være idealer, eller konkrete tiltak. Ideologisk makt er altså mykt makt som springer ut fra et lands innenrikspolitiske forhold, det vil si dersom disse blir ansett som gode i utlandet. Et eksempel på dette er velferdsstaten man har i Norden, hvor man betaler høy skatt og får utdanning, helsehjelp, trygdeordninger osv. til gjengjeld, som igjen reduserer sosiale problemer innenfor Norges grenser.⁸⁹ Ideologisk makt er altså avhengig av hva slags innenrikspolitikk et land fører, og hvordan denne blir oppfattet i utlandet. Dersom inntrykket omverden får av for eksempel norsk velferdspolitik er positivt, vil Norge også bli oppfattet som et velfungerende land som legger stor vekt på å ta vare på sine egne innbyggere, som igjen fremstiller Norge som en sympatisk og handlekraftig stat.⁹⁰

Utenrikspolitisk makt er først og fremst knyttet til hvordan en stat «oppfører» seg i internasjonal sammenheng. Generelt kan man si at utenrikspolitisk makt springer ut ifra hva slags utenrikspolitikk en stat forbindes med. Norge forbindes for eksempel ofte med aktiv deltagelse i en lang rekke internasjonale organisasjoner, hvor Norge også blant annet kjennetegnes som en stat som tar miljøvern alvorlig. En slik utenrikspolitikk er mer enn å bare sende noen diplomater på et og annet kjedelig møte, det er et symbol. Ved å aktivt delta i

---

⁸⁸ Ibid: 11-15

⁸⁹ Christensen & Berg 2019

⁹⁰ Nye 2004: 13-14

internasjonal debatt, og konsistent ta opp temaer som også opptar andre stater, sender Norge ut et signal til andre stater, som også er opptatt av for eksempel miljøvern, kan regne med Norge som en lagkamerat. For andre stater kan dette gi et inntrykk av Norge som en stat som også bryr seg om hva slags utfordringer andre stater også står ovenfor, og som en stat som også holder seg til avtaler og internasjonale regler når den fronter sine interesser. Med andre ord kan utenrikspolitikk gi omverden et inntrykk at Norge som en hensynsfull og pålitelig stat, som er enkel å forholde seg til.⁹¹

Fellesnevnerne for myke maktmidler er at de i stor grad er knyttet til omverdens oppfatning av et landet. Myk makt består i alle tilfeller i å gi omverden et positivt inntrykk, slik at den dermed også liker deg, og følgelig blir mer tilbøyelig til å gi deg det du vil ha helt frivillig.⁹² Dette forutsetter imidlertid at inntrykket er positivt, og det er vanskelig å vite på forhånd hvordan omverden vil oppfatte ens handlinger og fremtoning.⁹³ Derfor er det også mulig å miste myk makt gjennom kultur, ideologi, eller utenrikspolitikk, da disse både kan tiltrekke andre, men også frastøte andre. Eksempler på dette finnes i Sørkoreansk kultur, hvor det finnes en tradisjonell suppe kalt Bosintang, som er kokt på hundekjøtt.⁹⁴, eller Nord-Koreas tilnærming til menneskerettigheter, og historikk med narkotikasmugling, våpensalg og produksjon av masseødeleggelsesvåpen.⁹⁵ Dette er eksempler på ting som typisk kan frastøte nordmenn, og som følgelig kan bidra til å gi nordmenn et dårlig inntrykk, som igjen fører til redusert myk makt når disse to statene kommer i møte med Norge.

2.3 Småstater og internasjonal organisering

Etter andre verdenskrig skjedde det store forandringer i måten internasjonal politikk foregikk. Dette skyldtes at den internasjonale maktbalansen etter andre verdenskrig ble radikalt annerledes enn den var før andre verdenskrig, og at måten internasjonal politikk ble organisert på også endret seg som følge av dette. Maktbalansen før andre verdenskrig hadde syv aktører

---

⁹¹ Ibid: 14-15

⁹² Nye 2016

⁹³ Nye 2004: 99

⁹⁴ Garcia 2017

⁹⁵ Brügger 2020

man klart kan peke på som stormakter, altså: USA, Storbritannia, Frankrike, Tyskland, Italia, Sovjetunionen, og Japan. Maktforholdene mellom disse varierte, men de kunne alle sies være blant de store aktørene i internasjonal politikk. Etter andre verdenskrig var denne lista redusert ned til to stykk; nemlig USA og Sovjetunionen, og det var derfor i stor grad opp til disse to å bli enige om de nye rammene for internasjonal politikk. Disse nye rammene ble karakterisert til slutt hovedsakelig karakterisert av to ting: Utbruddet av den kalde krigen og opprettelsen av FN.

FN var en arvtager til Folkeforbundet, som hadde fungert i en tilsvarende rolle i mellomkrigstiden. Folkeforbundets hovedoppgave var primært å unngå konflikt mellom stormaktene, og sikre en stabil maktbalanse.⁹⁶ Det ble imidlertid med tiden klart at Folkeforbundet hadde noen alvorlige svakheter, og følgelig heller ikke klarte å utføre den oppgaven som organisasjonen hadde. Det mest opplagte problemet man fant i ettertid var at ikke alle stormaktene forholdt seg til organisasjonen; USA var for eksempel aldri medlem, til tross for at president Woodrow Wilson på mange måter var organisasjonens far. Videre trakk de senere aksemaktene, Tyskland, Italia og Japan trakk seg alle ut, og Sovjetunionen ble ekskludert i 1939. At såpass mange av disse stormaktene av ulike grunner stod utenfor organisasjonen, gjorde at Folkeforbundet og dets vedtak i praksis ikke betydde stort utenfor Storbritannia, Frankrike, og en håndfull småstater på slutten av organisasjonens eksistens.⁹⁷

Som følge av den manglende deltagelsen fra stormaktene ble Folkeforbundet etter hvert oppfattet som en tannløs organisasjon, som kunne gjøre lite annet enn å vedta en offentlig protest mot Tysklands brudd på Versaillestraktaten, Japans annektering av Mandsjuria og Italias invasjon av Etiopia. I korte trekk kan man kanskje si at Folkeforbundet ikke ble respektert av stormaktene. Derfor var det viktig da FN ble opprettet at dette ble utbedret i den nye organisasjonen. Konsensusen var at en slik organisasjon nødvendigvis måtte ha legitimitet og noe autoritet over nasjonalstaten, og samtidig også inkludere alle de fem store etter krigen (USA, Sovjetunionen, Frankrike, Storbritannia, og Kina). Kun dersom man fikk alle disse med

---

⁹⁶ Mazower 2012: 191-193

⁹⁷ Greve 2019

i organisasjonen, og disse også anerkjente dens autoritet kunne man innføre internasjonale regler og en stabil verdenspolitisk situasjon, og dermed unngå en ny verdenskrig.⁹⁸

Denne ideen om å unngå krig var en tanke fra fredsbevegelsen, som var sentral i både Folkeforbundet og senere i FN. Denne overgangen som Folkeforbundet og FN markerte, fra alliansesystemet før første verdenskrig til en internasjonal organisasjon med avverging av krig som hovedoppgave, er hva Akira Iriye kaller «Det globale fellesskapet». Iriyes fremstilling legger vekt på at det gjennom disse internasjonale organisasjonene over tid ble utviklet et internasjonalt regelverk med fokus på å unngå en gjentakelse av første og andre verdenskrig, ved å standardisere regler og praksis særlig knyttet til diplomati og handel, og med det over tid integrere alle verdens stater inn i ett system preget en felles fredelig tilnærming til konfliktløsning i internasjonal politikk.⁹⁹ Iriye påpeker også at man i samtiden også så på dette prosjektet som et meget vanskelig et, og at man var klar over at dette i beste fall ville bli en lang prosess. Et sitat fra Iriyes bok oppsummerer dette på en veldig klar og kortfattet måte:

«Such a community would arise only if nations and their people recognized that some issues affected them equally and that to cope with them, institutions had to be created to establish common rules and to protect their shared interests.»¹⁰⁰

Dette sitatet får tydelig frem at dette prosjektet ville kreve at organisasjonens medlemsstater oppfattet mellomstatlige anliggender som saker som også angikk hele verden, og at disse også måtte bli løst i fellesskap ved å komme frem til en slags internasjonal konsensus. Det ble heller ikke i lys av lærdommen fra Folkeforbundets noe skuffende eksistens noe mindre utfordrende å opprette en ny og bedre arvtager, da det innebar at alle de fem store måtte slutte seg til organisasjonen, og at organisasjonen også måtte ha et apparat som kunne håndheve organisasjonens autoritet.

Disse to utfordringene ble løst ved at man opprettet sikkerhetsrådet som et organ hvor alle konflikter kunne drøftes av dets 15 medlemmer, og ut ifra disse drøftingene vedtas resolusjoner

---

⁹⁸ Mazower 2012: 194-213

⁹⁹ Iriye 2002: 9-36

¹⁰⁰ Ibid: 10

som alle medlemmer forpliktet seg til å følge. Av sikkerhetsrådets 15 medlemmer skulle de fem store være permanente, mens de andre 10 skulle bli valgt inn ved å velge 5 nye hvert andre år. Videre skulle de fem store også få veto-rett, som i praksis ga dem mulighet til å stoppe tiltak de mente gikk mot deres egne nasjonale interesser. Derfor måtte et forslag fra et av rådets medlemmer få minst 9 stemmer fra sikkerhetsrådets medlemmer, og det uten at noen av de fem store nedla veto, bare da kunne en resolusjon vedtas. I tillegg fikk sikkerhetsrådet autoritet til å håndheve FNs regelverk med alle mulige midler, inkludert militær makt, dersom en vedtatt resolusjon ikke skulle bli etterkommet.¹⁰¹

Dette sikkerhetsrådet skulle være et separat organ, som skulle være adskilt fra FNs generalforsamling. Generalforsamlingen skulle fungere som FNs hovedorgan, og være det store forumet hvor alle medlemsland skulle være representert og ha mulighet til å ta opp sine saker til debatt. Et viktig aspekt ved FNs generalforsamling er at den har et voringssystem, hvor alle medlemsland får en stemme hver. Det vil si at Luxembourg og India hadde like mange stemmer, og dermed var like viktige i voringer, til tross for at Luxembourgs klart mindre størrelse. Generalforsamlingen skulle bli ledet av Generalsekretæren, som skulle fungere som FNs øverste leder og ha oppgaver som for eksempel å godkjenne Sikkerhetsrådets resolusjoner og lede møter i Generalforsamlingen.¹⁰² FN ble altså startet med et klart organisasjonshierarki, et klart apparat for å håndheve organisasjonens regelverk og vedtak, og privilegier som oppmuntret de fem store til å aktivt delta i organisasjonen.

Samtidig som FN startet opp gikk forholdet mellom Øst og Vest sakte, men sikkert fra en opportunistisk allianse til en kjølig og gjensidig mistenksomhet. Denne utviklingen kom også til å prege FN, da de nye supermaktene begge var viktige deltagere og stod i direkte opposisjon til hverandre.¹⁰³ Dette ble naturligvis også reflektert i FN, som så åpnet seg som en arena for mykmaktskrigføring i den kalde krigen.

Den kalde krigen var en omfattende og kompleks konflikt med mange aktører, og som utspilte seg på mange ulike slagmarker. De fleste tenker umiddelbart på Vietnamkrigen, atomvåpen,

---

¹⁰¹ Hurd 2021: 41-108

¹⁰² Ibid:

¹⁰³ Mazower 2012: 214-215

og opprustning, eller andre konflikter hvor man kjempet med militære maktmidler. Dette er beskrivende for den militære delen av den kalde krigen, og denne delen av konflikten ble mest utkjempet av de to store supermaktene og en håndfull regionale stormakter. Den kalde krigen var også en teknologisk, kulturell, og ideologisk konflikt, hvor både Vestmaktene og Øst-blokken kjempet om innflytelse i andre land. Hva har så disse tre konfliktene til felles? Der er nemlig kamper som nødvendigvis må utkjempes med myk makt.

Et sentralt aspekt ved den kalde krigen var å danne allianser mellom land basert på felles interesser og felles oppfatninger om internasjonale politiske spørsmål. Begge de store blokkene i datidens internasjonale politikk hadde derfor både som mål å bygge opp harde maktmidler til bruk ved en eventuell krig, men også å overbevise andre stater om å slutte seg til sitt verdenssyn. Konfliktens årsak lå i den ideologiske forskjellen mellom Øst og Vest, og det var vestlig liberalt demokrati mot østlig kommunisme. På teknologifeltet rådet det romkappløp og vaksinekappløp, i tillegg til generell konkurranse om teknologi tilknyttet våpen, flygning og spionasje. På kulturfronten symboliserte valg av klær, mat/drikke, og musikk tilhørighet til en av konfliktens sider. Man kjempet i den kalde krigen om å sanke allierte. Både i militære/økonomiske allianser, men også (muligens enda viktigere) i politiske allianser i kontekst av internasjonale organisasjoner som FN.¹⁰⁴

Den mest kjente myke maktkampen foregikk mellom USA og Sovjetunionen, hvor amerikanerne villig delte Hollywood-filmer, Coca Cola og jeans med vest-vendte regimer, mens folk i øst-vendte stater kjørte Lada, drakk Stolichnaya-vodka, og så på Mikheil Chiaureli-filmer. Dette var en måte for begge supermaktene å vise andre land sin kulturelle overlegenhet, i form av alle de flotte tingene deres politiske systemer kunne produsere. Akkurat likedan var det med romkappløpet, hvor begge supermaktene ville vise de teknologiske bragdene et liberalt demokrati/en kommuniststat kunne utrette.¹⁰⁵ Til og med utviklingshjelp ble et slikt kappløp, i form av «vaksinekappløpet» hvor begge supermaktene konkurrerte om hvilket politisk system som raskest kunne bekjempe sykdommer som kopper, malaria og polio.¹⁰⁶ Men også

---

¹⁰⁴ Ibid: 244-253

¹⁰⁵ Public Broadcasting Service 2021

¹⁰⁶ Iriye 2002: 74-76

utviklingshjelp i form av hjelp til å bygge stabile økonomier og utdanningssystemer ble sett på som en måte å vise frem sitt politiske systems overlegenhet på.¹⁰⁷

Det som imidlertid var spesielt med denne «mykmaktsslagmarken» var at den i større grad også inkluderte aktører utover supermaktene. På denne slagmarken kunne til og med et land uten noen betydelige militære eller økonomiske muskler som Norge delta. Norge deltok aktivt som både ideologisk pådriver på vestlig side, som pådriver for avkolonisering og oppbygging av stabile stater i den tredje verden, og som megler i internasjonale konflikter. Spesielt er det siste interessant, nemlig at Norge bedrev mekling mellom Vietnam og USA.¹⁰⁸ Det i seg selv at nettopp Norge fikk den oppgaven var neppe tilfeldig, og vitner om at Norge i denne perioden nøt en viss tillitt og anseelse både hos sine amerikanske allierte, men overraskende nok også blant kommunistisk-orienterte regimer. Med andre ord kunne man under den kalde krigen bevitne norsk myk makt i aksjon. Norges mål på denne slagmarken var enkelt og rett frem. Norge ønsket å sikre en fredelig verden, med internasjonalt lovverk som beskyttet stater mot aggresjon fra større stater. Kort sagt avskaffelse av væpnet konflikt, og sikkerhet for små stater. Videre tok Norge også til orde for å gi kolonier uavhengighet fra kolonimaktene.¹⁰⁹ Målene Norge ga uttrykk for internasjonalt speiler seg i den sikkerhetspolitiske trusselen som Norge stod ovenfor fra Sovjetunionen.¹¹⁰

Senere i oppgavens periode påpeker Iriye enda en utvikling i denne nye internasjonale politikken. Iriye trekker frem at den nye internasjonale organiseringen ikke bare tillot at små stater kunne påta seg en større rolle, men at aktører som ikke var stater eller på noe vis tilknyttet en spesifikk stat også etter hvert fikk en rolle i internasjonal politikk. Etterkrigstiden ble preget av en fremvekst av såkalte NGOer. NGO er kort for «Non-governmental organization», altså en ikke-statlig organisasjon. Ikke-statlige organisasjoner var ikke noe nytt, Røde Kors hadde for eksempel eksistert siden 1800-tallet. Det som derimot var nytt disse organisasjonenes økende grad av samarbeid med stater, og økningen i både antall organisasjoner og størrelsen på disse ikke-statlige organisasjonene. Disse ikke-statlige organisasjonene drev humanitært

---

¹⁰⁷ Mazower 2012: 273-281

¹⁰⁸ Moen Ukjent

¹⁰⁹ Tamnes 1997: 341-349

¹¹⁰ Sovjetunionens sikkerhetspolitiske trussel mot Norge skal vi snakke om i neste kapittel.

arbeid på begge sider av jernteppet, ofte med liknende eller identiske mål som FN, for eksempel å avverge krig. Ikke-statlige organisasjoner som Røde Kors oppnådde i denne perioden en posisjon hvor de ofte ble tillagt en viss autoritet og troverdighet i humanitære spørsmål, og dermed ble lyttet til av FN og mange av FNs individuelle medlemsstater.¹¹¹

Åpningen av FN som en arena for mykmaktskamper, og den nærmest samtidige økningen i omfanget av ikke-statlige organisasjoner, er to veldig viktige utviklinger i denne perioden. Disse to utviklingene er meget vesentlige for å forstå den norske humanitære utenrikspolitikken, og deretter kunne finne et svar på hva slags hensikt som lå bak denne politikken. Videre forklares disse utviklingene best dersom vi legger til grunn at dynamikken i internasjonal politikk drives av maktforhold og maktkamper mellom stater, og at stater søker å øke sin makt for å sikre sin egen eksistens, men at dette samtidig også innebærer å danne allianser og samarbeid ved bruk av myke maktmidler. Dette gjelder selvfølgelig også for Norge, som på starten av oppgavens periode var en liten og svekket stat etter fem år med tysk okkupasjon, og som også stod ovenfor ett nytt sett med utfordringer knyttet til sikkerhetspolitikk og internasjonal organisering.

---

¹¹¹ Iriye 2002: 96-125

3 Norge; Et lite land i en stor verden

Dette kapittelet skal altså forsøke å få frem konteksten for den humanitære utenrikspolitikken, altså slik at det kan sees i forhold til hva slags politisk klima som rådet hjemme i Norge. I korte trekk dreier dette kapittelet seg om hvordan Norge som en liten stat forholdt seg til å ha Sovjetunionen som nabo, hva slags forhold Norge hadde til det nyoppstartede FN, og hva slags tanker og ideer som preget den norske holdningen til utviklingsland. Dette vil bidra til å danne en kontekst bak de to casene som kommer etter dette kapittelet, ved å danne et bilde av hva slags situasjon Norge befant seg igjennom denne perioden.

At Norge etter krigen gikk fra en nøytral utenrikspolitikk til en klar vestvendt utenrikspolitikk, er hevet over enhver tvil. Dette skjedde i en tid preget av Arbeiderpartistyre, og en usedvanlig stabil innenrikspolitisk situasjon. Det hersket en bred enighet i norsk politikk de første årene etter krigen, og både gjenreisningen og utenrikspolitikken nøyte en bred enighet med støtte fra begge sider av det politiske spekteret. Det er en markant endring fra 20- og 30-tallet, som av historikeren Frank Aarebrot blir kalt «Brushodenes tid».¹¹² Norges utenrikspolitiske situasjon endret seg også utover oppgavens periode ved at den kalde krigen gikk inn i en avspenningsperiode, og ved at humanitært arbeid stadig fikk en større rolle i norsk utenrikspolitikk.

I mellomkrigstiden var norsk utenrikspolitikk relativt isolasjonistisk. Norge hadde fått sin uavhengighet ca. 30 år tidligere, og opinionen var preget av skepsis til å sette denne nye uavhengigheten på spill. Norsk utenrikspolitikk hadde før uavhengigheten blitt styrt fra København og senere Stockholm i ca. 500 år, og internasjonalt samarbeid som på noen måte kunne føre til en slik situasjon for Norge igjen var meget upopulært. Norsk utenrikspolitikk var derfor i denne perioden fokusert på handel og å opprettholde en ellers nøytral linje. Opinionen var heller ikke spesielt opptatt av utenlandske forhold, og utenrikspolitiske forhold var noe kun diplomater og andre spesielt interesserte viet noe særlig tanke, med unntak av Grønlandssaken og forholdet til vinlandene under forbudstiden.¹¹³

---

¹¹² Aarebrot 2014

¹¹³ Pharo et al. 1987: 169-175

3.1 Stabilitet og enighet med Arbeiderpartiet i spissen

Høsten 1945 ble det avholdt stortingsvalg i Norge. Arbeiderpartiet fikk etter dette et rent flertall på stortinget, med Einar Gerhardsen som statsminister. Dette definerer de første 20 årene etter krigen, nemlig Gerhardsen-perioden, hvor Arbeiderpartiet har makten sammenhengende i 20 år, kun avbrutt av John Lyngs regjering som varte omtrent en måned i 1963, og til slutt avbrutt av den borgerlige Borten-regjeringen på slutten av oppgavens periode. Det var i denne perioden som man først ser tegn til en offisiell norsk humanitær utenrikspolitikk. Dette betyr ikke at nordmenn ikke tidligere hadde drevet humanitært arbeid, tvert imot, men det var i etterkrigstiden at den norske stat involverte seg i noen betydelig grad. Norsk politikk i oppgavens periode var sterkt preget av stabilitet og bred politisk enighet, og Arbeiderpartistyre.¹¹⁴

Arbeiderpartiets ideologi på denne tiden var sterkt preget av gjenreisningen av Norge, avverging av krig og utvidede rettigheter for individer. Likestilling mellom menn og kvinner, talefrihet, organisasjonsfrihet og religionsfrihet var sentrale.¹¹⁵ Ganske tidlig i Arbeiderpartiets partiprogram fra 1945 finner vi følgende sitat: «Den reaksjonære voldsmakt, fascismen, er knust og folkenes brede masser er kommet i bevegelse for å reise et nytt samfunn. Fellesskapet i krigen vil de brede masser bygge ut i et fellesskap i oppbyggingen av fredens samfunn.» Det interessante med dette sitatet er bruken av ordet «folkene», altså plural. Det indikerer at man hadde en fellesskapsfølelse etter krigen som også strakk seg utover Norges grenser, det kan altså tolkes som at man mente at man skulle starte med å gjenreise Norge og siden hjelpe andre steder. Arbeiderpartiets hovedmål var å sikre best mulige kår for alle ved å sørge for en planlagt økonomisk vekst.¹¹⁶ Dette er et mål som er fullstendig uforenlig med krig, og dessuten innebar denne visjonen også at man skulle legge til rette for at arbeiderklassen skulle få tilgang til høyere utdanning, utvidede rettigheter for kvinner og at ingen i Norge skulle gå sultne. Det er viktig at man legger vekt på Arbeiderpartiets holdninger i denne perioden, da Arbeiderpartiet

---

¹¹⁴ Ibid: 460-463 og 472-474

¹¹⁵ Arbeiderpartiets Årsmøte 1945

¹¹⁶ Ibid: 1-2

var landets styrende parti, og følgelig i stor grad kunne styre retningen for norsk politikk, selv om denne politikken også ble støttet opp om av andre partier også.¹¹⁷

Når man ser på ulike partiprogrammer fra 1945 ser man raskt en slående likhet mellom alle partiene som i 1945 var på Stortinget, og det gjelder spesielt for forsvarspolitik og utenrikspolitik. I partiprogrammene er viktigheten av å støtte opp om FN et gjentakende tema, virkelig fremhever hvor bred den politiske enigheten i Norge var når det gjaldt utenrikspolitik:

Arbeiderpartiets program: «Norge skal delta i oppbyggingen av den internasjonale organisasjon til sikring av freden. Det samarbeid som under krigen er skapt mellom De forente nasjoner må danne utgangspunktet for norsk utenrikspolitik.»¹¹⁸Høyres program: «Vårt land må delta i det internasjonale arbeid til sikring av freden og friheten, i nasjonens råd hevde de små folks rett og havenes rett.»¹¹⁹Venstres program: «Med sikte på å sikre freden og bedre det mellomfolkelige samarbeid vil Venstre av all kraft medvirke til å utbygge det samvirke mellom nasjonene som har sitt midtpunkt i Folkeforbundet».¹²⁰ NKP (Norges Kommunistiske Parti): «Sammen med alle fredselskende land og alle positive krefter må vårt land aktivt delta i oppbyggingen av De forente nasjoners organisasjon.»¹²¹ I Bondepartiets program står det under «Forsvar og mellomfolkelig samarbeid»: «I det mellomfolkelige samarbeid er vår stilling klar. Vi må nytte våre moralske og materielle forutsetninger for å delta i alt internasjonalt samarbeid som går ut på å bevare og trygge verdensfreden.»¹²² Kristelig Folkepartis program er identisk med Fellesprogrammet:¹²³ «I det mellomfolkelige samarbeid må den norske regjering arbeide for å trygge de små nasjoners rett, havenes frihet, en rettferdig fordeling av råstoffene, den friest mulige skipsfart og et størst mulig internasjonalt varebytte.»¹²⁴

---

¹¹⁷ Aarebrot 2014

¹¹⁸ Arbeiderpartiets Årsmøte 1945: 16

¹¹⁹ Høyre 1945: 4

¹²⁰ Venstre 1945: 5

¹²¹ Norges Kommunistiske Parti 1945: 2

¹²² Bondepartiet 1945: 3

¹²³ KrF 1945: 3

¹²⁴ Norgeshistorie & Institutt for arkeologi

Det forekommer en rekke gjengangere i disse programmene. Spesielt legges det vekt på sikring av fred, små staters integritet, og samarbeid med andre land for å oppnå disse målene. I tillegg assosieres norsk deltagelse i internasjonalt samarbeid tett opp mot forsvarspolitikken i samtlige partiprogrammer, med unntak av NKP og KrF.¹²⁵ Dette er interessant, da det forteller oss at man i datiden anså deltagelse i internasjonal organisering som en del av landets forsvar. Hvis man holder på denne tanken og ser på Norges inntreden i FN som en slags forlengelse av forsvar doktrinen, ser man raskt at Norge som en småstat rent sikkerhetspolitisk hadde mye å tjene på et sterkt internasjonalt samarbeid som var drevet av et internasjonalt regelverk. Det ville nemlig i stor grad sikre forutsigbarhet i forhold til norsk suverenitet og norsk utenlandshandel, og til en viss grad kompensere for Norges relativt beskjedne harde maktmidler.

3.1.1 Norge blir med i FN

Norge var en av de 51 grunnleggerne av FN etter krigen. På dette tidspunktet var seierherrene enige om at ingen av de fem store skulle ha generalsekretæren, da dette ville gi vervet mindre legitimitet blant de andre stormaktene. Derfor ble stormaktene enige om at generalsekretæren skulle være fra et lite land. Norge var en kandidat som både USA og Sovjetunionen kunne tolerere, da Norge var et lite land, riktignok vestvendt, men ikke direkte fiendtlig ovenfor Sovjetunionen heller.¹²⁶ Trygve Lie ble tidlig kontaktet av amerikanske myndigheter med tilbud om kandidatur. Amerikanerne var her enig med Sovjetunionen om at en nordmann kunne være en passende kandidat for Generalsekretær. Dette kom sterkt til uttrykk da representantene til både Sovjetunionen som helhet, og den Ukrainske sovjetrepublikk presenterte Trygve Lie som den eneste akseptable kandidat for deres del.¹²⁷

Andre kandidatland var Nederland og Belgia, og disse ble støttet av henholdsvis Storbritannia og Frankrike.¹²⁸ Imidlertid hadde både Nederland og Belgia kolonier. Nederlenderne kjempet mot Indonesia, som nylig hadde erklært seg uavhengig fra Nederland. Kolonialisme var ansett

---

¹²⁵ Se tidligere henvisninger til samtlige partiprogrammer.

¹²⁶ Pharo et al. 1987: 182-186

¹²⁷ Lie 1954: 13-31

¹²⁸ Pharo et al. 1987: 185-186

av både USA og Sovjetunionen som en vederstyggelighet, og disse mente at alle kolonier på sikt skulle bli uavhengige. I tillegg ble kandidatene fra Belgia og Nederland ansett for å representere en blokk av de gamle store imperiene (Storbritannia og Frankrike), og dette var simpelt hen uakseptabelt for Sovjetunionen.¹²⁹

Grunnen til at generalsekretærens nasjonalitet var viktig, var grunnet generalsekretær-vervets stillingsbeskrivelse. Generalsekretærens oppgaver omfatter ting som: Konflikthåndtering, gjennomføring av vedtak, og å sette dagsorden for møter og debatter i generalforsamlingen. Generalsekretær-vervet er FNs øverste leder og ansikt utad, selv om han/hun er nødt til å forholde seg til avstemningsresultatene i generalforsamlingen og sikkerhetsrådet.¹³⁰ Generalsekretæren er i korte trekk øverste leder i FN, og er ansvarlig for å organisere møter i FN. Riktignok var generalsekretærens rolle på denne tiden i etableringsfasen, da Trygve Lie var den første i historien. Imidlertid er det ikke helt absurd å tenke seg at stormaktene ønsket at generalsekretæren skulle ha en relativt sterk autoritet, da dette ville gi organisasjonen økt handlekraft.

Trygve Lie var imidlertid ikke Norges eneste forbindelse til FN i denne perioden. Norge utnevnte også Arbeiderpartimannen Finn Moe som fast ambassadør til FN,¹³¹ og ble i 1949 valgt inn i sikkerhetsrådet. Det siste er verdt å merke seg, da medlemskap i FNs sikkerhetsråd også innebar at Norge fikk stemmerett i sikkerhetsrådets resolusjoner.¹³² Dette vitner om at Norge anså FN som såpass viktig at man trengte en egen FN-ambassadør, og at det lå et sterkt ønske om å aktivt delta i organisasjonen.

Norge var altså tidlig en ivrig deltager i FN, og støttet organisasjonen entusiastisk fra begynnelsen, og i ettertid har FN blitt beskrevet som «hjørnesteinen i norsk utenrikspolitikk».¹³³ Enigheten rundt at aktiv deltagelse i FN var bred, og uten nevneverdig motstand. Hva kan den norske iveren etter å delta i, og styrke FN skyldes? Et kort svar på det

---

¹²⁹ Lie 1954: 13-31 og Lie 1946

¹³⁰ Fn-Sambandet

¹³¹ Eriksen 2009

¹³² Ravndal 2021

¹³³ Kvale 2012

finnes i selve FN-pakten, i kapittel 1, artikkel 2. Denne artikkelen har syv punkter som omhandler medlemsstaters suverenitet, og kan kort oppsummeres som: Alle medlemsstater forplikter seg til å anerkjenne at alle medlemsstater er uavhengige stater med sitt eget territorium hvor de selv råder, og ingen andre stater skal med militær makt krenke en annen stats suverenitet, men heller løse alle og enhver konflikt på fredelig vis.¹³⁴ I norsk kontekst kan det oversettes til noe så enkelt som; Sovjetunionen skal ikke få lov til å angripe Norge.

3.2 Norsk vestvending og anti-kommunisme

Etter at Norge ble angrepet av Nazi-Tyskland 09.04.1940 var det ikke lenger noen tvil om at nøytralitetspolitikken ikke hadde fungert. Norge ble trukket med i andre verdenskrig, og havnet på alliert side av krigen. I løpet av krigen var det tett samarbeid mellom Norge de andre allierte, og da spesielt med Storbritannia, men også etter hvert med USA. Alliansen med vestmaktene var en allianse mot en felles fiende, med andre land som i stor grad delte ideologi og styreform med Norge, og gjennom den ble Norges forhold til vestmaktene tettere enn før.¹³⁵

3.2.1 Norsk brobyggingspolitikk

Etter andre verdenskrig, satt Norge i en kraftig redusert økonomisk situasjon, da den tyske okkupasjonen hadde ført til en rekke ødeleggelser og store tapte inntekter for både norsk næringsliv og stat.¹³⁶ Norges gjenreisning etter krigen krevde to ting; modernisering og kapital. Dette krevde at man skulle kjøpe inn moderne utstyr og andre nødvendigheter, som for eksempel anleggsmaskiner, drivstoff og råvarer til industrien. Det gjorde at Norge i 1948 takket ja til Marshall-hjelpen som ble tilbudt av amerikanerne. Marshall-hjelpen var et prosjekt med sikte på å gjenreise og stabilisere Vest-Europa. Marshall-hjelpen gikk ut på at amerikanerne ga billige lån og pengegaver til Vest-Europeiske land.¹³⁷ Man skal riktignok være forsiktig med å

---

¹³⁴ FN 1945 NB! Dette er ikke et sitat, kun en kort oppsummering!

¹³⁵ Riste 2005: 154-182

¹³⁶ Pharo et al. 1987: 19-20

¹³⁷ Pharo 2020

overdrive Marshallhjelpens rent økonomiske betydning for Norges gjenreisning, men styrket definitivt forholdet mellom Norge og USA.

Selv om Norge fikk et nærmere forhold til USA, var det fortsatt noe usikkerhet og debatt knyttet til om hvorvidt man skulle fortsette alliansen med vestmaktene, og i hvilken grad i så fall. Man håpte i Norge på at man etter krigen kunne ha en fredelig sameksistens med Sovjetunionen, dersom Norge ikke for mye nærmet seg USA eller på andre måter provoserte Sovjetunionen. Denne balansegangen, mellom å ha et nærmere forhold til USA og samtidig ikke provosere Sovjetunionen, preget perioden 1945-1948. Denne perioden som senere ble kalt «Brobyggingsperioden», var en periode hvor man i Norge ønsket å opprettholde gode relasjoner med både Sovjetunionen og Vestmaktene. På samme tid som Norge mottok Marshallhjelp, innledet man også omfattende handelsavtaler og kulturutvekslingsprosjekter med Østblokklandene, og med vekslende hell ble det arrangert ordninger for minnesmerker og gravsted for Sovjetiske krigsfanger.¹³⁸ Et sitat av den tidligere amerikanske utenriksministeren James Byrnes som ganske godt oppsummerer den norske brobyggingspolitikken:

«Norway has adopted a foreign policy which may be described as being pro USA and UK to the greatest extent it dares, pro Soviet to the extent it must, and pro UN to the greatest extent it can.»¹³⁹

Brobyggingsperioden kom til en brå ende etter det kommunistiske kuppet i Tsjekkoslovakia. Kuppet visket ut all tillit man i Norge hadde hatt til Sovjetunionens hensikter, og det ble bred enighet om at et Norsk-Sovjetisk vennskap ikke var mulig.¹⁴⁰ Kuppet vakte store reaksjoner, deriblant fra Einar Gerhardsen. Gerhardsen holdt som følge av kuppet i Tsjekkoslovakia en tale på Kråkerøy utenfor Fredrikstad. I kråkerøytalen fordømte Gerhardsen kuppet og gikk også hardt ut mot norske kommunister som støttet kuppet. I Kråkerøytalen gjorde Gerhardsen det klart at han og Arbeiderpartiet anså kommunistene som anti-demokratiske og farlige for samfunnet:

---

¹³⁸ Eriksen & Pharo 1997: 61-64

¹³⁹ Pharo et al. 1987: 180

¹⁴⁰ Eriksen & Pharo 1997: 58-60

«Vi skal kjempe mot kommunistene med demokratiske og åndelige våpen. Vi skal prøve å overbevise de mange som under krigen i god tro gikk med dem, fordi de trodde kommunistpartiet var nasjonalt og demokratisk. I dag har ingen lenger rett til å være i god tro. De som står i spissen for kommunistpartiet i Norge, er Komintern- og Kominform-kommunister. Som sine kamphjeler i andre land er de i sine hjerter tilhengere av terror og diktatur.»¹⁴¹

På omtrent samme tid gikk det rykter om at NKP-medlemmer saboterte infrastruktur knyttet til malmeksport, og at de som følge av slike rykter ble stemplet som en pro-sovjetisk femtekolonne. NKPs åpne støtte for kuppet i Tsjekkoslovakia var derfor siste spikeren i kisten, og etter 1948 er en parentes i norsk politikk. Kuppet ble av de fleste sett på som et angrep på det Tsjekkoslovakiske demokratiet, og ble sammenliknet med Quisling-regimets overtagelse i 1940.¹⁴² I Norge fryktet man derfor etter kuppet i Tsjekkoslovakia at kommunistene mulig kunne utføre et likende kupp i Norge med Sovjetisk støtte, og med det endte Brobyggingsperioden.

3.2.2 Trussel fra øst

Etter kuppet i Tsjekkoslovakia i 1948, ble den norske holdningen ovenfor Sovjetunionen mer kritisk enn tidligere. Dette førte til økt frykt for Sovjetisk ekspansjon på norsk bekostning, og man søkte allianser. Norge to hovedalternativer bestod her i en nordisk allianse, eller en allianse med vestmaktene. En mulig skandinavisk allianse ble drøftet, og forhandlinger fant sted i Karlstad, imidlertid kunne ikke de tre partene (Norge, Sverige og Danmark) enes om våpeninnkjøp, utplassering av tropper og eventuelt samarbeid med vestmaktene. Da en skandinavisk allianse viste seg å ikke være et alternativ, vendte Nordmennene og Danskene seg til vestmaktene, mens svenskene forholdt seg nøytrale.¹⁴³ Norge og Danmark ble i 1949 blant grunnleggerne av Atlanterhavspakten (NATO), og Norge ble med det offisielt alliert med vestmaktene.¹⁴⁴ NATO har etter Norges inntreden blitt regnet for å være hjørnesteinen i norsk

---

¹⁴¹ Gerhardsen 1948

¹⁴² Pharo et al. 1987: 350-355

¹⁴³ Ibid: 205-220

¹⁴⁴ Cooper 2020

sikkerhetspolitikk. NATO satte Norge i praksis under amerikansk beskyttelse, men ga også Norge en plikt til å støtte andre NATO-land til gjengjeld.¹⁴⁵

Sovjetunionen var Norges naboland og viste tydelige tegn på ekspansjonistiske hensikter. I Øst-Europa hadde Sovjetunionen innsatt satellitt-regimer i flere land,¹⁴⁶ og dessuten hadde Sovjetunionen annektert store deler av Finland etter Vinterkrigen/Fortsettelseskrigen, blant annet Petsamo-området som grenset til Finnmark.¹⁴⁷ Videre la Sovjetunionen frem krav om sovjetiske baser på Svalbard allerede i 1944 på et møte mellom Trygve Lie og den sovjetiske utenriksministeren Vjatsjeslav Molotov. På dette møte uttrykte russerne interesse for Bjørnøya og antydte at de ønsket å sette Svalbard under felles Norsk-Sovjetisk administrasjon med felles Norsk-Sovjetiske militære anlegg.¹⁴⁸ Denne trusselen om et sovjetisk angrep på Norge bekymret norske myndigheter til det punkt at det ble opprettet «stay behind-grupper» som utelukkende hadde som oppgave å drive motstand og sabotere for okkupasjonsmakten dersom Norge skulle bli okkupert av Sovjetunionen. I korte trekk oppfattet man trusselen om en Sovjetisk invasjon av Norge, og resten av Vest-Europa, som et rent tidsspørsmål.¹⁴⁹

Det hersket en grad av frykt for Sovjetunionen gjennom hele oppgavens periode, til tross for brobyggingspolitikken mellom 1945-1948. Utenriksminister Vjatsjeslav Molotov uttrykte gjentatte ganger interesse for landområder på den norske siden av grensen, og man var på denne tiden også tydelig klar over at Stalin-regimet ikke skydde militære midler. Dette kontinuerlige presset, kombinert med utbredt frykt for et sovjetiskstøttet kupp i Norge, førte til at Norge dermed brøt med denne politikken. Etter kuppet i Tsjekkoslovakia og Kråkerøytalen var norsk opinion overbevist om at Sovjetunionen og kommunismen utgjorde den største trusselen mot norsk suverenitet.¹⁵⁰

---

¹⁴⁵ Pharo et al. 1987: 221-226

¹⁴⁶ Eriksen & Pharo 1997: 55-65

¹⁴⁷ Opsahl 2021

¹⁴⁸ Pharo et al. 1987: 178 og 186-189

¹⁴⁹ Eriksen & Pharo 1997: 55-58

¹⁵⁰ Ibid: 55-61 og Pharo et al. 1987: 506-508

Kråkerøytalen var heller ikke et norsk fenomen, det var en del av en anti-kommunistisk bølge i hele vesten. Fra 1945 til 1953 satt Harry S. Truman som president i USA. Trumans administrasjon tok den såkalte Truman-doktrinen form. Truman-doktrinen hadde som overordnet mål å demme opp for kommunistisk/Sovjetisk innflytelse. Truman-doktrinen fokuserte på å demme opp for Sovjetisk ekspansjon (i Europa og Asia først og fremst). Truman-administrasjonen støttet derfor alle regimer som kjempet mot kommunisme/Sovjetunionen etter «min fiendes fiende er min venn-prinsippet».¹⁵¹ Truman-doktrinen la stor vekt på internasjonalt samarbeid, og økonomisk og militær støtte til USAs allierte.¹⁵² Dette var altså en utenrikspolitikk som gikk ut på å hindre Sovjetisk ekspansjon og kommunistisk innflytelse, spesielt i Europa og Midtøsten.¹⁵³

Truman-doktrinen brukte store innslag av myke maktmidler for å demme opp for Sovjetunionen, for eksempel ved at amerikanerne brukte store ressurser på å gjenoppbygge Vest-Tyskland og Japan som stabile og pro-vestlige bufferstater mot kommunistene. Videre innebar doktrinen å yte marshall-hjelp i form av pengegaver og billige lån for å stabilisere Vest-Europa, slik at ikke økonomiske kriser skulle gi grobunn for kommunistpartiene og dermed trekke land som Italia og Frankrike nærmere Sovjetunionen.¹⁵⁴ Man kan si at denne typen hjelp nok er et sted i gråsonen mellom myk makt og hard makt (spesifikt økonomisk makt), da den i all hovedsak kom i form av økonomisk bistand. Imidlertid fungerte ikke dette som en handelsavtale eller et vanlig lån, da mye var gaver og lånene som regel hadde nærmest bare en symbolsk rente. Hjelpen bidro til at man i Vest-Europa, Vest-Tyskland og Japan ikke bare fikk stabile økonomier, men også et bilde av amerikanerne som en slags «venn i nøden» som reddet landet deres fra økonomisk ruin og la til rette for økonomisk vekst. I tillegg førte denne økonomiske veksten til at man i disse landene fikk råd til å importere amerikanske varer og kultureksporter, satt på spissen medvirket denne økonomiske hjelpen til at vanlige folk i disse

---

¹⁵¹ Pharo 2021

¹⁵² Lundestad 2015: 40-43

¹⁵³ Westad et al. 2010: 67-89

¹⁵⁴ Pharo 2021

landene fikk råd til drikke Coca Cola og se Hollywood-filmer på kino, som igjen eksponerte dem for amerikansk kultur.¹⁵⁵

Anti-kommunisme som følge av frykt for Sovjetisk ekspansjon var et utbredt fenomen i vesten, også i Norge, i tillegg til at Norge fikk et tettere forhold til USA i samme periode. Det er heller ingen tvil om at dette i stor grad har hatt påvirkning på norsk utenrikspolitikk. Anti-kommunisme og frykten for Sovjetunionen var sterke motiver bak den norske inntreden i NATO, og den norske vestvendingen. Derfor kan man i korte trekk si at man i Norge fryktet at Sovjetunionen kunne okkupere norske besittelser eller støtte et liknende kupp i Norge som i Tsjekkoslovakia, spesielt i den første delen av oppgavens tidsperiode.¹⁵⁶

3.3 Norsk utviklingshjelp

Senere utover oppgavens tidsperiode skjedde det en del endringer som fikk konsekvenser for Norges humanitære utenrikspolitikk. En av de viktigste utviklingene startet i 1952 med fiskeriprojektet i Kerala. Utviklingshjelpen fikk over tid et større omfang, spesielt utover 1960-tallet. Utviklingshjelpen bygget på ideen om å fjerne konflikt ved å fjerne fattigdom, som er en tanke som nok kan sies å komme fra fredsbevegelsen. Utviklingshjelpen trenger derfor å settes i kontekst med både den kalde krigen, men også med det som ofte omtales som den norske fredstradisjonen.

I 1952 startet Kerala-prosjektet i India. Dette prosjektet gikk i korte trekk ut på å bygge opp Kerala, som var et område i Sør-India hvor folket levde i generelt fattige kår og livnærte seg av fiske. India pekte seg imidlertid ut blant andre utviklingsland etter at landet gjennomgikk en hungersnød i 1951.¹⁵⁷ Kerala-prosjektet. Kerala var den fattigste provinsen i hele det nylig uavhengige India, og i den Norske arbeiderbevegelsen var det stemmer som tok til orde for å modernisere Kerala og dermed gå frem som et foregangsland og for å også demme opp mot kommunismen.¹⁵⁸ Thoralf Nilsen som var formann i Norsk Makrellforening og kristen

---

¹⁵⁵ Westad et al. 2010: 154-174 og 244-265

¹⁵⁶ Pharo et al. 1987: 471-472

¹⁵⁷ Simensen 2003: 45-49

¹⁵⁸ Pharo 1986: 25-40

arbeiderpartimann fra Kristiansand er et godt eksempel på dette. Til Gerhardsen skrev Nilsen om utviklingshjelp til den tredje verden: «Skal de vinnes av en Vestens våknende menneskekjærlighet overfor andre folk og raser, eller skal de båndlegges av Østens kommunisme til bruk for vår egen undergang?»¹⁵⁹

I 1952 ble «Fondet for hjelp til underutviklede land» opprettet, og bevilget 10 millioner kroner (ca. 165,5 millioner 2019-kroner). Dette Fondet skulle arbeide for å løfte folk i den tredje verden ut av fattigdommen. Begrunnelsen bak fondet var at størstedelen av verdens befolkning levde på eksistensminimum, og det i seg selv kunne utgjøre en trussel mot verdensfreden ved å skape politisk og økonomisk uro. Dette fondet skulle være et Norsk bidrag til verdensfreden, hvor Norge skulle gjennomføre utviklingsprosjekter i tredjeverdensland. Disse utviklingsprosjektene skulle sågar skje i samarbeid med FN, og hovedsakelig med det formål å yte teknisk eller økonomisk hjelp. Det ble også gjort tydelig spesifisert at norsk utviklingshjelp ikke skulle være en form for almisse, men en form for «opplæring» og «startkapital» for mottagerlandet.¹⁶⁰

Befolkningen i Kerala var Indias absolutt fattigste, sanitærforholdene var kummerlige, og det indiske kommunistpartiet stod sterkt blant lokalbefolkningen.¹⁶¹ Sterke kommunistgrupperinger var å finne over store deler av India, og i vesten fryktet man at det nylig uavhengige India mulig kunne falle til et kommunistisk kupp.¹⁶² India var i 1952 i sitt femte år som uavhengig stat, og hadde i likhet med de fleste andre tredjeverdensland ikke valgt side i den pågående kalde krigen, følgelig viste begge supermaktene og deres allierte en viss interesse.¹⁶³ Tanken i vesten var at dersom man fjernet den verste fattigdommen, ville støttegrunnlaget for kommunistpartiet også fjernes.¹⁶⁴ Ut ifra denne tankegangen kan man se på Fiskeriprojektet i Kerala som både et humanitært prosjekt basert på tanken om internasjonal

---

¹⁵⁹ Ibid: 38

¹⁶⁰ Lange 1952 (St. prp. Nr. 1. Tillegg nr.38. med addendum).

¹⁶¹ IndiaVotes 2021

¹⁶² Overstreet 2021

¹⁶³ Eriksen & Pharo 1997: 169-177

¹⁶⁴ Tvedt 2010: 481-485

solidaritet, men også samtidig et norsk bidrag til å demme opp for kommunismen og sovjetisk ekspansjon.¹⁶⁵

Utover 1960-tallet ble den norske utviklingshjelpene stadig større i omfang, og man opprettet et eget organ for å administrere utviklingshjelpen. Dette organet som siden hetende NORAD, ble stiftet som Direktoratet for utviklingshjelp i 1968, og var arvtager til Fondet for hjelp til underutviklede land og Norsk utviklingshjelp.¹⁶⁶ NORAD¹⁶⁷ fikk som hovedoppgave å administrere utviklingshjelpen, ettersom den utover 50- og 60-tallet var blitt stadig mer omfattende enn før.¹⁶⁸ NORAD opererte med relativt frie tøyler, og hadde som hovedoppgave å vurdere hvilke prosjekter som skulle få statlig støtte. Blant de største mottagerne av støtte var Røde Kors og Kirkens Nødhjelp.¹⁶⁹

Det er en tydelig overlapp mellom humanitære hensyn og anti-kommunistiske hensyn, som kommer spesielt tydelig frem ved å se på Kerala-prosjektet. Fattigdom og elendighet var det man mente at ga grobunn for både kommunisme og konflikt, da kommunisme og konflikt for den norske utenrikspolitikken nærmest var synonyme. Det pekes altså mot at man, i tillegg til ren anti-kommunisme, også hentet tanker fra fredsbevegelsen.

3.3.1 Norsk fredstradisjon

Den Norske fredstradisjonen har gamle røtter som strekker seg mye lenger tilbake enn perioden for denne oppgaven. Historikeren Øyvind Tønnesson trekker i sin artikkel «Flyktninger, Fred og Sikkerhet» disse røttene tilbake til en bølge av anti-militaristiske ikke-statlige organisasjoner som oppstod i kjølvannet av 1800-tallets mange blodige kriger. Disse organisasjonene var tallrike og omfattet blant andre Røde Kors, Det internasjonale fredsbyrå, og den Interparlamentariske Union. Denne fredsbevegelsen (som det senere ble hetende) var i stor grad preget av ikke-statlige organisasjoner og filantropi i regi av velstående privatpersoner

---

¹⁶⁵ Eriksen & Pharo 1997: 171-177

¹⁶⁶ Leraand 2020

¹⁶⁷ Ettersom denne institusjonen gjennom sin eksistens har hatt mange forskjellige navn, omtales den som NORAD videre i teksten for enkelthetskyld

¹⁶⁸ Tvedt 2010: 479-483

¹⁶⁹ Tamnes 1997: 385-390

som Alfred Nobel. Selv om denne fredsbevegelsen på ingen måte var noen monolitt, hadde dens mange tilhengere ofte liknende mål. Disse målene dreidde seg om å unngå krig og alle grusomheter krig medførte, og om å hjelpe folk i nød uavhengig av bakgrunn ut av fattigdom og elendighet.¹⁷⁰ Her støttes Tønnesson av Helge Pharo, som også peker tilbake til slutten av 1800-tallet, i tillegg til at man fra Pharos artikkel også får et klart inntrykk av denne politiske linjen før andre verdenskrig hovedsakelig ble frontet av privatpersoner og ikke-statlige organisasjoner.¹⁷¹

Det kanskje mest fremtredende eksemplet på et slikt engasjement fra en privatperson i den norske fredstradisjonen er Nobels Fredspris, som nesten hvert år siden 1901 har blitt delt ut av Nobelkomiteen.¹⁷² Nobels Fredspris ble opprettet etter den svenske oppfinneren og filantropen Adolf Nobels bortgang, etter at Nobel i sitt testamente uttrykte dette som sitt ønske;

”Undertecknade, som af doktor Nobel utsettes till exeutorer af hans testamenteriska dispositioner, få härmed öfversända en skriftelse, hvarmed vi till Stortinget aflemna en bestyrkt afskrift af ifrågavarande testamente och anhålla att Stortinget ville åtaga sig uppdraget att utdela priset för fredförfäktare.”¹⁷³

Nobel ønsket altså at det Norske Stortinget skulle dele ut Fredsprisen, et ønske som Stortinget etterkom. Imidlertid er dette et illustrerende eksempel på at initiativet for fred i denne perioden primært kom fra private og ikke-statlige aktører. Ved at ansvaret for utdelingen av prisen ble tillagt Stortinget fikk også den norske stat en rolle i fredsbevegelsen. Grunnen til at dette er en viktig detalj er at dette ga fredsprisen en viss grad av legitimitet, da den var i delvis regi av den norske stat, i tillegg til at det ga fredsbevegelsen en kommunikasjonskanal inn i det norske statsapparatet. Det bidro med andre ord til at fredsbevegelsens ideer lettere fant veien til norsk offentlighet og opinion.

---

¹⁷⁰ Tønnesson 2017

¹⁷¹ Pharo 2005

¹⁷² Godbolt 2021

¹⁷³ Nobel 1897

En spesielt viktig nobelprisutdeling hva den norske fredstradisjonen angår er den 17. utdelingen av fredsprisen. Denne prisen i 1922 gikk nemlig til den norske polfareren, diplomaten og ildsjelen Fridtjof Nansen.¹⁷⁴ Nansen huskes spesielt godt for sitt arbeid med krigsfanger og flyktninger fra Russland, Tyskland og Det Osmanske Riket, og det var nettopp for arbeidet med russiske flyktninger Nansen mottok Nobels Fredspris.¹⁷⁵ Nansen var også norsk utsending til Folkeforbundet hvor han forhandlet frem en befolkningsutveksling mellom Hellas og Tyrkia etter Det Osmanske rikets kollaps. Nansen stod også bak «Nansen-passet» som var et pass ment hovedsakelig for statsløse russiske flyktninger, og med dette passet kunne flyktninger reise hvor enn det var ledig arbeid i de 52 landene som anerkjente passet. Nansen-passet ble skapt etter at Vladimir Lenin fratok alle russere i eksil statsborgerskapet etter at kommunistene vant den russiske borgerkrigen.¹⁷⁶ Dette passet la grunnlaget for FNs senere praksis angående statsløse flyktninger.¹⁷⁷

I mellomkrigstiden ble ideene fra fredsbevegelsen mer synlige, spesielt igjennom Folkeforbundet. Det er en vanlig oppfatning at Folkeforbundet var en fiasko, og på mange måter kan man også trygt mene det. Imidlertid la Folkeforbundet grunnlaget for mye av det som senere ble FN, nemlig i form av retningslinjer, organisasjonskultur og erfarne ansatte. Folkeforbundet kom til nettopp på grunn av alle grusomhetene fra første verdenskrig, og sprang ut ifra tankegods man fant hos fredsbevegelsen, i tillegg til at mange av Folkeforbundets ansatte hadde bakgrunn derfra, for eksempel Fridtjof Nansen.¹⁷⁸ Det dette først og fremst forteller oss er at selv om fredsbevegelsen utover 1900-tallet endret form, forble grunntanken fortsatt å avverge krig, og at denne tankegangen gradvis ble mer utbredt.

Da Norge i etterkrigstiden ble med i FN, var situasjonen i norsk politikk ganske annerledes, enn den som var i mellomkrigstiden da Folkeforbundet ble opprettet. Grensene mellom Fredsbevegelsen og statsforvaltningen hadde alltid vært noe porøs, men etter andre verdenskrig ble disse grensene enda mer utydelige enn før. Det vil si at flere medlemmer av fredsbevegelsen

---

¹⁷⁴ Godbolt 2021

¹⁷⁵ Nobelinstituttet

¹⁷⁶ Amoriza 2020

¹⁷⁷ Vogt & Institutt for arkeologi

¹⁷⁸ Henriksen, Tannes & Hagtvedt Vik 2013: 212-232

også var medlemmer av politiske partier, eller innehadde offentlige stillinger, altså kryssmedlemsskap. Et tidlig eksempel på dette er Nobelkomiteen, som bestod av folk som også var politikere som; Carl J. Hambro, Gustav Natvig-Pedersen, Martin Tranmæl, og en lang rekke andre.¹⁷⁹

Det foregikk en utvikling i denne perioden hvor fredsbevegelsen i større grad enn før, da initiativet oftere kom gjennom organisasjoner, i stedet for direkte fra privatpersoner. Samtidig ble bevegelsens organisasjoner etter hvert større, og fikk mer oppmerksomhet, som igjen bidro til at fredsbevegelsens ide om å fjerne krig ved å fjerne fattigdom ble mer utbredt. Dette skjedde i tillegg til at utviklingshjelp ble et større felt, og etter hvert også i større grad integrerte ikke-statlige organisasjoner i det utenrikspolitiske forvaltningsapparatet knyttet til utviklingshjelp og nødhjelp.

3.4 Avspenning og regimeskifter

Samtidig som utviklingshjelpen endret seg, endret også forholdene i den kalde krigen seg. Dette er viktig å merke seg med tanke på denne oppgavens to caser, da disse fant sted med ca. 20 års mellomrom, altså i hver sin ende av denne oppgavens periode. Særlig viktig er det at den kalde krigen i løpet av 1960-tallet gikk inn i en periode preget av avspenning mellom supermaktene, og et generelt mer stabilt og forutsigbart forhold mellom øst og vest. Dette vil vi se av konkret påvirket oppgavens caser.

05.03.1953 døde Josef Stalin. Stalin var på dette tidspunktet en figur som var beryktet for å være brutal, hensynsløs og ustabil. Under Stalin-regimet ble det utført en rekke folkemord og andre grusomheter. Sovjetunionen annekterte og innsatte satellittregimer i mesteparten av Øst-Europa, og støttet kommunistgrupper over hele verden med våpen og forsyninger, og landet ble under Stalin verdens andre atommakt. Kort sagt var Sovjetunionen under Stalin en ekspansjonistisk stat, som aktivt støttet og allierte seg med kommunistgrupperinger over hele

---

¹⁷⁹ Dørum 2019, Tvedt 2020 og Damslora 2019

verden.¹⁸⁰ Stalin var også allerede i samtiden kjent som en meget paranoid og upålitelig mann, altså en person som var bortimot umulig å samarbeide med eller stole på.¹⁸¹

Stalins død førte til to viktige endringer i den kommunistiske verden. For det første ledet det til regimeskifte i Sovjetunionen, hvor hans etterfølger Nikita Khrusjtsjov iverksatte en bølge av oppmykning og «destalinisering» i Sovjetunionen.¹⁸² For det andre førte det til det Sino-Sovjetiske skismaet, hvor alliansen mellom Sovjetunionen og Folkerepublikken Kina ble oppløst grunnet ideologiske uenigheter. Dermed var Sovjetunionen under et nytt regime, og den kommunistiske verden delt i to.¹⁸³

Khrusjtsjov-regimet var fortsatt et autoritært regime, og videreførte den kalde krigen. Imidlertid var Khrusjtsjov også en leder som vesten enklere kunne forhandle med og forholde seg til. Dette kom tydeligst frem i oktober 1962, da Cuba-krisen førte verden et par tastetrykk fra atomkrig. Etter denne hendelsen gikk den kalde krigen over i en ny fase preget av større grad av tilnærming og dialog mellom øst og vest.¹⁸⁴ Denne noe mykere tilnærmingen til vesten ble også fortsatt av Khrusjtsjovs etterfølger Leonid Bresjnev gjennom hele 60-tallet, hvilket også gjorde at frykten mange i Norge og resten av vesten følte ovenfor Sovjetunionen gradvis dempet seg noe.¹⁸⁵

Også vest for jernteppet skjedde det regimeskifter. I USA ble Harry S. Truman etterfulgt av Dwight D. Eisenhower som også førte en noe mykere politikk ovenfor Sovjetunionen enn sin forgjenger, og etter ham John F. Kennedy som etter Cuba-krisen gikk i dialog med Khrusjtsjov-regimet for å unngå gjentakelse.¹⁸⁶ Begge supermaktene fikk altså nye regimer, som fortsatte den kalde krigen, men som også hadde en mer forhandlingsvillig holdning ovenfor hverandre.

---

¹⁸⁰ Westad et al. 2010: 175-197

¹⁸¹ Egge 2020a

¹⁸² Goplen 2021

¹⁸³ Westad et al. 2010: 353-375

¹⁸⁴ Tvedt & Knudsen 2021

¹⁸⁵ Egge 2020b

¹⁸⁶ Sirevåg 2021 og Jahr & Sirevåg 2021

I Norge mistet Arbeiderpartiet flertallet ved valget i 1965, og Borten-regjeringen (Senterpartiet, Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti) ble dannet.¹⁸⁷ Under Borten-regjeringen fortsatte den norske utviklingshjelpen å øke i omfang, og det var i denne perioden NORAD ble opprettet. Borten-regjeringens utenrikspolitikk skilte seg imidlertid ikke markant fra den som ble ført av Gerhardsen-regjeringen. Riktignok hadde forholdet til Sovjetunionen på dette tidspunktet stabilisert og avspent seg, imidlertid skyldes nok det den generelle tendensen for avspenning fremfor noen vesentlig annerledes politisk holdning ovenfor Sovjetunionen eller kommunismen.¹⁸⁸

---

¹⁸⁷ Garvik 2019

¹⁸⁸ Pharo et al. 1987: 449-455

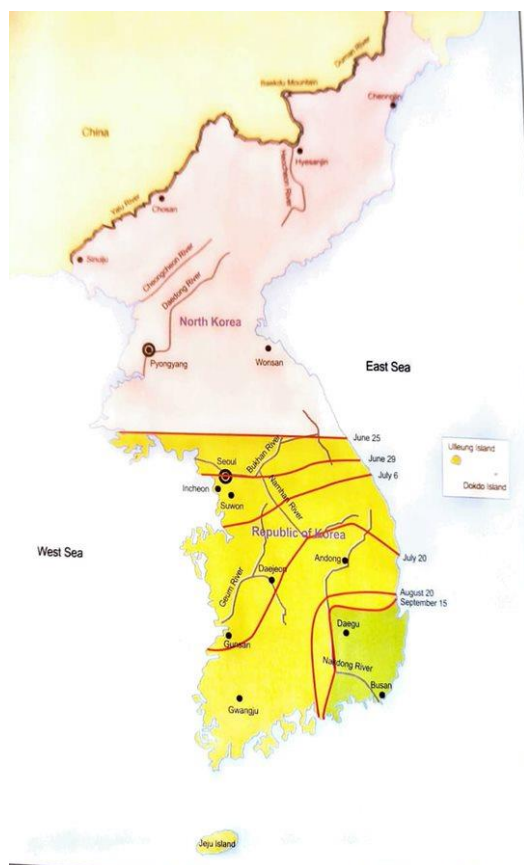

4 Anti-kommunisme og lojalitet til FN; Norge i Korea

Denne oppgavens første case er Norges innblanding i Koreakrigen, og fortsatte tilstedeværelse i Korea etter krigen. Denne casen får tydelig frem sammenhengen mellom den norske tilnærmingen til FN, humanitært arbeid, og sikkerhetspolitiske hensyn. I tillegg visen den at ikke-statlige organisasjoner tidlig ble en del av den norske humanitære utenrikspolitikken, men ikke en like sentral rolle som senere i perioden.

Koreakrigen markerte første gang FN gikk til væpnet aksjon, og det er et eksempel på en hendelse under den kalde krigen hvor Norge viste initiativ i FN ved å blant annet være blant de første til å tilslutte seg FN-koalisjonen. Koreakrigen viste for alvor at FN på ingen måte var en papirtiger, og at organisasjonen både var villig og kapabel til å håndheve internasjonale regler. Norge var på denne tiden et av organisasjonens mest entusiastiske medlemsland, og var også blant landene som sendte en militærkontingent. Imidlertid var denne kontingenten i form av et mobilt feltsykehus, og hadde delvis som oppgave å drive humanitært arbeid. Etter Koreakrigen samarbeidet Norge med Sverige og Danmark om å bygge og drifte et undervisningssykehus i Seoul, hvor skandinaviske leger og sykepleiere skulle lære opp koreansk helsepersonell.

Norges engasjement i Korea er en case som får frem både humanitære og anti-kommunistiske/anti-sovjetiske aspekter ved den norske humanitære utenrikspolitikken, og det er et av de tidligste eksemplene på norsk utviklingshjelp og nødhjelp i statlig regi, i tillegg til at det er en klar sammenheng med Norges vestvending og pro-FN-holdning.

Figur 2: Kart over Korea som viser frontlinjene i krigens første fase.¹⁸⁹

Ettersom det ikke kan forventes at alle lesere er like kjente med koreansk geografi og stedsnavn, inkluderes det her et kart. Kartet ovenfor viser den koreanske havlvøy, med Nord-Korea i rosa, okkuperte område i Sør-Korea i gult, Busan-perimeteret i grønt, og røde streker som viser frontlinjene i løpet av den nordkoreanske invasjonen.

4.1 Bakgrunn for Koreakrigen

I 1910 ble det koreanske Choseon-keiserriket offisielt annektert av Keiserriket Japan, og ble dermed i praksis en japansk koloni. Japanerne styrte landet med jernhånd og ble raskt forhatt blant lokalbefolkningen.¹⁹⁰ Koreanerne så derfor på de allierte troppene som frigjørere, og håpet på et uavhengig Korea etter krigen. Imidlertid ble landet delt i to okkupasjonssoner, en

¹⁸⁹ Lee 2013b Dette kartet finnes her: Lee 2013a: 19

¹⁹⁰ Beasley 1991: 85-89 og 142-155

sovjetisk i nord og en amerikansk i sør.¹⁹¹ Begge supermaktene var i utgangspunktet enige om at Korea skulle være et samlet land.

Imidlertid insisterte også supermaktene på å innføre sin styreform i den hypotetisk koreanske staten. Sovjetunionen ønsket seg et kommunistregime under Kim Il Sung, som kunne fungere som en bufferstat mot Japan. Amerikanerne derimot ønsket seg et pro-vestlig Korea som kunne hindre Sovjetunionen fra å bygge opp noen marinemakt av betydning i Stillehavet og også hindre ytterligere kommunistisk/Sovjetisk ekspansjon i Nord-Asia.¹⁹² Ettersom disse to interessene var gjensidig utelukkende, endte denne prosessen med to avskilte Koreaer, som begge anså den andre som illegitim. Den Sovjetiske okkupasjonssonen ble Den Demokratiske Folkerepublikken Korea (Nord-Korea), og den Amerikanske okkupasjonssonen ble Republikken Korea (Sør-Korea).¹⁹³

Den koreanske halvøya ble delt på den 38. breddegrad, altså omtrent på midten. Den Nordlige delen av landet som gikk til Sovjetunionen var også den mest industrialiserte delen av landet. I det som skulle bli Nord-Korea hadde Japanerne gjennom kolonitiden lagt til rette for gruvedrift, smelteverk og fremstilling av syntetisk drivstoff, og som følge av dette hadde Nord-Korea på denne tiden et forsprang innen teknologi, industrialisering og infrastruktur. Sør-Korea derimot var landets spiskammer, da det var i sør at mesteparten av jordbruket var. I tillegg til dette lå landets eneste to havner i Sør-Korea; Incheon og Busan.¹⁹⁴

4.1.1 Fra nordkoreansk blitzkrieg til sino-amerikansk stillingskrig

Koreakrigen var en konflikt som viste hvordan FN kunne håndheve regelverket sitt, og som bekreftet at FN på ingen måte kunne ignoreres på samme måte som Folkeforbundet, selv ikke av en såpass mektig stat som Sovjetunionen. Tross sin store betydning for senere internasjonal politisk utvikling, kalles Koreakrigen ofte «den glemte krigen», da den har lett for å bli overskygget av andre konflikter under den kalde krigen, som for eksempel Vietnamkrigen. Det

---

¹⁹¹ Helgesen 2021

¹⁹² Westad et al. 2010: 266-276

¹⁹³ Lee 2006: 3-25

¹⁹⁴ Beasley 1991: 146-155 og Lee 2006: 36-67

kan derfor være hensiktsmessig å gjennomgå en rask oppsummering av krigens forløp. Koreakrigen kan deles opp i følgende fire faser: Nord-Koreas offensiv, FN-styrkenes motoffensiv, Kinas offensiv, og stillingskrigen.

Den første fasen av Koreakrigen startet da krigen brøt ut i 1950, da Nord-Koreanske styresmakter iverksatte «operasjon Storm» og invaderte Sør-Korea. Hovedstaden Seoul ble kapret innen tre dager, og på høydepunktet av den Nord-Koreanske offensiven var kun områdene rundt Daegu og Busan, samt øya Jeju de eneste områdene som fortsatt var under Sør-Koreansk kontroll.¹⁹⁵

Fase nummer to var FN-offensiven under ledelse av Douglas MacArthur. I denne fasen av krigen ble den Nord-Koreanske hæren fanget i en knipetangsmanøver som følge av Incheon-landingen kombinert med utbrytelsen fra Busan-perimeteret. Seoul ble gjenerobret, og FN-styrker krysset den 38. breddegrad. FN-styrkene okkuperte så mesteparten av Nord-Korean, inkludert hovedstaden Pyongyang.¹⁹⁶

Den tredje fasen var også den aller blodigste, og startet i oktober 1950. Den 25. Oktober 1950 begynte kinesiske soldater under Peng Dehuai å krysse Yalu-elven, og engasjerte FN-styrker i kamphandlinger nesten umiddelbart. FN-styrkene var spredt ut over store områder, og forsyningslinjene var på dette tidspunktet blitt lange. FN-styrkene trakk seg derfor sørover, og fronten låste seg i områdene rundt den 38. breddegrad, hvor fronten etter hvert ble mer statisk.¹⁹⁷

Den fjerde og siste fasen var stillingskrigen som utviklet seg etter at kineserne hadde drevet FN-styrkene sørover. Denne fasen var krigens lengste fase, og varte fra våren 1951 til våpenhvilen i 1953. Denne fasen av krigen var preget av at begge sider hadde lidd store tap, og at ingen av sidene var villige til å betale kostnadene for en ny offensiv. Følgelig ble det ved en rekke anledninger innledet forhandlinger mellom partene i krigen. Forhandlingene fortsatte slik helt til Josef Stalin døde i 1953, ettersom det skapte usikkerhet i Sovjetunionen og dermed også

---

¹⁹⁵ Westad et al. 2010: 277

¹⁹⁶ Ibid: 277-278

¹⁹⁷ Ibid: 278-279

hele den kommunistiske verden, og Koreakrigen endte så med en våpenhvile hvor begge parter beholdt alt territorium de okkuperte ved undertegnelsen av avtalen.¹⁹⁸

4.2 Norges inntreden i krigen

Norges umiddelbare reaksjon til utbruddet av Koreakrigen var en blanding av sjokk, avsky og paranoia. Som nevnt i forrige kapittel hersket det etter kuppet i Tsjekkoslovakia og Kråkerøytalen en frykt i Norge for at kommunistene skulle ta over landet med Sovjetisk støtte. Utbruddet av Koreakrigen ble i Norge oppfattet som et mulig forspill til en Sovjetisk invasjon av Vest-Europa, og dermed en trussel mot verdensfreden. Man kunne for eksempel i Verdens Gang lese Trygve Lies fordømmelse av Nord-Korea, og hans oppfordring til støtte en FN-koalisjon i sin helhet.¹⁹⁹ Tre dager etter krigsutbruddet erklærte president Truman at den amerikanske marinen og det amerikanske flyvåpenet ville bli sendt for å støtte Sør-Korea, samt avskrekke et eventuelt Kinesisk angrep på Taiwan. Den norske ambassadøren til FN, Arne Sunde, uttrykte umiddelbart støtte til amerikanerne på vegne av Norge, og uttalte at det ikke fantes noe tvil om at det nordkoreanske angrepet var en «omhyggelig planlagt aksjon av hensynsløs aggresjon».²⁰⁰

Den norske stats første reaksjon til denne utviklingen i Korea var et ekstraordinært stortingsvedtak med sikte på å styrke det norske forsvaret. I dette vedtaket ble det bevilget mer midler til Kuppberedskap, altså til politiet og etterretningstjenesten. Videre ble situasjonen i Korea tolket slik; «De Forente Nasjoners forsvarskamp i Korea er en avgjørende kamp mot angrepskrigen og angripermentaliteten».²⁰¹ Utbruddet av Koreakrigen ble trukket frem som en grunn til at Norge skulle ruste opp forsvaret sitt og utvide kuppberedskapen. Videre i dette vedtaket, kom det frem at Vest-Europa medregnet Norge fortsatt lå i en utsatt situasjon med underlegne militære styrker.²⁰² Det ble vedtatt at man spesielt skulle sikte på å øke de norske styrkers kvalitet, og det ble bevilget økte summer til militær utdanning, og 50 millioner kroner

---

¹⁹⁸ Ibid: 279-283

¹⁹⁹ VG 1950a

²⁰⁰ VG 1950b

²⁰¹ Gerhardsen 1950: 1

²⁰² Ibid: 1-2

(ca. 1 milliard 2019-kroner) til oppkjøp av amerikanske våpen over en treårsperiode.²⁰³ Politiet ble også tildelt økte bevilgninger som skulle øke antall politifolk og bedre treningen deres, spesielt med sikte på å luke ut potensielle femtekolonner.²⁰⁴

Imidlertid rådet det også usikkerhet i Norge, i forhold til hvilken rolle Sovjetunionen spilte. I Sovjetisk media rådet det radiostillhet om situasjonen i Korea den første tiden, hvilket ledet mange til å tro at Koreakrigen muligens var en avledning for et enda større kommunistisk angrep.²⁰⁵ Da russerne omsider brøt radiostillheten den 30.06.1950, var for mange i Norge deres frykt berettiget. Radio Moskva kringkastet den sovjetiske FN-representanten Andrej Gromykos svar til amerikanske krav om å kreve en nordkoreansk tilbaketrekning. Gromykos svar var i korte trekk at det var uaktuelt, og at enhver form for utenlandsk innblanding i Korea var uønsket fra Sovjetisk side.²⁰⁶

4.2.1 FN kaller til aksjon

Norges og FNs reaksjoner var i stor grad samstemte. Både FN og den norske stat oppfattet situasjonens som et sovjetisk forsøk på å spre sin innflytelse med harde maktmidler, men med Nord-Korea som «mellommann». I sine memoarer skriver Trygve Lie om sin umiddelbare reaksjon da han først fikk høre om krigsutbruddet;

«Jeg svarte at dette høres ut som en grov krenkelse av Paktens forbud mot militær aggresjon, og at Sikkerhetsrådet øyeblikkelig burde gripe inn. Ja, min første tanke var faktisk at dette kunne bli begynnelsen til en tredje verdenskrig.»²⁰⁷

I dette sitatet røper Lie mye ved å vurdere dette som en mulig start på en tredje verdenskrig. - Med det impliserer Lie også at det er flere involverte enn bare et relativt fattig og lite land som Nord-Korea. Rett og slett fordi en verdenskrig nødvendigvis også må involvere stormaktene,

---

²⁰³ Ibid: 3-10

²⁰⁴ Ibid: 10-14

²⁰⁵ VG 1950d

²⁰⁶ VG 1950c

²⁰⁷ Lie 1954: 305

altså impliserer dette sitatet at Lie mener at den Nordkoreanske invasjonen kun var starten på en større Sovjetisk offensiv.

Både i Norge og i FN fryktet man at utbruddet av Koreakrigen kun var forsmaken av verre ting i vente, man fryktet at dette kunne være en sovjetisk distraksjon for å deretter kunne overfalle Vest-Europa. Lie innkalte derfor umiddelbart til møte i sikkerhetsrådet, hvor han åpnet møtet med et innlegg hvor han fordømte Nord-Korea som en angriper, og oppfordret alle medlemsland til å gjøre det samme.²⁰⁸ På dette møtet vedtok sikkerhetsrådet Resolusjon 82, som krevde en tilbaketrekning av nordkoreanske styrker og en øyeblikkelig våpenhvile.²⁰⁹

Da resolusjon 82 ikke ble umiddelbart etterfulgt, vedtok FN resolusjon 83, den 27.06.1950, som oppfordret medlemmer til å sende hjelp til Sør-Korea.²¹⁰ Da resolusjon 82 enda ikke var etterkommet, vedtok FN 07.07.1950 resolusjon 84, som autoriserte at de allierte styrkene kunne kjempe under FN-flagg mot Nord-Korea.²¹¹ Med resolusjon 84 var dermed Norge offisielt medlem i verdens første FN-koalisjon.

Norge var et av landene som raskest sluttet opp om FNs resolusjoner angående utbruddet av Koreakrigen. Den Norske generalsekretæren var med å utforme disse resolusjonene, og tok sterkt til orde for at FNs medlemsland skulle slutte opp om dem. Videre satt Norge representert i FNs sikkerhetsråd og deltok i avstemningene. Ettersom alle resolusjonene ble vedtatt, 12 ja-stemmer mot 2 blanke stemmer fra India og Jugoslavia, kan vi være veldig sikre på at den norske delegasjonen stemte «Ja» på samtlige resolusjoner.²¹²

4.2.2 Sovjetisk boikott av FN

Beslutningen om å håndheve suverenitetsprinsippet og resolusjon 82 ble vedtatt i Sikkerhetsrådet. Som kjent var Sovjetunionen blant de fem store, og hadde veto-rett i samtlige av disse avgjørelsene. Sovjetunionen kunne altså ha nedlagt et veto, og med det stoppet hele

---

²⁰⁸ Ibid: 311-313

²⁰⁹ Sikkerhetsrådet 1950

²¹⁰ United Nations 1950a

²¹¹ United Nations 1950b

²¹² Strøm 1950

prosessen, men det skjedde ikke. Sovjetunionens representasjon var fraværende i samtlige møter, og kunne derfor heller ikke avgi stemme eller nedlegge veto.

På dette tidspunktet var FN preget av et nærmest totalt fravær av sovjetisk deltagelse, og det skyldtes at Sovjetunionen boikottet alle FN-møter. Sovjetunionens avgjørelse om å boikotte FN sprang ut av en uenighet angående Kinas representasjon i FN. Kommunistene hadde i oktober 1949 seiret i den kinesiske borgerkrigen, og landene i den kommunistiske verden mente derfor at det nye regimet i Fastlandskina også skulle representere Kina i FN. Da dette ikke fikk gehør i FN, besluttet Sovjetunionen å boikotte FN. Sovjetunionens håp var at en trussel om å trekke Sovjetunionen ut av FN ville skremme organisasjonen tilstrekkelig til at Kinas representasjon ville bli overført til det nye kommunist-regimet i Beijing, i frykt for at manglende sovjetisk deltagelse ville redusere FN til en papirtiger.²¹³

Denne tilnærmingen ble imidlertid raskt klart for Sovjetunionen at ikke fungerte i det hele tatt, og det ble følgelig også en relativt kortvarig sovjetisk linje ovenfor FN, dens totale varighet var fra januar 1950 til august samme år. For Sovjetunionen ble det altså klart at å ikke delta i FN også kunne koste Sovjetunionen dyrt, og direkte motarbeide sovjetiske interesser.²¹⁴ Sovjetunionens beslutning om å boikotte FN førte til at sikkerhetsrådet kunne iverksette en væpnet aksjon til Sør-Koreas forsvar, ved at Sovjetunionen ikke kunne nedlegge veto.

4.3 NORMASH og Røde Kors

Norges Røde kors kom tidlig på banen med et ønske om å hjelpe sivilbefolkningen i Korea, og deltok fortsatt med først og fremst medisinsk personell, blant annet overlege Gunnar Johnson.²¹⁵ Nesten umiddelbart etter krigsutbruddet gikk de skandinaviske Røde Kors-avdelingen inn for å koordinere tiltak i den hensikt å hjelpe den krigsrammede koreanske sivilbefolkningen. Derfor ble det bestemt at Norge skulle sende et feltsykehus, og at Røde Kors skulle samarbeide med forsvaret om dette prosjektet. Dette sykehusprosjektet var tenkt å være et sivilt sykehus, selv om noe norsk militærpersonell skulle tjenestegjøre på sykehuset. Legene skulle også være norske, imidlertid skulle støttepersonell (kokker, renholdere, etc) rekrutteres

---

²¹³ Zickel 1991: 445-447

²¹⁴ Ibid:

²¹⁵ Pedersen 1991: 33 og Skålevåg 2019

blant flykningene.²¹⁶ Dette foreslåtte norske RK-sykehuset skulle legge grunnlaget for det som senere ble NORMASH.

Før vi går videre kan det være nyttig å stille følgende spørsmål: Hva er et MASH-kompani? Svaret på det er at MASH står for «Mobile Army Surgical Hospital», altså et mobilt militærpsykehus. Det som skiller et MASH-kompani fra vanlige sanitetsenheter er at MASH-kompanier bruker kjøretøyer i stedet for bygninger og raskt kan flytte seg, det er altså et komplett feltsykehus som er satt på lastebiler. MASH-kompanier og liknende enheter har eksistert siden første verdenskrig hvor franskmennene hadde egne militærambulanser kalt «automobile-chirurgical».²¹⁷

NORMASH var i utgangspunktet et Røde Kors-prosjekt, men det senere besluttet å overføre sykehuset over til felleskommandoen. Altså ble sykehuset et militært sykehus, og ikke lenger et sivilt Røde-Kors-sykehus.²¹⁸ Dette kom av at koalisjonsledelsen ikke anså det som forsvarlig å la sivile operere i krigssonen. Derfor ble det inngått et kompromiss mellom FN-koalisjonen, den norske stat og norske røde kors om at Røde Kors-personell kunne slutte seg til et militærpsykehus. Hovedforskjellen fra det originale forslaget fra Røde Kors var at feltsykehuset nå skulle tillegges fronten og ansees som et norsk bidrag til FN-koalisjonen. Det ble altså bestemt at det norske lasarettet primært skulle være en militærenhet, men også hjelpe sivile om mulig.²¹⁹

Det ble altså bestemt at det skulle bli et mobilt feltsykehus etter det amerikanske MASH-formatet. Dette ble insistert på av generalmajor Sten Florelius, som var ansvarlig for norsk personell i Korea. Florelius mente at et slikt feltsykehus både ville være mest effektivt til å avhjelpe krigsinnsatsen og sivilbefolkning, samtidig som det ville gi det norske forsvaret verdifull felterfaring innen sanitet. Florelius viste til MASH-kompanier som var blitt brukt av amerikanske okkupasjonsmyndigheter i Tyskland med gode resultater, og mente at dette var

---

²¹⁶ Pedersen 1991: 33-34

²¹⁷ Craig & Smith 2015: 119

²¹⁸ Bratberg 2021

²¹⁹ Langhelle 1951

en type kompani som ville være veldig nyttig også for det norske Forsvaret.²²⁰ Det norske feltsykehuset ble dermed satt under den den Amerikanske 8. Arme i FN-koalisjonen.²²¹

Her skilte det norske bidraget seg ut fra de danske og svenske bidragene til koalisjonen, nemlig i at det norske sykehuset også hadde militære oppgaver og dermed også inkluderte soldater. Svensk røde kors sendte sitt eget Røde Kors-Sykehus til Busan, og danskene sendte sykehuskipet «Jutlandia». Jutlandia var eid av det danske statlige selskapet «Det Østindiske Kompagnie», og seilte med FN-flagg, RK-flagg og Dannebrog. Skipet var altså statlig, men stilt til disposisjon for dansk Røde Kors.²²² Både svensk og dansk personell gikk iført Røde Kors-uniformer, mens det norske personellet fra oktober 1951 var iført helt ordinære amerikanske sanitetssoldatuniformer, men med FN-blem og Røde Kors-blem godt synlig.

Ettersom Koalisjonen ønsket å begrense antall sivilpersonell i Korea på dette tidspunktet, ble det inngått et ytterligere kompromiss om at Norsk Røde Kors-personell skulle bære militære uniformer med et FN-blem på venstre arm og et Røde Kors-blem på høyre arm. Dette var for å både skille Røde Kors-personell fra militært personell, og samtidig vise at Røde Kors samarbeidet med FN-koalisjonen.²²³ Røde Kors-personellet var likestilt med forsvarets sanitetspersonell, til tross for at Røde Kors-personellet formelt sett ikke var en del av forsvaret og ikke hadde offisielle militære grader/titler. Slik beholdt man skillet mellom soldater og røde kors-personell, i tillegg til at soldatene fikk lønn direkte fra staten (Forsvaret), mens RK-personell fikk lønn fra Norges Røde Kors som fikk midler fra den norske stat (Frivillige fra Røde Kors fikk altså indirekte lønn fra staten, gjennom Norges Røde Kors).²²⁴

---

²²⁰ Pedersen 1991: 34-37

²²¹ Command United Nations 2021

²²² Balsved

²²³ Pedersen 1991: 38-41

²²⁴ Ibid: 71-90

Figur 3 Norsk uniform som NORMASH-personell typisk ville være iført.²²⁵

På dette bilde ser vi en uniform som norsk personell typisk ville brukt, med ulike emblemer på, avhengig av om vedkomne tilhørte Røde Kors eller forsvaret. Legg spesielt merke til dette ikke er en feltuniform, slik som en soldat ville hatt på seg i kamp. Dette er en typisk tjenesteuniform, tilsvarende det forsvaret i dag kaller en «K1-uniform», altså en uniform som vanligvis brukes av kontorstab eller når soldaten ikke er i felt.²²⁶ Vi kan altså ved å se på hva slags uniformer det norske personellet var iført at deres hovedoppgave ikke var å delta i kamphandlinger.

Det er viktig å merke seg at Norsk initiativ kom i form av ulike varer, tjenester frakt av forsyninger (tonnasje), i tillegg til det norske feltsykehuset (NORMASH) som nok er det mest kjente norske bidraget. Dette feltsykehuset kan muligens sies å være Norges prestisjebidrag, og ble derfor prioritert for støtte. Per 09.03.1951 hadde Felleskommandoen anmodet en rekke forskjellige varer, deriblant matvarer, trelast og medisinsk utstyr. Norge hadde per da kun anskaffet 12 tonn «forbindingsmateriale» (plaster, bandasje, sysaker, osv.), som ble levert

²²⁵ Øverland 2018

²²⁶ Forsvaret 2016: 52-60

gjennom norsk Røde Kors-personell.²²⁷ Disse forsyningene ble sendt i henhold til FNs resolusjon 83 fra 27.06.1950, hvor det ble utsendt en henvendelse til alle medlemsland som ba dem om å oppgi hva landet evnet å stille til koalisjonens disposisjon.²²⁸

NORMASH ble et travelt, men dog relativt lite feltsykehus. Sykehuset hadde 60 senger og bestod av 80 leger, 5 tannleger, 6 farmasøyter, 111 sykesøstre, 7 geistlige, 22 mannlige sykepleiere, 98 offiserer, og 294 menige.²²⁹ En av sykehusets viktigste oppgaver var opplæring av koreansk personell, spesielt ble koreanske kvinner trent opp som sykesøstre. Sykehuspersonalet reiste også rundt i nærområdene for å hjelpe sivile syke og skadde i rolige perioder.²³⁰

Det ble raskt klart for både NORMASH-personellet og det norske Røde Kors-personellet at det ville bli store utfordringer, spesielt knyttet opp til kulturforskjeller, infrastruktur og språkbarrierer. Ytterst få koreanere behersket på denne tiden noe fremmedspråk (japansk var noe utbredt), og blant det norske mannskapet snakket få koreansk.²³¹ Helsevesenet som eksisterte i landet praktiserte i stor grad tradisjonell koreansk medisin, og hadde dessuten ikke blitt noe særlig finansiert eller modernisert under den 35 år lange perioden landet lå under Japan. I tillegg til dette hadde befolkningen vokst med ca. en fjerdedel fra 1945 til 1950. Følgelig var sykdommer som: Tyfus og kopper i stor grad utbredt.²³² Det internasjonale Røde kors utførte derfor en massevaksineringskampanje i flyktingleirene.

Da det norske personellet kom frem til flyktingleiren i Sacheon i januar 1951, ble nordmennene sjokkerte over at de koreanske legene de skulle jobbe med ikke hadde ført noen form for oversikt over hvor mange medisiner/vaksiner som var gitt, eller til hvem disse var gitt til. Senere viste det seg at kun noen ytterst få var delt ut, og at de fleste dosene stod uåpnede

---

²²⁷ Utenriksdepartementet 1951

²²⁸ United Nations 1950a

²²⁹ Norwegian Korean War veteran 2010: 14-15

²³⁰ Leraand 2019

²³¹ Norwegian Korean War veteran 2010: 44

²³² Nilssen 1952: 65

på lageret. Dette viste seg også å være et utbredt problem som kom av kulturforskjeller.²³³ Nærmere bestemt fra det som kalles «chemyeon», som direkte oversatt betyr ansikt. I koreansk kultur er det å holde ansikt veldig viktig, derfor vegret koreanske ansvarshavende seg for å innrømme at området de hadde ansvar for hadde store sykdomsutbrudd. Dette var fordi at i koreansk chemyeon-tenkning sees det på som en stor skam dersom slike situasjoner oppstår, og den ansvarshavende var da forventet å begå selvmord.²³⁴ Til tross for slike problemer, ble vaksineringskampanjen gjennomført og sykdomsutbruddene ble mindre og sjeldnere.²³⁵

Når det gjelder motiver for å engasjere seg i Korea, hadde Røde Kors en lang tradisjon for humanitær hjelp. Organisasjonen hadde gjennom hele sin eksistens vært pasifistisk, politisk uavhengig og opptatt av humanitært arbeid. Det er derfor nærliggende å tenke seg at Røde Kors, i motsetning til aktører som forsvaret eller den norske stat, hadde et mer idealistisk utgangspunkt for sitt engasjement. En annen måte Røde Kors skiller seg fra den norske stat, det norske forsvaret, og andre statlige eller internasjonale organisasjoner i den forstand at alt Røde Kors-personell var frivillige. I forsvaret var utenlandstjeneste riktignok frivillig, men det var kun åpent for noen få utvalgte individer (yrkessoldater). Røde Kors-personell kunne i prinsippet hvem som helst bli. Disse to tingene førte til at Røde Kors-personell i Korea ofte var personer som var motivert av ideen om å hjelpe folk uavhengig av tilhørighet, men som også ofte hadde en sterk eventyrlyst. Det gjenspeiles blant annet av den norske misjonæren og Røde Kors-legen Ragnar Wisløff Nilssen i sine memoarer, hvor han reflekterer over sine egne og sine kollegers motiver for å reise til Korea med Røde Kors.²³⁶

4.4 Korea etter Krigen

Allerede i første fase av Koreakrigen var det tydelig at landet ville trenge omfattende gjenoppbygging etter krigen. Ødeleggelsene var store over hele landet og sykdom, hjemløshet og matmangel var utbredte problemer. FNs sikkerhetsråd vedtok derfor resolusjon 85, som

---

²³³ Ibid: 65-69

²³⁴ Tudor 2014: 228

²³⁵ Nilssen 1952: 65-75

²³⁶ Ibid: 7-14

anbefalte sikkerhetsrådet om å ta opp denne problematikken i Generalforsamlingen.²³⁷ Dette førte til at det i desember 1950 i generalforsamlingen ble vedtatt å opprette et nytt organ for å håndtere sivilbefolkningens problemer, og for å planlegge den langsiktige gjenoppbyggingen av landet etter krigen. Dette Organet fikk navnet UNKRA (United Nations Korean Rehabilitation Agency for the relief and reconstruction of Korea).²³⁸ UNKRA ble administrert av en generalagent som ble utpekt av generalsekretæren i samråd med FNs Menneskerettighetskommisjon. Norge var fra starten av positiv til UNKRA og bevilget 6,45 millioner kroner (ca. 116 millioner 2019-kroner) til det nye FN-organet.²³⁹ Opprettelsen av UNKRA forteller oss at FN-koalisjonen sannsynligvis hadde en plan om en langvarig tilstedeværelse etter krigen, og at dette FN-organet også la fokus på utviklingshjelp gir oss et lite frempek på det norske/skandinaviske engasjementet i Korea etter krigen.

I 1954 ble NORMASH avviklet til fordel for et planlagt skandinavisk undervisningssykehus i Seoul.²⁴⁰ Disse planene hadde røtter helt tilbake til 1951, men ble som følge av krigshandlingene ikke iverksatt før etter våpenhvilen. Det skandinaviske sykehuset var et samarbeidsprosjekt mellom Norge, Sverige, Danmark, Sør-Korea og UNKRA. Alle fem parter fikk i denne avtalen konkrete ansvar, rettigheter og plikter. Sør-Koreanske myndigheter sto ansvarlig for å anskaffe bygninger og tomter til selve sykehuset, sørge for tilgang til nødvendigheter som drivstoff, Koreansk valuta og elektrisitet, frita alle importerte forsyninger til sykehuset for importavgifter og anskaffe koreansk personell. UNKRA skulle anskaffe kjøretøyer, innredning og boliger til sykehuspersonellet, samt stå for innkjøp av medisinsk utstyr. De skandinaviske landene skulle stille med et personale på ca 80, og betale transport og lønn til disse. Videre skulle de skandinaviske landene opprette og betale for et administrasjonsråd for sykehuset, og alt skandinavisk personell skulle etter avtalen betale for kost, losji og tjenester (Tolker, assistenter, etc) fra egen lomme.²⁴¹

---

²³⁷ United Nations 1950c

²³⁸ United Nations General Assembly 1950

²³⁹ Utenriksdepartementet 1951

²⁴⁰ Den Kongelige Norske Ambassade i Seoul

²⁴¹ Stortinget 1956 og Lange 1956 (St. Prp. Nr. 7. med addendum)

Fempartsavtalen om det skandinaviske sykehuset trådte i kraft med umiddelbar virkning den 13.03.1956, og byggearbeidet startet omgående. I 1958 kunne sykehusrådet rapportere at bygningene stod klare, og kun manglet installasjon av rørsystem og elektrisk anlegg. På dette tidspunktet var Røde Kors rolle ikke fullt så stor som tidligere, og Røde Kors hadde i stor grad fungert som rådgivere og administratorer for dette prosjektet, fremfor som en selvstendig aktør. Et godt eksempel på dette finnes også i rapporten fra 1958, nemlig Sven Rydman, som var tidligere sjef for Svenska Röda Korsets sykehus i Busan.²⁴²

Det skandinaviske sykehuset tilfredsstilte alle parter forventninger, og ble ansett som en suksess. Derfor ble det i 1963 underskrevet en forlengelse av avtalen fra 1956. Avtalen i seg selv gjennomgikk ingen endringer av betydning, utover at tidsperioden ble utvidet til 30.09.1968 og at UNKRA offisielt hadde blitt avviklet i 1958.²⁴³ UNKRAs oppgaver ble derfor i henhold til den opprinnelige avtalen fordelt på de fire resterende parter.²⁴⁴

Det ble også besluttet i fornyelsen av denne sykehusavtalen i 1963 at skandinavene også ville opprette ny sykehusavdeling i Daejeon, og at det opprinnelige sykehuset i Seoul skulle fullstendig overtas av koreanske myndigheter i løpet av 1968.²⁴⁵ I likhet med det opprinnelige sykehuset i Seoul, skulle sykehuset i Daejeon i begynnelsen være et undervisningssykehus, hvor skandinavisk personell skulle lære opp koreansk personell. Dette sykehuset skulle være operasjonelt allerede høsten 1965. Det fremgår tydelig fra den norske regjeringens side at det skandinaviske personellet over tid skulle trappes ned fra 58 stillinger i 1963 til 41 stillinger i løpet av 1965. I tillegg til dette ble det norske råd for undervisningssykehuset i Korea nedlagt med virkning fra 01.01.1965, til slik at sykehuset kunne underlegges Norsk Utviklingshjelp.²⁴⁶

Norges innblanding i Korea startet med Trygve Lies og den norske stats deltagelse i FNs sikkerhetsråd, hvor Lie innstendig oppfordret FN-medlemmer til å slutte opp om FNs resolusjoner, og den norske stat uten betenkeligheter stemte for en FN-aksjon i Korea.

---

²⁴² Utenriksdepartementet 1958

²⁴³ Lange 1964 (St. Prp. Nr. 122. med addendum)

²⁴⁴ Lange 1956: 7

²⁴⁵ Utenriksdepartementet 1963

²⁴⁶ Stortinget 1964

Sovjetunionen fikk ikke lagt ned veto mot denne avgjørelsen, da de var fraværende på alle FN-møter, hvilket i ettertid kan sees på som et alvorlig diplomatisk nederlag for Sovjetunionen. Norge sluttet seg til koalisjonen, og sendte en kontingent til Korea. Norges kontingent var hovedsakelig fokusert på humanitært arbeid, og var altså et mobilt feltsykehus som også hadde som oppgave å gi lokalbefolkningen medisinsk behandling.

Etter krigen endret prosjektet seg fra et nødhjelpsprosjekt til et utviklingsprosjekt. Det var etter krigen ikke like nødvendig å gi akutt medisinsk hjelp til soldater og lokale sivile, så skandinavene gikk sammen om å bidra til å bygge et moderne helsesystem i Sør-Korea. Dette prosjektets funksjon var todelt, ved at det på den ene siden var en fortsettelse av feltsykehuset som skulle yte en fortsatt medisinsk hjelp. På den annen side er et undervisningssykehus, i et land som i praksis manglet et eget moderne helsesystem, et prosjekt som søker å starte en institusjon i landet, som over tid også ville stabilisere landet. For den norske stat ville et ustabil Sør-Korea utgjøre en fare for å allikevel bli inkorporert i den kommunistiske verden, og en stabilisering av landet var derfor også i Norges interesse.

Gjennom hele det norske engasjementet i Korea var også Røde Kors innblandet. Røde Kors personell fungerte både som arbeidere ved feltsykehuset, men også senere som rådgivere og andre stillinger i forbindelse med det skandinaviske undervisningssykehuset. Dette samarbeidsforholdet peker fremover mot det senere forholdet mellom staten, Røde Kors, og Kirkens Nødhjelp i Biafra.

5 Norsk nestekjærlighet i Biafra

Dette kapittelet skal ta for seg den norske innsatsen under Biafra-konflikten, som altså er oppgavens andre case. Essensen i dette kapitelet er å se på den norske innsatsen i Biafra, det vil si hvilke norske aktører som var involvert, på hvilken måte disse var involvert, og hvorfor de var involvert. Biafrakrigen var en konflikt som i likhet med Koreakrigen har gått noe i glemmeboka, men som allikevel har satt sine spor. Biafrakrigens viktigste ettervirkning er at denne konflikten i stor grad har preget hvordan man i Norge ser på og forholder seg til Afrika. Når man i moderne tid tenker på afrikanske sultende barn med store mager, og utallige mødre over hele Norge ber barna sine spise opp maten sin fordi det finnes barn i Afrika som sulter, er dette i stor grad etterdønninger fra Biafrakrigen.

Norsk innsats i Biafrakrigen er en case som får frem måten den norske stat samarbeidet med ikke-statlige organisasjoner om felles humanitære mål, og hvordan disse organisasjonene ble inkorporert i den humanitære utenrikspolitikken. Under Biafrakrigen fungerte ikke-statlige aktører nærmest som en «proxy» for den norske stat, ved at staten indirekte finansierte hjelpearbeid gjennom dem. Videre viser det også hvor viktig internasjonal lov knyttet til suverenitet var for Norge, og relevansen av forholdet til FN og supermaktene i humanitær utenrikspolitikk. I tillegg fremhever denne casen hvordan tanker fra fredsbevegelsen og kristendommen også spilte en rolle i den humanitære utenrikspolitikken, først og fremst gjennom disse ikke-statlige aktørene.

5.1 Bakgrunnen for Biafrakrigen

Biafra var en utbryterstat i Nigeria fra 1967 til 1970. På kartet under ser vi utbryterstatens beliggenhet og grenser. Imidlertid er noen viktige steder ikke på kartet, spesielt viktig er Uli, hvor den improviserte flystripa vi skal snakke om senere lå, som ligger litt nordvest for Owarri. Den portugisiske øya Sao Tome er akkurat litt for langt sør til å vises på kartet, og den spanske øya Fernando Po er på kartet navngitt med det senere navnet Bioko.

Figur 4: Kart over Biafra.²⁴⁷

Nigeria fikk sin uavhengighet fra det britiske imperiet 01.10.1960. Nigeria var i likhet med mange andre tidligere kolonier i Afrika et multietnisk og multireligiøst land. Islam i nord og kristendom i sør. Helt i sørøst i landet på grensen til Kamerun ligger et område som heter Biafra. Dette området var befolket av primært kristne Iboer. I likhet med mange andre etniske grupper i postkoloniale Afrika hadde Iboene anstrengte forhold til andre etniske grupper i sitt eget land. I Iboenes tilfelle var disse Yorubaene som bodde på vestbredden av Nigerelven, og en rekke forskjellige muslimske folkeslag i nord.

Nigeria var i 1960 et land med 50 millioner folk, deriblant ca. 10 millioner Yoruba, ca. 11 millioner Iboer, 18 millioner Hausa-Fulanier.²⁴⁸ Yorubaene holdt til sør i landet, vest for Nigerelven. Yorubaene var for det meste kristne, men voodoo var også utbredt i Yoruba-samfunnet. Iboene var et hovedsakelig kristent folkeslag, og holdt til i sør-øst, altså på østsiden av Nigerelven. Hausa-Fulanierne er et blandingsfolk som følge av at Hausaene og Fulanierne gradvis ble ett folk. Hausa-Fulanierne holdt til Nord i Nigeria og majoriteten av dem var muslimer.

Hausa-Fulanierne hadde en uproporsjonalt stor rolle i den nye Nigerianske staten. Det var kun folk fra nord-områdene som fikk inneha offentlige stillinger i Nigeria. Både Yorubaene og

²⁴⁷ Gaba 2008

²⁴⁸ Berge 2005: 27-30

Iboene ble derfor styrt av Hausa-Fulanier, og var selv utelukket fra maktposisjoner i sine egne kjerneområder. Dette bidro dermed til å eskalere den etniske og religiøse spenningen som i utgangspunktet var i landet, og som ventet ble det til slutt konflikt.

I mai 1967 brøt det ut borgerkrig i Nigeria, da Iboene anført av General Emeka Ojukwu erklærte seg som en selvstendig stat. Biafra var både økonomisk og militært underlegen Nigeria, noe som også forverret seg da Nigerianerne iverksatte en blokade av hele området, og dermed gjorde Biafra til en enklave.²⁴⁹ Imidlertid var denne konflikten i utgangspunktet ikke unik. Denne perioden av nyere Afrikansk historie er preget av borgerkriger, løsrivningskriger, stammekriger, osv...

Kort sagt var Nigeria i likhet med andre tidligere kolonier i Afrika preget av etniske konflikter, religiøse spenninger, kunstige grenser fra kolonitiden, klassekamp, og et politisk system med disproportjonal representasjon. Disse problemene førte den unge staten ut i en tre år lang blodig og grusom borgerkrig.

5.2 Den humanitære situasjonen

Den humanitære situasjonen i Biafra var nært så alvorlig som det kan bli. Først og fremst var området preget av en ekstrem hungersnød som følge av handelsblokaden og krigshandlingene. Denne situasjonen gjorde seg spesielt bemerket, og særlig blant vanlige folk var sympatien stor for «de sultne barna i Biafra». Men hvorfor mente man at situasjonen i Biafra var så bemerkelsesverdig, og spesielt grusom? Man kan gjerne lure på hvorfor det var nettopp Biafra-krigen som ble den konflikten i Afrika på denne tiden som man i vesten engasjerte seg i. I samtiden var det konflikter i Etiopia, Sudan, Tsjad og en rekke andre steder i Afrika. Imidlertid ble Biafra den konflikten som fikk mest oppmerksomhet, til tross for Biafra-krigen kun var ett eksempel på de mange konfliktene på det afrikanske kontinentet.

---

²⁴⁹ Stremlau 1977: 73-74

5.2.1 Kwashiorkor

Kwashiorkor er en sykdom som i stor grad preget Biafrakrigen, dette er en alvorlig sykdom med tydelige symptomer. «Kwashiorkor» er et ord som er veldig fremmed for folk flest, men ordet kommer fra språket Ga, som snakkes i Ghana, og betyr noe i retning av «Sykdommen som barn får når den nye babyen blir født», og ble for første gang brukt som medisinsk begrep av den Jamaicanske legen Cicely Williams (Jamaicas første kvinnelige lege). Kwashiorkor er en sykdom som kommer av en prekær mangel på protein, symptomer inkluderer veksthemning, tynn hud, pigmenttap i huden, diare, væskeansamlinger i kroppen, og fremfor alt en stor oppblåst mage. Risikoen for varige men er svært høy, til og med om pasienten får tidlig behandling; kortvoksthet og hjerneskader er vanlige ettervirkninger, og dersom pasienten i tillegg lider av vitamin-A mangel vil vedkomne nesten garantert bli permanent blind. Sykdommen forekommer som oftest i tidlig alder (3-5 år), og dødsraten for pasientene er ca. 90% (svært få ubehandlede pasienter rekker å bli 10 år).²⁵⁰

Imidlertid finnes det behandling for Kwashiorkor som gjør at de fleste som er rammet ikke dør, selv om varige men ofte forekommer. Behandlingen består i å gi pasienten proteinrik mat, noe som ofte er mangelvare i områder som er rammet av sultkatastrofer, slik som Biafra. Vanligvis benyttes ting som gjær, peanøttsmør, melkepulver og liknende som behandling, da pasientens matlyst og evne til å svelge ofte er kraftig svekket.²⁵¹

De norske aktørene kom derfor raskt frem til at matmangelen måtte bekjempes. Den norske stats mest effektive våpen mot sulten var den norske fiskeriindustrien, nærmere bestemt bidro den norske stat med tørrfisk til en verdi av 50 millioner kroner (ca. 500 millioner i 2019-kroner). Denne tørrfiskens produksjonskostnad ble estimert til ca. 95 øre kiloen (altså ca. 10 kroner i 2019-kroner), tørrfisk har en usedvanlig lang holdbarhetstid, tørrfisk er næringsrikt (spesielt viktig var det at tørrfisk er proteinrikt), og Norge var verdens ledende produsent. Derfor var tørrfisk en velegnet matvare for nettopp dette formålet. Tørrfisken ble kjøpt opp av den norske

---

²⁵⁰ Williams 2003 og Svihus 2018

²⁵¹ Williams 2003

stat fra kommersielle aktører, og gitt til Kirkens Nødhjelp og Røde Kors. Tørrfisken ble så fraktet til Biafra og delt ut til befolkningen av personell fra Kirkens Nødhjelp og Røde Kors.²⁵²

5.2.2 Mediedekning

Det er en viktig del av forklaringen at Biafra nemlig var verdens første TV-sendte sultkatastrofe. Det er i den forbindelse viktig å presisere at man også tidligere hadde hatt krigsjournalisme og bilder fra krig. Det har også blitt skrevet i aviser om krig så lenge det har vært aviser, og man har siden skrivekunsten ble funnet opp skrevet om krig. Det som imidlertid var nytt under Biafra-krigen var at fjernsynsapparater i vesten hadde blitt allemannseie, og som følge av det ble det vanlig å se nyheter på TV, med andre ord hadde de fleste tilgang til en TV og fikk dermed sett reportasjene fra Biafra. TV kan i motsetning til radio og aviser vise filmopptak, som førte til at man nå kunne få filmopptak av døde, skadde og utsultede barn direkte inn i stua i relativ sanntid. I Norge ble det for eksempel sendt reportasjer av Erik Bye fra Biafra, hvor det ble vist ulike former for elendighet med veldig detaljerte bilder.²⁵³ Sammen med Vietnamkrigen var Biafra første gang man i vesten kunne se usensurert krig og sult på TV i sanntid.²⁵⁴ Dette gjorde naturligvis sterkt inntrykk på befolkningen, og korrelerer med en bølge av anti-krig bevegelser i vesten.²⁵⁵

Biafras leder, General Ojukwu, la aktivt også til rette for slike reportasjer og tok imot journalister med åpne armer. Ojukwu hyrte sågar inn det amerikansk-sveitsiske markedsføringsfirmaet Markpress for å få Biafras sak ut i verden. Dette førte til at reportasjer og bilder av krigens grusomheter dukket opp på plakater, i aviser og på TV-skjermer over hele den vestlige verden, også i Norge. Markpress fungerte i praksis som den Biafranske regjeringens eneste talerør mot omverdenen, og alle offentlige uttalelser fra Biafras lederskap ble formidlet gjennom Markpress. Bildene fra Biafra minnet mange om bildene fra andre verdenskrigs konsentrasjonsleirer, med utsultede og lemlestedes mennesker. Inntrykkene folk fikk fra disse bildene var grufulle, og appellerte bevisst til folks samvittighet og

---

²⁵² Utenriksdepartementet 1969

²⁵³ Bye 1969

²⁵⁴ Tamnes 1997: 351

²⁵⁵ Store Norske Leksikon 2019

rettferdighetssans. Markedsføringen av folkemordet i Biafra bidro sterkt å påvirke opinionen i vesten i pro-Biafransk retning ved å gjøre befolkningen bevisste på situasjonen i Biafra.²⁵⁶

Markpress har i ettertid blitt kritisert for å ha bidratt til å forlenge krigen ved å oppfordre støtte til Biafra, for å ha «svartmalt» den føderale Nigerianske regjeringen, og for å ha distribuert biafransk propaganda. En anklage var at Markpress hadde fremstilt «fattigdomsporno» for å indoktrinere vestlig opinion på biafransk bestilling. Denne kritikken er også delvis berettiget, da for eksempel påstander om at Nigerias intensjon var å utslette Iboene som folkeslag ikke hadde noen rot i virkeligheten. Kritikken tar derimot ikke høyde for at også den Nigerianske regjeringen hyret inn PR-byråer til samme type propagandaformål, og at situasjonen i Biafra faktisk var såpass prekær at Markpress anså overdrivelser av elendigheten som unødvendig.²⁵⁷

På bildet under ser vi et eksempel på et slikt bilde fra Biafra. Bildet viser et utsultet barn med tydelige tegn på begynnende kwashiorkor. Det bør også nevne at det dette bildet bevisst også ble valgt til illustrasjonsbilde i denne teksten, da dette faktisk er et relativt «mildt» bilde fra Biafra. Bildene som gjerne ble vist på TV var ofte enda mer grusomme enn dette, og det sier seg nesten selv at dette også påvirket folks oppfatning av situasjonen.

---

²⁵⁶ Mageli 2014: 254-256

²⁵⁷ Berge 2005: 143-146

Figur 5: Sultrammet barn under Biafrakrigen.²⁵⁸

5.3 Internasjonal innblanding

Biafra-konflikten fant sted fra 1967 til 1970, altså under den kalde krigen. Akkurat som i andre kriger under den kalde krigen, var det også innblanding fra stormaktene i Biafra. Dette kan kort oppsummeres som at Storbritannia og Sovjetunionen støttet de Nigerianske myndighetene, mens Frankrike og Kina støttet Biafransk selvstendighet. Amerikanerne anså Nigeria for å være i britenes innflytelsessfære, og holdt seg derfor offisielt nøytrale.

Nigeria var en tidligere britisk koloni, og hadde derfor tette bånd til Storbritannia. De fleste utdannede nigerianere var utdannet i Storbritannia, britene var en av landets viktigste handelspartnere, og den nigerianske hæren brukte for det meste britisk utstyr. Frankrike hadde etter en atomsprengning på afrikansk jord (Algerisk Sahara) hatt et dårlig forhold til Nigeria, helt til det punkt at franske varer ble boikottet og den franske ambassadøren fikk 48 timer på seg til å forlate Nigeria.²⁵⁹ I tillegg til at Frankrike førte sin «Françafrique-doktrine», som søkte å opprettholde, og styrke, fransk innflytelse i Afrika. Slik at et svekket Nigeria ville bety økt

---

²⁵⁸ Mens Ukjent

²⁵⁹ Stremlau 1977: 4-14

fransk innflytelse i Vest-Afrika på bekostning av Britisk innflytelse.²⁶⁰ Nigeria var i utgangspunktet et vestvendt regime, og var skeptisk til Sovjetunionen. Imidlertid ønsket Sovjetunionen å styrke sin posisjon som en aktør i Afrika, og var også villig til å samarbeide med ikke-kommunistiske regimer. I løpet av Biafra-konflikten ble Sovjetunionen en viktig leverandør av krigsmateriell til Nigeria, blant annet dannet sovjetiske MiG-17-fly kjernen i det Nigerianske flyvåpnet.²⁶¹ For Kina var Sovjetunionen ansett som en rival etter at den Sino-sovjetiske alliansen opphørte etter avstaliniseringspolitikken. Videre var Storbritannia for kineserne ansett som den største aktøren bak det såkalte «ydmykelsens århundre», samt at britene hadde en koloni på «kinesisk jord», altså Hong Kong.²⁶² Kineserne anså altså Biafra-konflikten som en anledning til å bekjempe det de anså som Sovjetisk revisjonisme og Britisk imperialisme.

Et par interessante opplysninger vi umiddelbart får ut av å se på denne grove oversikten over de to sidene er for det første: At i likhet med Koreakrigen støttet Norge og Sovjetunionen hver sin respektive side i konflikten. En viktig forskjell derimot er at hver side fikk støtte av en vestlig og en kommunistisk stormakt. Frankrike og Storbritannia, som begge var NATO-medlemmer og dermed også Norges allierte var på hver sin side i konflikten. Dette betydde for Norge at militær støtte var utelukket, da det utvilsomt ville føre til konflikt med Storbritannia. Imidlertid må det presiseres at stormaktenes interesse for Biafra-krigen var begrenset, da det i samme tidsperiode var andre konflikter som var mer relevante for den pågående kalde krigen; som for eksempel Vietnamkrigen.

5.4 Norske aktører

Hvem var de norske aktørene og hva var deres roller? Det er primært tre norske aktører involvert. Disse tre aktørene som utgjør den norske innsatsen i Biafra er: Den norske stat, Kirkens nødhjelp, og Røde Kors.

---

²⁶⁰ Arseneault 2017

²⁶¹ Stremlau 1977: 8-9

²⁶² Filseth & Garberg 2019

Den norske stat hadde for det meste en indirekte, men dog viktig rolle under Biafra konflikten. Det vil si at den norske stat altså ikke hadde «folk på bakken» i Biafra slik som i Korea, men i stedet finansierte ulike tiltak. Dette har å gjøre med to ting, nemlig som tidligere nevnt at å åpent kjempe mot britiske interesser i Nigeria var utelukket. Og at frykten man hadde for sovjetisk ekspansjon var redusert siden Koreakrigen, hovedsakelig grunnet regimeskifte i Sovjetunionen og en periode preget av avspenning i den kalde krigen.

Det norske engasjementet ble hovedsakelig utført av ikke-statlige aktører, i all hovedsak Norske Røde Kors og Kirkens Nødhjelp. Statens hovedbidrag var finansiering av disse ikke-statlige organisasjonene, for eksempel fikk Røde Kors bevilget 100 000 kroner 26.10.1967 og ytterligere 150 000 kroner 15.03.1968 (ca. 2,5 millioner i 2019-kroner.).²⁶³ Denne ordningen hvor ikke-statlige organisasjoner mottok støtte fra staten var ikke nye, men ble stadig vanligere utover 60-tallet. Spesielt kirkelige organisasjoner søkte støtte til ulike humanitære formål som for eksempel Den Norske Tibetmisjon eller det Norske Misjonsselskaps prosjekter på Madagaskar og i Kamerun.²⁶⁴

Den Norske Stat støttet Kirkens Nødhjelp og Røde Kors økonomisk gjennom NORAD, og i Stortinget rådet det også bred enighet om at slik støtte både var hensiktsmessig og nødvendig. Samlet sett hadde den norske stat bevilget 80 millioner kroner (ca. 700 millioner 2019-kroner) til hjelpearbeid i regi av Kirkens Nødhjelp og Røde Kors i Biafra.²⁶⁵ Den Norske Stat sendte også hjelp gjennom FN, nærmere bestemt gjennom FAO (FNs Mat- og jordbruksorganisasjon, Food and Agriculture Organization). FAO ble stiftet i 1945 med det formål å utrydde sult og underernæring.²⁶⁶ FAO ble bevilget 11 millioner kroner (ca. 112 millioner 2019-kroner) i regulært bidrag, hvorav 33% skulle betales kontant og resten i varer (Tørrfisk, tonnasje etc). Utenriksdepartementet og Fiskeridepartementet med John Lyng i spissen anmodet videre regjeringen i tillegg å øke støtten til FAO med ytterligere 10 millioner kroner (ca. 100

---

²⁶³ Lyng 1969

²⁶⁴ Simensen 2003: 215-216

²⁶⁵ Utenriksdepartementet 1970

²⁶⁶ matdepartementet 2015

millioner 2019-kroner) i et norsk tilleggsbidrag som skulle leveres i form av 2 000 tonn tørrfisk.²⁶⁷

At den norske stat bevilget såpass mye penger til hjelpearbeid i Biafra henger muligens sammen med den daværende norske regjeringen. Regjeringen som satt fra 1965 til 1971, altså blant annet under hele Biafrakonflikten var Borten-regjeringen. Borten-regjeringen var en borgerlig regjering anført av Senterpartiets Per Borten. Borten-regjeringen bestod av Senterpartiet (SP), Høyre (H), Venstre (V) og Kristelig Folkeparti (KrF).²⁶⁸ Av disse partiene var KrF, Venstre og Høyre de mest sympatiske innstilte til Biafra, selv om KrF var det eneste Norske partiet som offisielt støttet Biafras uavhengighet.²⁶⁹ John Lyng (H) som var utenriksminister tok imot Biafranske utsendinger på sitt kontor, til tross for at hverken han personlig eller partiet han tilhørte offisielt anerkjente Biafra.²⁷⁰

Man kan spørre hvorfor Norge ikke sendte våpen eller soldater til Biafra. Dette skyldes trolig at Biafrakrigen politisk sett var mer komplisert enn for eksempel Koreakrigen. I Koreakrigen var det kommunistene mot vesten, i Biafrakrigen, derimot, var det både vestlige og kommunistiske makter på begge sider. En eventuell norsk militærekspedisjon til Biafra ville risikert å komme i kamp mot britiske styrker, hvilket simpelt hen ville vært helt uaktuelt. En annen og muligens viktigere grunn er at denne konflikten også handlet om suverenitetsprinsippet i FN-pakten. I FN-paktens artikkel nr. 2 slås det fast at alle konflikter skal løses fredelig, og at ingen FN-medlemmer kan blande seg inn i andre staters interne anliggender uten samtykke fra staten det gjelder. Ettersom Nigeria var et anerkjent medlem av FN, hvor FN også anerkjente Nigerias grenser, var altså Biafra-regionen definert som et nigeriansk indre anliggende. For andre land å sende noen form for personell dit ville vært en krenkelse av Nigeriansk suverenitet, og derfor også brudd på FN-pakten.²⁷¹ Den norske stats støtte til Biafra var derfor begrenset til uoffisiell og indirekte humanitær hjelp gjennom FAO,

---

²⁶⁷ Lyng 1969

²⁶⁸ Regjeringen

²⁶⁹ Tamnes 1997: 353 og Pedersen 1998: 47-57

²⁷⁰ Mageli 2020

²⁷¹ FN 1945

Røde Kors, og Kirkens Nødhjelp, ettersom det for den norske stats del ikke var ønskelig å svekke artikkel 2 i FN-pakten.²⁷²

5.4.1 Kristen-Norge våkner

Kristen-Norge spilte også en meget sentral rolle under Biafra-krigen. Det menes altså bedehus, menigheter og kirkesamfunn i hele Norge. Misjonsarbeid betyr ikke det samme som på folkemunne, det er ikke nødvendigvis utdeling av bibler eller andre stereotypiske former for misjon. I norsk misjonstradisjon kan man grovt oppsummert si at misjon handler om å lede folk til den kristne tro ved å hjelpe dem til å stå på egne bein. For mange norske kristne var misjon og hjelpearbeid nærmest synonymt, og man kan nesten si at mange følte en slags religiøs plikt til å hjelpe i Biafra. For å forstå dette må vi først snakke litt om den norske misjonstradisjonen, og om teologien rundt misjon.

Norske misjonærer har drevet hjelpearbeid (selv om de selv aldri brukte dette ordet) siden 1844. I 1844 kom de første norske misjonærene Natal i Sør-Afrika for å misjonere blant Zuluene, og som del av dette misjonsarbeidet delte misjonærene ut mat og medisiner, lærte folk å lese, bygde hus og tok seg av kvinner som hadde rømt fra mannen sin. Misjonærene begrunnet alt dette hjelpearbeidet ut ifra teologi, først og fremst den kristne nestekjærligheten. Tanken om nestekjærlighet går ut på at alle mennesker er brødre/søstre, og for å virkelig kunne elske Gud må man også elske sine brødre og søstre. Nestekjærligheten handler om å hjelpe alle som trenger hjelp etter sin beste evne, og at gode kristne har en slags religiøs plikt til å hjelpe andre mennesker (brødre og søstre), slik at også disse kunne få en relasjon til Gud gjennom kristen nestekjærlighet.²⁷³ Ideen kommer i den norske lutherske kristendommen fra 1. Johannes 4:20-4:21 som lyder slik:

---

²⁷² Tamnes 1997: 351-354

²⁷³ Bispemøtet 2015

«Den som sier: «Jeg elsker Gud», men likevel hater sin bror, er en løgner. For den som ikke elsker sin bror som han har sett, kan ikke elske Gud som han ikke har sett. Og dette er budet vi har fra ham: Den som elsker Gud, må også elske sin bror.»²⁷⁴

Tanken her er altså at dersom man ikke kan elske sine medmennesker, kan man heller ikke elske Gud. Derfor måtte man ifølge norsk luthersk kristendom hjelpe andre mennesker etter beste evne for å kunne kalle seg en god kristen. Dette betød at mange norske kristne så det som sin plikt å hjelpe fattige i fjerne land, slik at de for det første selv kunne komme nærmere Gud, og for det andre slik at de kunne spre guds ord til nye folkegrupper da det også er en sentral del av kristen misjonsvirksomhet.²⁷⁵ Dette med å spre guds ord til nye folkegrupper kommer fra Misjonsbefalingen:

«Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler: Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.»²⁷⁶

Det andre aspektet ved norsk misjonsvirksomhet var også hentet fra norsk luthersk teologi, nemlig at en god kristen selv skal kunne lese bibelen, også kjent som «Sola Scriptura» eller «teksten alene».²⁷⁷ Dette betyr at dersom man skal være en god kristen må man lese Bibelen selv, hvilket betød at norske misjonærer startet skoler og bygde relevant infrastruktur der de drev sin virksomhet. Norske misjonærer bygde hus, skoler, lasaretter og alt som hører med.²⁷⁸ Alt dette ble bygget ut ifra at dersom man skulle spre det kristne budskap, måtte man ha en fungerende skole hvor lokalbefolkningen kunne lære å lese slik at de dermed kunne lese Bibelen.

---

²⁷⁴ Bibelselskapet 2011: 1. Joh 4:20-24:21

²⁷⁵ Simensen 2003: 25-32 og Dnk

²⁷⁶ Bibelselskapet 2011: 28 Matt 16-20

²⁷⁷ Simensen 2003: 18-32

²⁷⁸ Ibid: 28-32

En annen arena hvor kristne viste sitt engasjement var i politikken. Det hersket bred politisk enighet om at man skulle hjelpe Biafra, men Kristelig Folkeparti stod i spissen. KrF var det eneste norske partiet som offisielt støttet biafransk autonomi. Opprinnelig støttet KrF full biafransk uavhengighet, men av politiske årsaker korrigerer man til å heller støtte lokalt autonomi.²⁷⁹ Det var altså bred sympati for Biafras lidelser i Norsk politikk, for eksempel uttrykte alle ungdomspartiene sin støtte i stortingets spørretime, og en rekke politikere fra andre partier som for eksempel høyremann og utenriksminister John Lyng hadde også sympati for Biafra. Imidlertid var det gjennom KrF mesteparten av Kristen-Norges engasjement for Biafra kom til uttrykk.²⁸⁰

Når vi nå tar i betraktning at Biafras befolkning overveiende var kristne, og at norske kristne ofte så på hjelpearbeid i forbindelse med misjon som en religiøs plikt, er det heller ikke spesielt overraskende at Kristen-Norge reagerte spesielt på situasjonen i Biafra. Kristne velgere støttet KrFs krav om å anerkjenne Biafra som selvstendig stat, og utallige menigheter over hele Norge samlet inn det de kunne av midler til hjelpearbeidet. Kirkens Nødhjelp mottok spesielt mange donasjoner fra Kristen-Norge, og fungerte som Kristen-Norges fremste og viktigste representant i hjelpearbeidet.

5.4.2 Kirkens Nødhjelp

Den viktigste norske kristne aktøren i Biafrakrigen var Kirkens Nødhjelp. I Norge fantes det et bedehus i hver eneste bygd, andelen troende var høy, og prester, predikanter, pastorer etc. i hele Norge tok til orde for å hjelpe i Biafra. Dermed ble det arrangert pengeinnsamlinger, basarer, loppemarked og liknende av mange ulike menigheter som videresendte pengene til Kirkens Nødhjelp.²⁸¹

Kirkens nødhjelp ble opprettet i 1947 for å hjelpe ofrene etter andre verdenskrig, og da spesielt i Tyskland hvor det var brutt ut sult. Det bør ellers merkes at Kirkens Nødhjelp da var en innsamlingsaksjon, og ikke en organisasjon. Det var et meget kontroversielt prosjekt, da Norge

---

²⁷⁹ Tamnes 1997: 352-354

²⁸⁰ Stortinget 1968

²⁸¹ Berge 2005: 150-158

kun to år tidligere hadde vært okkupert av Tyskland.²⁸² Imidlertid argumenterte Venstrepolitikeren Christian Oftedal for at et slikt prosjekt kunne bidra til en forsoning mellom Norge og Tyskland. Kirken anså dette prosjektet også som en del av den såkalte «åndskampen», altså som en offensiv mot det man da anså anti-kristne tanker. Kirkens Nødhjelp anså sekularisme som en trussel mot kristendommen, og mente at dette måtte bekjempes med kristen barmhjertighet. Tanken baserte seg på at dersom man offentlig kunne vise folk guds godhet, ville folk vende seg til kristendommen. I praksis ble det til at Kirkens nødhjelp delte ut tran og sild til sultrammede tyskere etter krigen for å både forsones seg med kirken i begge de tyske statene, og som en følge av denne ideen om å bekjempe sekularisme med kristen barmhjertighet.²⁸³

Kirkens Nødhjelps innsats i Tyskland ble i stor grad ansett for å være en suksess. Forholdet mellom de tyske statene og Norge ble betraktelig forbedret i den perioden Kirkens nødhjelp opererte i Tyskland, og Kirkens Nødhjelp bidro til denne forsoningen. I løpet av de neste årene ble prosjektet utvidet til å også omfatte kinesiske flyktninger i Hong Kong, jordskjelvrammede i Algerie, og flomrammede i India og Kongo. Engasjementet rundt Kirkens nødhjelp vokste, og i 1953 ble det vedtatt å opprette Kirkens Nødhjelp som en egen organisasjon.²⁸⁴

I 1962 ble kontoret for norsk utviklingshjelp, senere NORAD, opprettet. Fra den norske stats side var det ment at norsk utviklingshjelp i utgangspunktet skulle være sekulær/livssynsøytral og gå gjennom FN eller bilaterale avtaler. Altså var den norske stat på dette tidspunktet skeptisk til å la ikke-statlige aktører ha en vesentlig rolle i utviklingshjelpen.²⁸⁵ Kirkens nødhjelp hadde riktignok sterke bånd til Den Norske Kirke, som på denne tiden var en del av den norske stat, men ble allikevel regnet som en ikke-statlig aktør. Likevel tok Kirkens nødhjelp eget initiativ, og startet egne prosjekter i tråd med den norske misjonstradisjonen. Dette er viktig å merke seg, da ikke-statlige organisasjoner senere skulle bli ryggraden i den norske innsatsen under Biafra-krigen noen få år senere.

---

²⁸² Tønnessen 2007: 25-26

²⁸³ Ibid: 25-39

²⁸⁴ Kirkens Nødhjelp

²⁸⁵ Tønnessen 2007: 61-63

Mens den norske stat drev utviklingsprosjekter i Kerala (India), og Tanzania utover 50- og 60-tallet, startet Kirkens nødhjelp sitt eget utviklingsprosjekt i Øst-Nigeria, primært i byen Abakaliki. Abakaliki ligger i det området som senere ble Biafra, og var i likhet med områdene rundt, primært befolket av kristne Iboer. Dette stedet ble sett på som det beste stedet for et kirkelig utviklingsprosjekt, da man på denne tiden anså Nigeria som et av Afrikas mest lovende land. Nigeria hadde på denne tiden en relativt god økonomi (til å være en nylig uavhengig koloni), og den sosiale uroen knyttet til etniske og religiøse skillelinjer var enda ikke blitt tydelige for folk i vesten.²⁸⁶ Det siste skyldes sannsynligvis at nigerianske anliggender sjelden fant veien frem til vestlige medier. Imidlertid er det viktig at det understrekes at den norske stat ikke hadde noen nevneverdig tilstedeværelse i Nigeria på denne tiden, da den norske stats fokus var på India og Øst-Afrika, men at Kirkens nødhjelp var i Nigeria allerede i 1962, altså 5 år før krigen.

Abakaliki-Prosjektet bar i utgangspunktet preg av et utviklingsprosjekt innenfor jordbruk, og ikke på katastrofehjelp slik som senere ble tilfelle under Biafra-krigen. Prosjektet bar navnet «Norwegian Church Agricultural Project», og siktet på å modernisere det lokale jordbruket, sånn sett kan prosjektet minne noe om fiskeriprojektet i Kerala. Abakaliki ble Kirkens Nødhjelps operasjonsbase. Problemet med Abakaliki-prosjektet var imidlertid finansieringen. Opprinnelig skulle prosjektet bli finansiert av donasjoner fra frivillige givere, men det viste seg at pengeinnsamlingen ikke gikk like bra som planlagt. I desember 1962 stod prosjektet på konkursens rand. Prosjektet ble reddet av at det ny-oppstartede NORAD innvilget en søknad om pengestøtte, og dermed fikk prosjektet bevilget 300 000 kroner (ca. 3,7 millioner 2019-kroner).²⁸⁷

Da Biafrakrigen brøt ut ble Biafra satt under en føderal nigeriansk blokade, og det ble mangel på det meste av nødvendigheter. I starten skipet Kirkens Nødhjelp sammen med Røde Kors og mange andre organisasjoner inn mat og medisiner via havnebyen Port Harcourt, som var Biafras eneste havn. Dette fikk imidlertid en brå slutt i midten av Mai 1968, da føderale styrker sikret kontroll over Port Harcourt. Utbryterstatens eneste havn var under føderal kontroll, grensa mot Kamerun var sperret på Kamerunsk side, og resten av utbryterstatens grenser var

---

²⁸⁶ Ibid: 61-65

²⁸⁷ Ibid: 74-75

mot Nigeria. Biafra var nå isolert fra omverden, og hjelpeorganisasjonene måtte finne på noe nytt.²⁸⁸

5.4.3 Jesus Christ Airlines

Jesus Christ Airlines ble kallenavnet på luftbroen fra Sao Tome og Fernando Po til Uli. Luftbroen ble i stor grad muliggjort takket være en svensk greve med en enorm fasinasjon for flyging, nemlig Carl von Rosen. Von Rosen foretok i august 1968 en flygning til Biafra, og brøt med det den føderale blokaden. Flygningen skal ha ligget på 10-60 meters høyde for å unngå radar, von Rosen med det at flygninger til Biafra var mulig, den føderale blokaden til tross. Von Rosen returnerte så til Sverige, og ble etter kun noen få dager ansatt av Nordchurchaid (paraplyorganisasjon for nordiske hjelpeorganisasjoner i Biafra), og fikk ansvaret for å lede en luftbro fra Sao Tome til Biafra.²⁸⁹ Det fantes ingen flyplass i Biafra, og det ble derfor bygget en improvisert flystripe utenfor byen Uli. Denne improviserte flystripen var i realiteten en avsidesliggende grusvei. Imidlertid ble denne flystripen så sentral i å forsyne Biafras befolkning med sårt tiltrengt mat at den på høydepunktet av sin eksistens var Afrikas mest trafikkerte flyplass.²⁹⁰ Det ble foretatt over 5000 flygninger over halvannet år.²⁹¹

Når man snakker om luftbroen til Biafra er det viktig å påpeke at det teknisk sett fantes to stykker. Den største var den kirkelige luftbroen, og den andre var Røde Kors sin luftbro. Det er imidlertid ikke lett å skille disse to fra hverandre, fordi begge luftbroene hadde som formål å fly humanitær hjelp inn til Biafra fra Sao Tome og Fernando Poo. I tillegg til å ha samme destinasjon og formål delte også luftbroene fly, piloter, og det var samarbeid og koordinering mellom dem.²⁹² Sånn sett kan man si at det i navnet fantes to luftbroer, men at disse to i praksis fungerte som en.

---

²⁸⁸ Ibid: 87-90

²⁸⁹ Ibid: 90

²⁹⁰ Mageli 2014: 248

²⁹¹ Kirkens Nødhjelp 2017

²⁹² Pedersen 1998: 81-133

Dette prosjektet ble hetende Joint Church Aid, men ble på folkemunne hetende Jesus Christ Airlines. Luftbroen ble etter hvert et stort økumenisk prosjekt mellom mange kristne organisasjoner som var involvert (både protestanter og katolikker). JCA bestod av 35 forskjellige menigheter og ikke-statlige organisasjoner fra over 20 forskjellige land.²⁹³ JCAs hovedoppgave var å fly mest mulig mat og medisiner til lokalbefolkningen. Dette var også kanskje den aller farligste ruten en pilot kunne fly. Dette skyldtes at om man fløy på dagtid ville man bli beskyttet av Nigeriansk antiluftskyts, og om natten var det bekmørkt ettersom elektrisk lys enda ikke var veldig utbredt i Nigeria, og fordi landet ligger nærme ekvator hvilket gjør nettene lengre og noe mørkere enn i for eksempel Norge.²⁹⁴ Som følge av disse farlige forholdene var pilotene som tok disse oppdragene for Røde Kors og de kirkelige organisasjonene ironisk nok neppe folk man typisk ser for seg gå i kirken. Pilotene har i ettertid blitt karakterisert som til tider suicidale, drikkfeldige, og blottet for respekt for lover og regler.

Ideen om luftbroen var i stor grad et resultat av engasjement fra Kirkens Verdensråd, som er en økumenisk paraplyorganisasjon for ulike kirkesamfunn. Kirkens Verdensråd ble opprettet i Amsterdam i 1948, og fikk senere hovedsete i Genève. Hovedsakelig bestod samarbeidet av protestantiske og ortodokse menigheter, deriblant den Norske Kirke som var en av grunnleggerne.²⁹⁵ Kirkens Verdensråd besluttet allerede i 1967 å utrede en mulig Luftbro fra den Portugisiske Sao Tome og/eller den spanske øya Fernando Po, da både Spania og Portugal var sympatisk innstilt mot Biafra. Det ble vedtatt på Kirkens Verdensråds årsmøte i Uppsala 1968 at luftbroen skulle iverksettes så raskt som mulig, til tross for at Nigerianske myndigheter gjorde det klart at det ville bli ansett som et brudd på Nigeriansk suverenitet.²⁹⁶ Luftbroen ble dårlig mottatt av de føderale myndighetene. I Lagos anså man disse flygningene som uautoriserte flygninger, og dermed som en krenkelse av nigeriansk luftrom. De føderale myndighetene førte derfor en politikk hvor flygningene ble beskyttet av anti-luftsartilleri og jagerfly.

---

²⁹³ Mageli 2014: 248

²⁹⁴ Ibid: 151-153

²⁹⁵ Flottorp 2021

²⁹⁶ Berge 2005: 63-71

Luftbroen var tross sin humanitære intensjon kontroversiell. Nigeria var en uavhengig stat med internasjonalt anerkjente grenser og FN-medlemskap. En uavhengig stat har råderett over sitt eget luftrom, og kan i utgangspunktet nekte hvem som helst for en hvilken som helst grunn å fly over sitt territorium. En suveren stat kunne lovlige også skyte ned uautoriserte flygninger i sitt luftrom. Nigeria hadde med andre ord internasjonal lov på sin side, og denne situasjonen utløste debatt og hvorvidt suverenitet eller humanitarisme hadde forrang.²⁹⁷

I denne casen om Biafrakrigen ser vi at ikke-statlige aktører fikk en større rolle enn tidligere, og vi kan tydelig også se en klar kontinuitet i de realpolitiske hensynene. Det er veldig tydelig at den norske stats uoffisielle støtte til Biafra ikke bare kom fra et rent humanitært synspunkt. I tillegg til press fra norsk opinion, var det også gjenhengende frykt for sovjetisk ekspansjon, selv om denne frykten var betydelig dempet siden Koreakrigens dager. At Norge også kun holdt støtten indirekte gjennom ikke-statlige organisasjoner, vitner også om at den norske stat bevist gikk forsiktig frem ettersom den ikke ønsket å bryte FNs suverenitetsprinsipp.

---

²⁹⁷ FN 1945: 2

6 Konklusjon

Som nevnt i introduksjonen var utgangspunktet for denne oppgaven en artikkel av Øyvind Østerud, hvor Østerud klart sier at den humanitære utenrikspolitikken virket mot sin hensikt. Svaret på denne påstanden er at det kommer helt an på hva hensikten bak politikken var. Før funnene kan gi et svar på hva hensikten var, er det nødvendig å adressere noen hensikter som kan elimineres som mulige svar, da de ikke finnes noe i kildene eller litteraturen som peker mot dem.

Dersom man ser på den humanitære utenrikspolitikken som en form for veldedighet eller som en investering, har Østerud også helt rett i at den humanitære utenrikspolitikken virket mot sin hensikt. Fra et rent økonomisk synspunkt er utviklingshjelp og nødhjelp tapsprosjekter, hvor regnskapstallene raskt blir røde, og også holder seg røde. Det er altså feil å anse den humanitære utenrikspolitikken som en form for økonomisk investering, da humanitære prosjekter simpelt hen ikke gir noen økonomisk avkastning, snarere tvert om. Videre ble det klart og tydelig spesifisert ved opprettelsen av NORAD at norsk utviklingshjelp ikke var noen form for almisse. Østerud har også helt rett i at dersom hensikten var å drive statsbygging eller en demokratisering, har denne politikken også virket mot sin hensikt. Det er heller ikke noe grunnlag for å påstå at disse prosjektene på noe vis hadde som hensikt å endre mottakerlandenes styreform eller bygge institusjoner, da det ikke nevnes i noen samtidige kilder. Vi kan altså utelukke at hensikten med den humanitære utenrikspolitikken var å tjene penger, bygge opp institusjoner, på noe vis endre mottagerlandets styreform, eller veldedighet.

Oppgavens overordnede problemstilling lyder slik: **Hvilke var hensiktene med den norske humanitære utenrikspolitikken i perioden 1945 – 1970?** Det følger naturlig av denne problemstillingen må besvares aller først. Dette er altså et spørsmål om identifikasjon.

I kildene og litteraturen finnes det en klar peker mot at den ikke bare var en hensikt bak den humanitære utenrikspolitikken, men at hensikten var tredelt. Disse tre hensiktene er internasjonal solidaritet knyttet til fattigdomsbekjempelse og fred, ideer knyttet til kristen nestekjærlighet, og et ønske om å sikre Norge mot sikkerhetspolitiske trusler. Disse tre hovedmotivene har blitt ulikt vektlagt gjennom oppgavens periode, men de har alle tre spilt en viss rolle gjennom hele perioden, hvorav det fremste avviket er fraværet at noe utpreget kristent

engasjement under Koreakrigen. Det pekes bestemt i retning av at den humanitære utenrikspolitikken har hatt en realpolitisk hensikt om å sikre Norge mot Sovjetunionen, en humanitær hensikt basert på tanker om å sikre fred, og en religiøs hensikt basert på synet på barmhjertighet i norsk kristendom.

Tidlig i oppgavens periode var det sikkerhetspolitiske klart i sentrum av norsk humanitær utenrikspolitikk. For det første var Norges innblanding i Koreakrigen klart preget av frykt spredning av Sovjetisk ekspansjon. Spredning av kommunisme og sovjetisk ekspansjon var på dette tidspunktet nærmest synonymt, da kommunistiske regimer land nødvendigvis ville havne i Sovjetunionens innflytelsessfære og dermed også styrke Sovjetunionen. I Norge var tanken om en styrket Sovjetunion spesielt skummel, da Sovjetunionen gjentatte ganger hadde vist interesse for områder i Norsk besittelse, og som følge av kuppet i Tsjekkoslovakia fryktet man også at et liknende Sovjet-støttet kupp kunne skje i Norge.

Norges harde maktmidler var samtidig meget begrenset, og kunne på ingen måte måle seg mot Sovjetunionens tilsvarende harde maktmidler. Løsningen på dette problemet ble for Norges del todelt; Norge gjennomgikk en sikkerhetspolitisk vestvending, og ble med i NATO. Og for det andre ble Norge et land med en sterk pro-FN holdning. FNs regelverk slo klart fast at aggresjon mot andre medlemsland var totalt uakseptabelt, altså betydde dette at Sovjetunionen ikke ville få lov av FN til å for eksempel okkupere deler av Norge.

Imidlertid må det huskes at internasjonale regler, som FNs suverenitetsprinsipp, i praksis kun er et papir dersom reglene ikke blir håndhevet med makt. Derfor var det i Norges interesse å bygge opp FNs legitimitet og autoritet, slik at FNs regelverk både ville bli respektert og om nødvendig håndhevet med makt. I Norge var derfor også bred enighet om at aktiv norsk deltagelse i FN var helt nødvendig, og det ble sågar assosiert med forsvarspolitik i mange politiske kretser.

Norge var en meget aktiv medlemsstat i FN ved utbruddet av Koreakrigen. Trygve Lie satt som generalsekretær i FN, og Norge hadde et sete i FNs sikkerhetsråd. Trygve Lie var med på å skrive forslagene som førte til FN-koalisjonen mot Nord-Korea, og oppfordret aktivt alle medlemsland til å slutte seg til koalisjonen. Videre stemte den norske delegasjonen alltid umiddelbart for Trygve Lies forslag om å yte hjelp og støtte til Sør-Korea. Generalsekretæren

skulle i utgangspunktet forholde seg nøytral, men Norges delegasjon skulle derimot aktivt fronte Norges interesser. Generalsekretærens handlinger kan altså ikke knyttes til den Norske stat, tross Lies forbindelser til Arbeiderpartiet og Norges daværende regjering (Gerhardsen-regjeringen), men den norske delegasjonens stemmeangivelse kan derimot si oss mye om hvordan den norske stat forholdt seg til situasjonen.

At den norske delegasjonen stemte «ja» uten noen særlig nøling, forteller oss at den norske stat i utgangspunktet var positive til denne koalisjonen. Dette viser en overensstemmelse mellom den Norske stat og FN. Norge og FN var begge enige om at regelverket måtte håndheves med makt, da man fryktet at invasjonen av Sør-Korea kunne være den første fasen av en større offensiv fra Sovjetunionen og resten av den kommunistiske verden. Derfor kan alternativet til dannelsen av FN-koalisjonen, og dens påfølgende motoffensiv mot Nord-Korea, ha blitt sett på med fryktingytende assosiasjoner tilbake til Appeasement-politikken som var blitt ført ovenfor Nazi-Tyskland på 1930-tallet. Det ble altså vedtatt å håndheve regelverket med makt.

En viktig ting å huske på i forbindelse med dette vedtaket om å danne en FN-koalisjon, og sendte FN-soldater til Korea, er at dette ble vedtatt ved avstemning i FNs sikkerhetsråd. Grunnen til at dette er vesentlig ligger i hvordan sikkerhetsrådet fungerer, spesifikt i av Sovjetunionen var et av de permanente medlemmene i Sikkerhetsrådet, hvilket også innebar at Sovjetunionen hadde veto-rett. Sovjetunionen kunne altså stoppet FN-koalisjonen fra å i det hele tatt dannes ved å simpelt hen nedlegge et veto mot forslaget. Sovjetunionen boikottet imidlertid møtene i sikkerhetsrådet på dette tidspunktet, grunnet FNs motvilje til å anerkjenne Folkerepublikken Kina som Kinas rettmessige representant i Sikkerhetsrådet. Denne situasjonen viser tydelig frem at aktiv deltagelse i FN faktisk kunne ha stor betydning for sikkerhetspolitiske spørsmål. Ved å boikotte møtene i Sikkerhetsrådet, og dermed si fra seg muligheten til å benytte veto-retten sin, åpnet Sovjetunionen, med sitt valg om ikke delta aktivt i FN, for en FN-koalisjon som ubestridelig kjempet mot sovjetiske interesser.

FN-koalisjonen ble altså et faktum, og Norge stod sammen med FN-koalisjonen på sørkoreansk side fra dag nummer en. Trygve Lie oppfordret koalisjonens medlemmer til å sende hva enn de kunne avse av hjelp til Korea. I den forbindelse tok den norske stat et interessant valg, nemlig å sende en kontingent fra Forsvaret. Det spesielle med den norske kontingenten var at

den var et mobilt feltsykehus med personell fra både Forsvaret og Røde Kors, hvor også Røde Kors-personellet var iført nesten identiske uniformer som de norske soldatene bar.

Det mobile feltsykehuset, også kjent som NORMASH, var på den ene siden definitivt en militær enhet. NORMASH bar militæruniformer, og inkluderte personell med «soldat» som yrkestittel. På den annen side var NORMASH oppgaver først og fremst av humanitær karakter. Ja, det var soldater, men feltsykehuset la tross alt like ved frontlinjene, av åpenbare grunner knyttet til sikkerhet er det derfor ikke det minste rart. NORMASH var først og fremst et sykehus, hvor hovedoppgaven var å yte medisinsk hjelp til skadde soldater, og også til den koreanske lokalbefolkningen så langt forholdene lå til rette for dette. Norges kontingent var altså ikke en stridsenhet, men et nødhjelpsprosjekt i en krigssone. Denne tolkningen støttes videre av at norske soldater ikke eller i liten grad deltok i krigshandlinger, og av at en av feltsykehusets første oppgaver var å dele ut vaksiner til lokalbefolkningen.

Denne medisinske hjelpen fra Norge til Korea fortsatte etter krigen, hvor den kom i form av et samarbeid med Sverige og Danmark om å bygge et skandinavisk undervisningssykehus i Seoul. Dette sykehuset hadde som mål å utdanne koreansk helsepersonell, slik at Sør-Korea på sikt kunne bygge opp et moderne helsesystem. Dette fokuset på lokalbefolkningens helse både under og etter krigen vitner om at hensikten ikke bare var å hindre at Nord-Korea vant krigen, og dermed utvidet Sovjetunionens innflytelse i regionen. For det første vitner vaksinasjonsprogrammet som startet allerede under krigen om at den norske hjelpen var ment til å være langvarig, og ikke nødvendigvis militær. For det andre forteller det oss at fredsbevegelsens ideologi også hadde en plass i det norske engasjementet.

NORMASH inkluderte mange frivillige fra Røde Kors, og feltsykehuset var sågar opprinnelig en ide fra Røde Kors. Røde Kors var en av de eldste organisasjonene tilhørende fredsbevegelsen, og var allerede godt etablert i Norge som en stemme for bekjempelse av all mulig elendighet. Denne ideologien legger til grunn at fattigdom, nød og elendighet er roten til konflikt, og at krig i seg selv kan avskaffes dersom man fjerner grunnlaget for konflikt. Denne tankegangen var også på dette tidspunktet utbredt blant nordmenn, også de som ikke var medlemmer i Røde Kors eller liknende organisasjoner. Noe av forklaringen på at den norske stat og opinion adopterte denne tankegangen uten noen nevneverdig motstand kan ha vært at

den også passer godt sammen med de pragmatiske hensynene som lå bak det Norske engasjementet i FN, og med de pragmatiske hensynene bak det som senere ble utviklingshjelp.

Fredsbevegelsens ide om at fattigdom førte til konflikt, og at man ved å fjerne fattigdommen dermed også fjernet grunnlaget for konflikt og uro, altså at man sikret fred, var også en ideologisk begrunnelse bak å styrke FNs regelverk. Dersom man ved å fjerne fattigdom også fjernet grunnlaget for krig, ville det også følge at suverenitetsprinsippet ville bli respektert. Denne tankegangen passet også svært godt overens med de anti-kommunistiske begrunnelsene bak hjelpearbeid, da man så sosial uro som grobunnen til kommunismen. Ved å fjerne fattigdom, ville man dermed også fjerne sosial uro, som igjen ville begrense oppslutningen om kommunismen, som til slutt vill minske sannsynligheten for at Sovjetunionen etter hvert ville få innflytelsen i et område.

Et eksempel på en slik sammenheng finner vi i fiskeriprojektet i Kerala, som startet samtidig som Norge var innblandet i Koreakrigen. Kerala var en provins i India hvor befolkningen var lutfattig, levestandarden var lav, og kommunistpartiet hadde stor oppslutning. Tanken bak prosjektet var å bygge opp en lokal fiskerinæring, som på sikt ville løfte lokalbefolkningen ut av den ekstreme fattigdommen, og dermed også dempe den sosiale uroen man mente ga grobunn for det lokale kommunistpartiet. Man fryktet at et sterkt kommunistparti kunne styre India i retning av et tettere forhold til Sovjetunionen, som følgelig ville bety at Sovjetunionen på sikt kunne fått India som en alliert i den kalde krigen.

Både i Kerala og i Korea ser man en tydelig sammenheng mellom disse to hensiktene. På den ene siden var Norge begge steder bevisste på at man skulle jobbe mot de lokale kommunistene, og Sovjetunionens interesser. På den annen side var også det rent humanitære også svært sentralt. Fattigdom og elendighet skulle fjernes for løfte lokalbefolkningens levestandard, ikke bare fordi man skulle bekjempe kommunistene, men også fordi man skulle jobbe mot en fredelig verden styrt av internasjonale regler.

Disse to hensiktene var sentrale i den humanitære utenrikspolitikken gjennom hele oppgavens periode. Imidlertid gjennomgikk den humanitære utenrikspolitikken en utvikling gjennom 1950- og 60-tallet hvor utviklingshjelp ble et større anliggende, og ikke-statlige organisasjoner stadig fikk en større rolle. De to viktigste av disse var Røde Kors og Kirkens Nødhjelp. Det

mest interessante ved denne utviklingen for oppgavens del er at Kirkens Nødhjelp ble inkorporert i den humanitære utenrikspolitikken som den største representanten for kristen-Norge, og den kristne tilnærmingen til utviklingshjelp og nødhjelp.

Da Biafrakrigen brøt ut i 1967, var Kirkens Nødhjelp en relativt liten og obskur aktør i den humanitære utenrikspolitikken. Kirkens Nødhjelp hadde blitt opprettet omtrent 20 år tidligere, og hadde stort sett beskjeftiget seg med mindre prosjekter mer eller mindre uavhengig av andre aktører, hvorav det første og største var hjelpearbeid i forbindelse med matmangelen i Tyskland umiddelbart etter andre verdenskrig. Kort sagt hadde Kirkens Nødhjelp frem til dette tidspunktet vært nokså perifer i den humanitære utenrikspolitikken, og i liten grad deltatt i større prosjekter.

Dette endret seg imidlertid ved utbruddet av Biafrakrigen. Kirkens Nødhjelp var allerede etablert i Biafra, gjennom jordbruksprosjektet i Abakaliki, og hadde derfor også nettverk i området. Deres tilstedeværelse i Biafra var delvis begrunnet i at lokalbefolkningen var kristne, og derfor var prosjektet en form for kristen solidaritet. Kirkens Nødhjelp var derfor blant de første til å offentlig støtte Biafra, og diskutere mulige tiltak. Dette førte etter hvert til at Kirkens Nødhjelp i samarbeid med en rekke andre kirkelig organisasjoner og Røde Kors åpnet en luftbro fra Portugisiske og Spanske kolonibesittelser i Guineagulfen til den improviserte flystripa utenfor Uli. Dette var teknisk sett to separate luftbroer, men de fungerte i praksis som en, og denne luftbroens hovedoppgave var å frakte forsyninger inn til Biafra fra disse basene på Sao Tome og Fernando Po.

Forsyningene som ble fraktet inn bestod først og fremst av mat, spesielt viktig var tørrfisken. Det var to grunner til dette, den første var at Biafra gjennomgikk som følge av den Nigerianske blokaden en hungersnød, og tørrfisk var en billig matvare som var godt egnet til å fraktes over lange avstander i store kvanta. Den andre grunnen var at det lille som fantes av mat i Biafra stort sett var maisgrøt, ris, og andre svert proteinfattige matvarer. Dette førte til en epidemi av kwashiorkor, som spesielt rammet barn. Derfor var norskprodusert tørrfisk den viktigste forsyningen man fraktet inn i Biafra.

Det første man må merke seg med denne luftbroen og dette hjelpearbeidet i Biafra, er et fullstendig fravær av direkte innblanding fra den norske stat. Statens rolle i hjelpearbeidet og

luftbroen var begrenset til pengestøtte til Røde Kors og Kirkens Nødhjelp, og en sterk oppmuntring av arbeidet bak lukkede dører. Røde Kors og Kirkens Nødhjelps arbeid i Biafra nøt sterk støtte i både det norske statsapparatet og i opinionen, men ingen offisiell støtte fra statlig hold. Det eneste norske partiet som åpent støttet å anerkjenne Biafra som en selvstendig stat var KrF, men også i andre partier fantes det en generell pro-Biafransk holdning. Til tross for denne brede enigheten i opinionen uttrykte aldri den norske stat noen offisiell støtte til Biafra.

Denne passive holdningen fra den norske stat kan forklares dersom vi tenker tilbake på Norges tilnærming til FN, og de politiske forholdene i den kalde krigen. Nigeria var en anerkjent selvstendig stat med FN-medlemskap, den norske stat kunne derfor ikke direkte støtte en utbryterstat som lå innenfor Nigerias grenser uten og dermed undergrave suverenitetsprinsippet i FN-pakten. Dessuten var Nigeria støttet av Storbritannia, derfor ville offisiell støtte til Biafra også skade Norges forhold til Storbritannia, da det ville bli tolket som at Norge aktivt motarbeidet britiske interesser. Videre var den kalde krigen i en periode preget av avspenning mellom øst og vest, det innebar blant annet at det norske forholdet til Sovjetunionen også var mer avslappet enn tidligere i oppgavens periode. Den norske stat var altså ikke villig til å offisielt støtte Biafransk selvstendighet, da man fryktet at dette ville åpne for konflikt med britene, og fremfor alt svekke suverenitetsprinsippet, slik at man dermed åpnet opp for at Sovjetunionen kunne gjenoppta sine tidligere krav på norske besittelser i nordområdene med en økt legitimitet. Derfor var det for statens del en fordel om selve arbeidet ble utført av ikke-statlige aktører, da suverenitetsprinsippet gjelder stater og ikke sier noe om ikke-statlige aktører. Derfor kunne den norske stat indirekte støtte Biafra, ved å finansiere hjelpearbeid gjennom å støtte Røde Kors og Kirkens Nødhjelp, og på denne måten unngå å bryte med FN-pakten.

Til tross for at det rent politisk sett var svært problematisk å gi direkte støtte til Biafra, var den norske stat allikevel interessert i å styrke Biafra. Dette kom delvis av at Sovjetunionen og Nigeria i lang tid hadde fått et tettere samarbeidsforhold, hvor det Nigerianske forsvaret blant annet ble utstyrt med sovjetiske våpen og MiG-fly. Denne utviklingen kan ha blitt tolket som at Nigeria var i ferd med å havne på sovjetisk side i den kalde krigen, og dermed også styrke Sovjetunionen. I tillegg var opinionen i Norge overveldende sympatisk ovenfor Biafra, hvilket følgelig også gjenspeilet seg i norsk politikk, hvor KrF satt i posisjon som del av Bortenregjeringen.

Denne stort sett pro-Biafranske holdningen i den norske opinionen kan sies å skyldes to vesentlige grunner knyttet til henholdsvis humanitære hensyn og norsk kristendom. I samtiden bugnet det av bilder og filmsnutter fra Biafra som viste kwashiorkor-rammede barn på randen av sultedøden. Disse bildene stod i alle mulige aviser, og det ble vist filmreportasjer på riksdekkende TV om situasjonen i Biafra, det var med andre ord umulig for den gjennomsnittlige nordmann å ikke få med seg hvor prekær hungersnøden i Biafra var. Disse bildene vekket naturligvis sterke følelsesmessige reaksjoner blant folk, de fleste mennesker synes selvfølgelig at barn som sakte sulter i hjel er helt grusomt. Spesielt sterkt inntrykk gjorde situasjonen på kristen-Norge, hvor man i tillegg til en grusom sultkatastrofe, også så et folkemord på kristne trosfeller.

Det ble derfor arrangert utallige innsamlingsaksjoner, basarer, loppemarkeder, osv, for å samle inn penger til hjelpearbeidet i Biafra. Luftbroen inn til Biafra fikk altså økonomisk støtte fra både den norske stat og private pengeinnsamlinger. Dette viser at Røde Kors og Kirkens Nødhjelp, begge hadde støtte i både den norske opinion og fra den norske stat, til sitt arbeid i Biafra. Hjelpearbeidet mottok betydelig summer av innsamlede penger, og statlig støtte i form av både penger og tørrfisk.

Disse to ikke-statlige organisasjonene hadde til felles at hensikten bak arbeidet deres var å stoppe hungersnøden i Biafra. Imidlertid representerte Røde Kors og Kirkens Nødhjelp to ulike tradisjoner, med ulik tilnærming til slikt hjelpearbeid. Røde Kors anså som tidligere nevnt slik elendighet som fantes i Biafra som roten til uro og konflikt, og at dette måtte endres på for å oppnå fred. Kirkens Nødhjelp var på sin side et produkt av den norske misjonstradisjonen, hvor synet på hjelpearbeid var forankret i kristen teologi. I korte trekk gikk den kristne tankegangen ut på man ikke bare skulle spre bibelens budskap, men også samtidig vise nestekjærighet og barmhjertighet i misjonsarbeid. Derfor bestod norsk misjonsvirksomhet minst like mye av å drive utviklingshjelp og nødhjelp, som av å misjonere. For Kirkens Nødhjelp var arbeidet i Biafra begrunnet i at vise nestekjærighet, gjennom å gi sultrammede barn mat, simpelt hen var det kristne å gjøre. Ikke bare var det et uttrykk for kristen solidaritet, men også en slags religiøs plikt å hjelpe den sultrammede lokalbefolkningen. Disse to ikke-statlige aktørene hadde altså begge som hensikt å stoppe hungersnøden, men med to forskjellige begrunnelser.

Det norske engasjementet i Korea og Biafra viser klart hvordan den norske humanitære utenrikspolitikken i denne perioden ikke bare hadde en hensikt, men snarere tre klare hensikter. Hensiktene bak denne politiske linja var altså: Å hindre Sovjetisk ekspansjon, men ved å inkludere ikke-statlige organisasjoner i ulike prosjekter kom også en ideologisk hensikt fra fredsbevegelsen, og senere også en kristen hensikt til uttrykk i den humanitære utenrikspolitikken.

Når det nå kan sies å være tre hensikter bak den humanitære utenrikspolitikken, følger det også at ikke alle tre kan ha spilt en like stor rolle. Derfor bringer det oppgaven videre til den underordnede problemstillingen, altså: **I hvilken grad var hensiktene knyttet til ideer om internasjonal solidaritet, kristen nestekjærlighet, og et ønske om å styrke Norges internasjonale posisjon?**

Denne problemstillingen forutsetter at vi har identifisert hensiktene bak den humanitære utenrikspolitikken, og disse fremkommer også klart i selve problemstillingen. Videre er spørsmålet et «i hvilket grad-spørsmål», altså et spørsmål om å vurdere viktigheten av disse hensiktene i forhold til hverandre.

Denne vurderingen kan gjøres ved å se på hvilke roller de ulike aktørene spilte i denne politikken gjennom perioden. Selv om rollene endret seg gjennom perioden, for eksempel ved at de ikke-statlige aktørene, deriblant Røde Kors og Kirkens Nødhjelp, fikk en mer sentral rolle utover 1960-tallet enn de hadde under Koreakrigen. Det er altså tydelig at staten var den store pådriveren bak prosjektene, og at det også var staten som først og fremst var ansvarlig for å finansiere disse prosjektene.

Derfor finnes det en klar sammenheng mellom hvor og når prosjektene fant sted, og hva slags utenrikspolitiske utfordringer som preget Norges sikkerhetspolitiske situasjon. Felles for den norske innblanding i Korea, Kerala, og Biafra er at alle tre prosjektene kan spores tilbake til å dreie seg om å hindre sovjetisk ekspansjon, og at statens tilnærming i alle tre tilfellene bar preg av temperaturen i den pågående kalde krigen. Akkurat det samme kan man også si om den norske tilnærmingen til FN, nemlig at den klart var preget av frykt for Sovjetisk aggresjon mot Norge. Den overordnede hensikten bak denne politikken ser altså ut til å ha vært et ønske

om å styrke Norges internasjonale posisjon, da dette ser ut til å ha avgjort hvor og når norske humanitære prosjekter fant sted.

Selv om dette sikkerhetspolitiske hensynet ser ut til å ha bestemt når og hvor, ser det humanitære hensynet ut til å ha bestemt hvordan. I alle disse prosjektene gikk det også igjen at en stor del av de konkrete planene var å fjerne fattigdom og elendighet for å fjerne grunnlaget for konflikt og uro. I ingen av disse prosjektene var den konkrete planen for prosjektene noe annet enn å først og fremst oppnå fred ved å fjerne fattigdom og nød. Så samtlige av Norges prosjekter hadde en klar humanitær hensikt, men da kun innenfor rammene som de sikkerhetspolitiske hensynene tillot.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen endret seg betydelig i oppgavens periode, spesielt viktig var avspenningen mellom øst og vest. Denne avspenningen gjorde at de rent sikkerhetspolitiske motivene på slutten av oppgavens periode fikk en mer tilbaketrukket betydning enn før, selv om de fortsatt i aller høyeste grad var overordnet. Dette betydde i praksis at den humanitære hensikten, og den kristne hensikten fikk en større plass enn tidligere, da den sikkerhetspolitiske situasjonen Norge befant seg i på dette tidspunktet var betraktelig tryggere enn før.

Det betydde at under Biafrakrigen kunne særlig den kristne hensikten få spille en større rolle, i motsetning til i Korea og Kerala hvor den nærmest var fraværende. Den kristne hensikten kom først tydelig til uttrykk som et aspekt ved den humanitære utenrikspolitikken under Biafrakrigen. Imidlertid ble de særlige religiøse aspektene det kristne arbeidet underordnet det humanitære arbeidet, da også det kristne engasjementet prioriterte lindring av hungersnøden fremfor forkynnelse eller liknende. Dette viser et tydelig hierarki blant den humanitære utenrikspolitikken hensikter; Sikring av Norges posisjon var alltid overordnet, deretter kom arbeidet for å løfte lokalbefolkningen ut av fattigdom og elendighet, og til slutt kristen solidaritet innenfor de rammer som de to overordnede hensiktene tillot.

Det denne rangeringen av hensiktene kan fortelle oss er at den humanitære utenrikspolitikken i oppgavens periode var alt annet enn tilfeldig, den peker tvert imot i retning av at den humanitære utenrikspolitikken var en nøye gjennomtenkt politisk linje. Det bringer oss tilbake til oppgavens hypotese, nemlig; **Den norske humanitære utenrikspolitikken var en «mykmaktsgren» av den helhetlige norske utenriks- og sikkerhetspolitikken.** Denne

hypotesen kan sies å være styrket, da den humanitære utenrikspolitikken klart kan kobles opp til Norges sikkerhetspolitiske utfordringer i oppgavens periode, og fordi den humanitære utenrikspolitikken i første rekke benyttet myke maktmidler i form av hjelpearbeid og aktiv deltagelse i FN til å oppnå dette formålet.

Funnene i denne oppgaven peker i retning av at den humanitære utenrikspolitikken hadde tre hensikter, hvorav Sikring av Norges internasjonale posisjon kom først, ideen om å fjerne fattigdom og elendighet for å oppnå fred kom som nummer to, og ideen om at man som kristen hadde en religiøs plikt til vise sine medmennesker nestekjærlighet og forkynne kristendommen kom som en tredje og underordnet hensikt. Til sammen kan det tolkes som at disse tre hensiktene utgjorde en helhetlig mykmaksgren av den norske sikkerhetspolitikken i perioden 1945-1970.

7 Kilder

7.1 Litteratur

- Beasley, W. G. (1991). *JAPANESE IMPERIALISM 1894-1945*. New York: Oxford University Press.
- Berge, B. M. (2005). *Biafra Da Norge våknet Elias Berge og Kirkens Nødhjelp*. Oslo: Forlaget Press.
- Bibelselskapet, D. N. B. (2011). *Bibelen* (Bokmål, 2011. utg.). Oslo: Bibelselskapet.
- Carr, E. H. (2016). *The Twenty years crisis* Palgrave Macmillan.
- Craig, S. & Smith, D. (2015). *Military Medicine in World War I*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Eriksen, K. E. & Pharo, H. Ø. (1997). *Kald krig og internasjonalisering 1949-1965*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Henriksen, H., Tamnes, R. & Hagtvedt Vik, H. (2013). *Krig og Fred i det lange 20. århundre* (1. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Hurd, I. (2021). *International Organizations Politics, Law, Parctitice* (4. utg.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Iriye, A. (2002). *The Global Community*. Los Angeles: University of California Press.
- Kaldal, I. (2003). *Historisk forskning, forståing og forteljing* (2011. utg., bd. 1)AIT Otta AS.
- Kjeldstadli, K. (2019). *Fortida er ikke hva den en gang var* (2. Utgave, 9. opplag. utg.). Oslo: Universitetsforlaget. (Opprinnelig utgitt 1999)
- Kvale, H. (2012). Fundament og ornament: FN som "hjørnestein" i norsk utenrikspolitikk 1970-2005. *Universitetsforlaget NUPI*, 2(70). Hentet fra www.idunn.no/ip
- Lee, J. J. (2006). *The Partition of Korea After World War II: A Global History* Palgrave Macmillan.
- Lee, J. K. (2013a). *Korean War 1129*. Seoul: 이정근.
- Lie, T. (1954). *Syv år for freden*.
- Lundestad, G. (2015). *Øst, Vest, Nord, Sør: Hovedlinjer i internasjonal politikk etter 1945* (7. utg., bd. 1). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Mageli, E. (2014). *Med rett til å hjelpe* Pax forlag AS.
- Mazower, M. (2012). *Governing the world* Penguin Group.

- Nilssen, R. W. (1952). *Med Røde Kors i Korea* Misjonsselskapets Forlag.
- Norwegian Korean War veteran, a. (2010). *NORMASH; Korea i våre Hjerter*. Oslo/Seoul: Norsk-Koreansk vennskapsforening.
- Nye, J. S. (2004). *Soft Power*. New York: Publicaffairs.
- Pedersen, L. (1991). *Norge i Korea: norsk innsats under Koreakrigen og senere*. Oslo: Huitfeldt forlag A/S.
- Pedersen, S. R. (1998). *Nødhjelp og Diplomati* (Masteroppgave). Universitetet i Oslo, Oslo.
Hentet fra https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2018021348100?page=3
- Pharo, H. (1986). *Hjelp til selvhjelp* (bd. Bind 1). Flekkefjord: Norsk utenrikspolitisk institutt.
- Pharo, H. (2005). Den Norske Fredstradisjonen. *Historisk tidsskrift*, 239-255.
- Pharo, H., Eriksen, K., Bergh, T., Grønlie, T., Lundestad, G., Rovde, O. & Stenersen, Ø. (1987). *Vekst og Velstand*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Riste, O. (2005). *Norways foreign relations - A history*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Simensen, J. (2003). *Norsk utviklingshjelps historie 1952-1975* Vigmostad & Bjørke AS.
- Stremlau, J. (1977). *The international politics of the Nigerian civil war, 1967-1970*. New Jersey: Princeton University Press.
- Tamnes, R. (1997). *Oljealder 1965-1995* (bd. 6). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Tosh, J. (2015). *The pursuit of history*. London: Routledge.
- Tudor, D. (2014). *A geek in Korea* Tuttle Publishing.
- Tvedt, T. (2010). Det nasjonale godhetsregimet. I *Det Norske samfunn*. Oslo: Gyldendal
- Tvedt, T. (2017). *Det internasjonale gjennombruddet* Dreyer.
- Tønnessen, A. V. (2007). *Kirkens Nødhjelp Tro, bistand og politikk* Gylden Forlag AS.
- Tønnesson, Ø. (2017, 2017). *Flyktninger, fred og sikkerhet. I.*
- Von Clausewitz, C. (2003). *Vom Kriege* Area.
- Westad, O. A., Engerman, D., Maier, C., Lefler, M., Pechatnov, V., Deighton, A., ... Painter, D. (2010). *The Cambridge history of the Cold war* (bd. 1). Cambridge: Cambridge University Press.
- Williams, C. (2003). Kwashiorkor. *World Health Organization Bulletin*, 12(81), 912-913.
Hentet fra

<https://www.proquest.com/docview/229629852/fulltextPDF/2CB27F1D79EA44E7P/Q/1?accountid=45259>

Zickel, R. (1991). *Soviet union, a country study* (1. utg.). Washington DC: Federal Research Division Library of Congress.

7.2 Oppslagsverk

Amoriza, S. E. d. (2020, 2020/11/11/T13:50:24.956+01:00). Nansen-pass. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 2021/08/06/13:17:14 fra <http://snl.no/Nansen-passfiles/250/Nansen-pass.html>

Christensen, J. & Berg, O. T. (2019, 2019/09/04/T17:08:32.280+02:00). velferdsstat. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 2021/05/05/11:46:45 fra <http://snl.no/velferdsstatfiles/261/velferdsstat.html>

Cooper, C. G. (2020, 2020/03/30/T15:08:02.403+02:00). NATO. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 2021/08/05/14:04:37 fra <http://snl.no/NATO>

Damslora, S. (2019). Martin Tranmæl – Store norske leksikon. Hentet fra https://snl.no/Martin_Tranmæl

Den Kongelige Norske Ambassade i Seoul, A. National Medical Center. Hentet fra <https://www.norway.no/en/south-korea/norway-south-korea/national-medical-center/>

Dørum, K. (2019). C J Hambro – Store norske leksikon. Hentet fra https://snl.no/C_J_Hambro

Egge, Å. (2020a). Josef Stalin – Store norske leksikon. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Josef_Stalin

Egge, Å. (2020b). Leonid Brezjnev – Store norske leksikon. Hentet fra https://snl.no/Leonid_Brezjnev

Engelstad, K., Langeggen, D. & Redse, T. (2021). biografi – Store norske leksikon. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/biografi>

Eriksen, K. E. (2009). Finn Moe – Norsk biografisk leksikon. *Norsk Biografisk Leksikon*. Hentet fra https://nbl.snl.no/Finn_Moe

Filseth, G. & Garberg, B. (2019, 2019/05/13/T08:52:18.317+02:00). Folkerepublikken Kinas historie. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 2021/08/30/14:55:57 fra http://snl.no/Folkerepublikken_Kinas_historiefiles/282/Folkerepublikken_Kinas_historie.html

Flottorp, H. (2021, 2021/02/01/T15:30:46.088+01:00). Kirkenes Verdensråd. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 2021/05/19/16:28:54 fra http://snl.no/Kirkenes_Verdensr%C3%A5d

- Garvik, O. (2019). Per Borten – Store norske leksikon. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Per_Borten
- Godbolt, J. (2021, 2021/04/07/T17:01:59.000+02:00). Nobels fredspris. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 2021/08/06/11:00:14 fra http://snl.no/Nobels_fredsprisfiles/246/Nobels_fredspris.html
- Goplen, Å. (2021). Nikita Khrusjtsjov – Store norske leksikon. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Nikita_Khrusjtsjov
- Greve, T. (2019, 2019/04/11/T11:37:14.094+02:00). Folkeforbundet. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 2021/06/11/16:57:31 fra <http://snl.no/Folkeforbundetfiles/236/Folkeforbundet.html>
- Grønmo, S. (2020). kvalitativ metode – Store norske leksikon. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra https://snl.no/kvalitativ_metode
- Helgesen, G. (2021, 2021/03/09/T12:06:27.015+01:00). Koreakrigen. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 2021/03/29/13:50:45 fra <http://snl.no/Koreakrigenfiles/149/Koreakrigen.html>
- Jahr, I. & Sirevåg, T. (2021). John F. Kennedy – Store norske leksikon. Hentet fra https://snl.no/John_F_Kennedy
- Leraand, D. (2019). NORMASH. Hentet fra <https://snl.no/NORMASH>
- Leraand, D. (2020). Fondet for hjelp til underutviklede land – Store norske leksikon. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Fondet_for_hjelp_til_underutviklede_land
- Melberg, A. (2019). selvbiografi – Store norske leksikon. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/selvbiografi>
- Opsahl, E. (2021, 2021/06/18/T08:26:40.972+02:00). vinterkrigen. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 2021/08/05/13:34:17 fra <http://snl.no/vinterkrigenfiles/241/vinterkrigen.html>
- Pharo, H. (2020, 2020/07/04/T17:36:24.110+02:00). Marshallplanen. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 2021/08/07/13:41:50 fra <http://snl.no/Marshallplanenfiles/242/Marshallplanen.html>
- Pharo, H. (2021, 2021/03/23/T10:03:21.894+01:00). Trumandoktrinen. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 2021/03/25/11:51:08 fra <http://snl.no/Trumandoktrinenfiles/137/Trumandoktrinen.html>
- Ravndal, E. J. (2021). FNs sikkerhetsråd – Store norske leksikon. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra https://snl.no/FNs_sikkerhetsråd
- Sirevåg, T. (2021). Dwight David Eisenhower – Store norske leksikon. Hentet fra https://snl.no/Dwight_David_Eisenhower

- Skei, H. (2019). memoarer – Store norske leksikon. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/memoarer>
- Skålevåg, S. A. (2019, 2019/08/29/T15:03:49.507+02:00). Gunnar Johnson. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 2021/04/07/13:00:20 fra http://snl.no/Gunnar_Johnsonfiles/167/Gunnar_Johnson.html
- Sterri, A. B. (2017). partiprogram – Store norske leksikon. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/partiprogram>
- Store Norske Leksikon, S. (2019). hippier – Store norske leksikon. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/hippier>
- Svartdal, F. (2021). fagfelle vurdering – Store norske leksikon. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/fagfelle vurdering>
- Svihus, B. (2018). kwashiorkor. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra <https://sml.snl.no/kwashiorkor>
- Tvedt, K. A. (2020). Gustav Natvig-Pedersen – Store norske leksikon. Hentet fra https://snl.no/Gustav_Natvig-Pedersen
- Tvedt, K. A. & Knudsen, O. F. (2021). Cubakrisen – Store norske leksikon. Hentet fra <https://snl.no/Cubakrisen>

7.3 Primærkilder

- Arbeiderpartiets Årsmøte, D. N. A. (1945, 1945). Det Norske Arbeiderpartis Partiprogram 1945. I: DNA. Hentet fra https://res.cloudinary.com/arbeiderpartiet/image/upload/v1/ievv_filestore/6a6099fc04544814b8b0222c3e7b0bce049bfc2c2e7c499d87616dd399b18dce
- Bondepartiet. (1945, 1945). Bondepartiets valgprogram 1945. I: Bondepartiet.
- FN, D. F. N. (1945, 24.10.1945). FN Pakten. I. New York: FN. Hentet fra <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/fn-pakten>
- Gerhardsen, E. (1948, 1948/02/29/). Kråkerøytalen. I.
- Gerhardsen, E. (1950, 1950/08/25/). St.prp.nr.122. I: Stortinget.
- Høyre. (1945, 1945). Høires program ved stortingsvalget 1945. I: Partiet Høyre.
- KrF, K. F. (1945, 1945). Kristelig Folkeparti. Program ved Stortingsvalget 8. oktober 1945. I: KrF.
- Lange, H. (1952, 30.05.1952). St. Prp. nr. 1. Tillegg nr. 38. I: Utenriksdepartementet.
- Lange, H. (1956, 06.01.1956). St. Prp. nr. 7. I. Oslo: Utenriksdepartementet.

Lange, H. (1964, 30.04.1964). St. Prp nr. 122. I. Oslo: Utenriksdepartementet.

Langhelle, N. (1951, 02.02.1951). St. Prp. nr. 25. I. Oslo: Stortinget.

Lie, T. (1946, 1946). Trygve Lies 1st inaugural speech of 2nd february 1946. I: Dag Hammarskjöld Library. Hentet fra <http://undocs.org/en/A/PV.22&Lang=F>

Lyng, J. (1969, 1969/05/30/). St.prp.nr.173. I: Stortinget/UD.

Nobel, A. (1897, 1897). Alfred Nobels Testamente. I: Alfred Nobel. Hentet fra <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/diverse/dokument-nr-71-1897-nobel.pdf>

Norges Kommunistiske Parti, N. K. P. (1945, 1945). Landets framtid i folkets hånd. (Program for NKP). I: NKP.

Sikkerhetsrådet. (1950). 82 (1950). *Resolution of 25 June 1950/ 82 (1950). Résolution du 25 juin 1950.* New York: FNs sikkerhetsråd.

Stortinget. (1964, 1964). Innst. S. nr. 206. I: Stortinget.

Stortinget. (2014, 2014-02-05 14:46:34). Om innstillinger. Hentet 02.11.2021 fra <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Arbeidet/Om-publikasjonene/innstillinger/>

Stortinget, S. (1968, 12.03.1968). Møte Onsdag den 12. Mars Kl. 12. I. Oslo: Stortinget.

Stortinget, U.-o. k. (1956, 1956). Innst. S. nr. 9. I: Stortinget.

Strøm, A. (1950). Innst. S. nr. 190. I Stortinget (Red.). Oslo: Stortinget.

United Nations General Assembly, U. N. (1950, 01.12.1950). Resolution 410 (V). Relief and rehabilitation of Korea. I. New York: UN.

United Nations, U. N. (1950a, 27.06.1950). Resolution 83. I.

United Nations, U. N. (1950b, 07.07.1950). Resolution 84. I.

United Nations, U. N. (1950c, 31.07.1950). Resolution 85. I.

Utenriksdepartementet, R. (1958, 02.05.1958). St. Meld. nr. 69. I. Oslo: Utenriksdepartementet.

Utenriksdepartementet, U. (1970, 10.04.1970). St. Prp. nr. 125. I. Oslo: Stortinget.

Utenriksdepartementet, U. D. (1951, 1951/03/09/). St.prp. nr.1. Tilleg 3. I: UD.

Utenriksdepartementet, U. D. (1963, 1963). Innst. S. nr. 223. I: Stortinget/UD.

Utenriksdepartementet, U. D. (1969, 1969//31/oktober). Innst.S.nr.13. I: Stortinget/UD.

Venstre. (1945, 1945). Venstres Prinsipielle program 1945. I: Partiet Venstre.

VG. (1950a, 26.06.1950). Nord-Korea går til væpnet angrep mot Sør-Korea. *Verdens Gang.*

VG. (1950b, 28.06.1950). Norges representant er takknemlig for initiativet fra USA. *Verden Gang*.

VG. (1950c, 30.06.1950). Sovjet-Samveldet mot all innblanding i Korea. *Verdens Gang*.

VG. (1950d, 27.06.1950). Sør-Koreas hovedstad i faresonen. *Verdens Gang*.

7.4 Nettsteder

Arkivverket. (2017). Hva er en Historisk Kilde. Hentet fra <https://www.arkivverket.no/utforsk-arkivene/skole/8-10.trinn-ungdom/andre-verdenskrig/hva-er-en-historisk-kilde>

Arseneault, M. (2017, 2017/05/25/T08:40:47+00:00). How France armed Biafra's bid to break from Nigeria. *RFI*. Hentet fra <https://www.rfi.fr/en/africa/20170525-how-france-armed-biafras-bid-break-nigeriafiles/278/20170525-how-france-armed-biafras-bid-break-nigeria.html>

Balsved, J. Nogle skulle jo gøre det. Hentet fra http://www.navalhistory.dk/Danish/Historien/1945_1989/Jutlandia_NogleSkulleJoGoreDet.htm

Bispemøtet, D. (2015). Nestekjærlighet og gjestfrihet. *Den Norske Kirke*. Hentet fra <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/nestekjarlighet-og-gjestfrihet/>

Bratberg, K. (2021). 70 år siden utbruddet av Koreakrigen. *Folk og Forsvar*. Hentet fra <https://www.folkogforsvar.no/koreakrigen-1950-1953/files/110/koreakrigen-1950-1953.html>

Command United Nations, U. (2021). Norway. Hentet 14.09 2021 fra <https://www.uncmil.org/organization/contributors/norway/>

Dnk, D. N. K. Misjon er å dele evangeliet. *Samarbeid menighet og misjon*. Hentet fra <https://kirken.no/nb-NO/SMM/om-misjon/files/191/om-misjon.html>

Fnsambandet, F. N. Generalsekretæren og sekretariatet. Hentet fra <https://www.fn.no/om-fn/fns-hovedorganer/generalsekretaren-og-sekretariatetfiles/104/generalsekretaren-og-sekretariatet.html>

Forsvaret. (2016). Skikk og bruk - Veiledning. I. Oslo: Forsvaret. Hentet fra https://www.forsvaret.no/soldater-og-ansatte/regelverk/Skikk%20og%20bruk%20%E2%80%93%20veiledning.pdf/_attachment/inline/0361c657-b888-4348-b165-766680a3bf49:9c558b085c272b38f59fa9901a47fe9a3e23c75c/Skikk%20og%20bruk%20%E2%80%93%20veiledning.pdf

- Garcia, J. C. F. (2017, 30.03.2017). I Ate Dog Soup and It Was Shamefully Tasty. *VICE News*. Hentet fra <https://www.vice.com/en/article/4xpydb/i-ate-dog-soup-and-it-was-also-shamefully-tasty>
- IndiaVotes, I. s. I. E. D. (2021, 28.09.2021). 1957 Lok Sabha election results for Kerala. I 1957. New Delhi: Government of the Republic of India. Hentet fra <https://www.indiavotes.com/lok-sabha/1957/kerala/2/28>
- Kirkens Nødhjelp, K. N. Vår historie. *Kirkens Nødhjelp*. Hentet fra <https://www.kirkensnodhjelp.no/om-oss/var-historie/files/229/var-historie.html>
- Kirkens Nødhjelp, K. N. (2017). Biafra - katastrofen som vekket Norge. Hentet fra <https://www.kirkensnodhjelp.no/nyheter/publikasjoner/kirkens-nodhjelp-magasinet/magasinet-01-2017/biafra---katastrofen-som-vekket-norge/>
- Mageli, E. (2020). Nødhjelp til Biafra. *Norgeshistorie*. Hentet fra https://www.norgeshistorie.no/oljealder-og-overflod/1974_nodhjelp-til-biafra-1967-1970.html
- matdepartementet, L.-o. (2015). FAO – FN's organisasjon for mat og landbruk. <https://doi.org/no/aktuelt/fao--fns-organisasjon-for-mat-og-landbruk/id2395494/>
- Moen, K. E. (Ukjent). Norge meglet under Vietnamkrigen. *Fri Fagbevegelse og LO*. Hentet fra <https://frifagbevegelse.no/article-6.158.64725.83feadd0df>
- Nobelinstituttet. Fridtjof Nansen. *Nobels Fredspris*. Hentet fra <https://www.nobelpeaceprize.org/no/Prisvinnere/Prisvinnerdokumentasjo/Fridtjof-Nansenfiles/248/Fridtjof-Nansen.html>
- Norges Lover, F. (2021). Lov om behandlingsmåten i forvaltningsaker (forvaltningsloven) - Kapittel III. Almindelige regler om saksbehandlingen. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10/KAPITTEL_3#%C2%A713
- Norgeshistorie, O. & Institutt for arkeologi, k. o. h. v. U. Fellesprogrammet - Norgeshistorie. Hentet fra <https://www.norgeshistorie.no/kilder/velferdsstat-og-vestvending/K1815-fellesprogrammet.htmlfiles/237/K1815-fellesprogrammet.html>
- Overstreet, G. (2021). Soviet and Communist policy in India. *Jstor*. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/pdf/2127394.pdf>
- Public Broadcasting Service, P. (2021). The Space Race | American Experience | PBS. Hentet fra <https://www.pbs.org/wgbh/americanexperience/features/moon-space-race/>
- Regjeringen, R. o. n. Per Bortens Regjering. *Regjeringen.no*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/sok-i-regjeringer-siden-1814/historiske-regjeringer/regjeringer/per-bortens-regjering-1965-1971/id438722/>

Stortinget. (2019, 2019-10-21 16:04:12). Om regjeringens publikasjoner. Hentet 02.11.2021 fra <https://www.stortinget.no/Stortinget-og-demokratiet/Arbeidet/Om-publikasjonene/Regjeringens-publikasjoner/>

Vogt, C. E. & Institutt for arkeologi, k. o. h. v. U. Nansens internasjonale engasjement - Norgeshistorie. Hentet fra <https://www.norgeshistorie.no/forste-verdenskrig-og-mellomkrigstiden/1636-nansens-internasjonale-engasjement.htmlfiles/252/1636-nansens-internasjonale-engasjement.html>

Østerud, Ø. (2006). Lite land som humanitær stormakt? *Nytt Norsk Tidsskrift, April 2006*, 303-316.

7.5 Videomateriale

Brügger, M. (2020, 2020//11/Oktober). Brennpunkt: Muldvarpen - Nord-Korea avslørt. I: NRK. Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt-muldvarpen-nord-korea-avslort>

Bye, E. (1969, 1969/02/20/). *Biafra*. NRK. Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/biafrafiles/231/avspiller.html>

Kristiansen, A. (2021, 06.04.2021). Frontkjempere. I: NRK. Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/frontkjempere>

Nye, J. (2016, 2016/02/22/). *Joseph Nye - On soft power*. Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=58v19OtIIg&t=853s>

Solvang, F. (2021, 13.04.2021). Debatten 13. april – «Frontkjempere». I. Norge: NRK. Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/debatten/202104/NNFA51041321>

Aarebrot, F. (2014, 2014/02/28/T20:05:19+01:00). *200 år på 200 minutter*. Bergen: NRK. Hentet fra <https://tv.nrk.no/program/DVFJ62001014files/262/DVFJ62001014.html>

7.6 Figurer

Gaba, E. (2008). Map of Biafra. I(s. Kart over Biafra). Black Past: Eric Gaba. Hentet fra <https://www.blackpast.org/global-african-history/republic-biafra-1967-1970/>

Lee, J. K. (2013b). Map of the Korean War. I. Seoul: 이정근.

Mens, P. (Ukjent, Ukjent). Biafrabarn. I 1649223_1200_900.jpg (Red.). Ukjent: SVT. Hentet fra <https://sverigesradio.se/avsnitt/60467>

Øverland, W. (2018). *Bilde av den norske seksjonen på krigsmuseet i Seoul*.

Øverland, W. (2021, 2021). Tidslinje. I. Kristiansand.